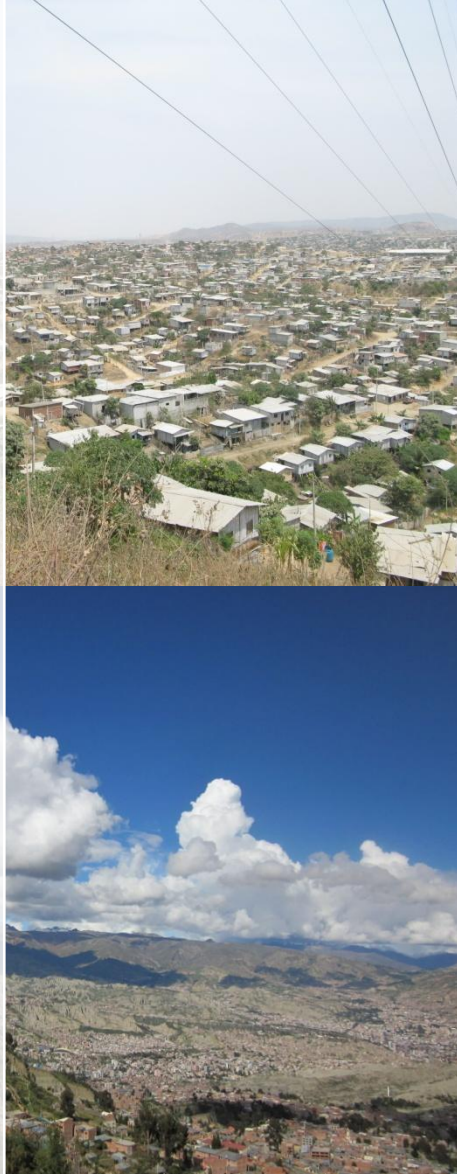

”Det diakonale gendeperspektivet”

Av: Solfrid Sønsteby. Veileder: Kari Jordheim

MGD 300: Masteroppgave i diakoni – Diakonhjemmet Høgskole
15.11-12. Antall ord: 28 399

Problemstilling:

Hvordan forstå
genderperspektivet I
bekjempelse av
fattigdom, fremme
rettferdighet og bygge
Guds rike?

Belyst igjennom
Misjonsalliansens arbeid
I Ecuador og Bolivia

Forord og takkeord

En gang fortalte jeg til ei spansklærer at jeg likte veldig godt å skrive og lese. På det tidspunktet var jeg fasinert av ”fantacysjaneren”. Hun utfordret meg: Hvorfor skrive om ting som ikke finnes, når det er så mange ting i verden som finnes men som bør forandres? Takk Tatiana, jeg fikk noe å tenke på. Det er også mange flere jeg vil gi takk og varme tanker til som har hjulpet meg på veien hit jeg har kommet nå. Her nevner jeg noen:

- Kari Jordheim for mye god veiledning og omsorg under prosessen.
- Studenter ved Diakonhjemmet Høgskole som har gitt smil og oppmuntring på lesesal, undervisningsrom og i kantinepauser.
- Spesielt vil jeg rette en takk til diakonistudentene; Ingeborg D Drange og Kristin M Nielsen (for at dere deler fasinasjon for Sør-Amerika med meg,) Kristian Larsen (for at du gav meg tips om Digni) Aud-Svanhild Seldal, Aud-Marit Veum og Ingunn Liseter (for trofast følge igjennom heltidsstudieundervisningen,) Svanhild Enstad (for gode refleksjoner og skriveselskap på forskercella)
- Alle andre diakonistudenter og ansatte ved Diakonhjemmet som har fulgt meg stykker av veien disse årene ved Diakonhjemmet; gitt meg tips og gode klapp på skuldra.
- Ansatte i MAN-E og MAN-B for fantastisk og mangfoldig innsats i det diakonale arbeidet. Det er inspirerende å se hvordan håp kan bryte onde sirkler Spesielt takk til informantene mine og gode hjelpere i prosessen. Ingen nevnt, ingen glemt.! Dios les bendiga!
- Ansatte i Misjonsalliansen i Norge for det flotte arbeidet de gjør og for støtten jeg har fått underveis.
- Heidi Holdt Zakariasen i Digni for tips og invitasjon til seminar, og ikke minst for arbeidet som er lagt ned i WEGE-prosjektet.
- Line Ytrehus, Live Danbolt Drange og Arnhild Helgesen, for muligheter, inspirasjon og faglig påfyll!
- Venner; for at dere beriker mitt liv med deres.
”Ingen glede kan måle seg med å treffe igjen en gammel venn, det må da være å få en ny.” -Rundyard Kipling
- Familien; for at dere alltid er der for meg.
”Demokrati dreier seg ikke om å få eller gjøre det vi har mest lyst til akkurat nå. Demokrati dreier seg om friheten og retten til å gi uttrykk for våre behov og til å undersøke mulighetene fr å få dem oppfylt innenfor fellesskapets rammer og muligheter og til eventuelt å få fellesskapet til å endre rammene. Det er omtrent dette det dreier seg om i en familie også.” - Jesper Juul
- Gud skaper, livgiver og frelser; fordi du er den du er!

***”Miskunn og sannhet skal møte hverandre,
rettferd og fred skal kysse hverandre.
Sannhet skal spire opp av jorden
og rettferd se ned fra himmelen.
Herren skal gi det som godt er,
og landet vårt skal bære sin grøde.”***

Salme 85 11-13

Sammendrag

Denne masteroppgava tar utgangspunkt i Misjonsalliansen for å belyse hvordan man kan jobbe for å få større forståelse for gender i internasjonal diakoni. I utviklingspolitikken og i det globale samfunn er arbeid med gender og likestilling ansett som viktig i forhold til å redusere fattigdom.

Jeg har jobbet ut fra problemstillingen: *”Hvordan forstå genderperspektiv i bekjempelse av fattigdom, fremme rettferdighet og bygge Guds rike? Belyst igjennom Misjonsalliansens arbeid i Ecuador og Bolivia”*.

Genderperspektiv kan forstås som; å jobbe for at begge kjønn får likere tilgang og kontroll på ressurser og muligheter. Misjonsalliansen jobber for at dette skal være en dimensjon i alt arbeidet de gjør. Jeg har valgt å fokusere på to enkeltstående prosjekt i hvert land. Dette er prosjekter som blir omtalt i Misjonsalliansens Programkatalog (2012) som; ”Blomster i Sorate og Combaya”, og ”Likestillingsarbeid i kirkene i Guayaquil”. Igjennom deltakende observasjoner og kvalitative intervju har jeg samlet inn synspunkter på genderperspektivet. Synspunktene er ytret i en annerledes kulturell kontekst, for å forstå disse bedre gir jeg en beskrivelse av dette i et eget kapitel.

Jeg går inn på teori om blant annet forskjellig syn på diakoni, kjønnsforskning ut fra sosiologi og utviklingsstudier, frigjøringsteologi og filosofi. Jeg bruker en hermeneutisk fenomenologisk tilnærming i analysen av data. Jeg gjør rede for og kommenterer hvordan metoden har innvirkning på resultatet.

Jeg drøfter funnene fra empirien opp mot teorien, for slik å lage et større rom for refleksjon og forståelse. Samtidig ser jeg flere nyanser ved utfordringene som genderperspektivet berører. Diakonien kan møte disse nyansene igjennom sin rolle som talsmann for undertrykkende. Diakonien trenger også å jobbe med å kulturtilpasse tiltak i møte med utfordringer knyttet til gender. Empirien viser at disse fremdeles er mange, men at man kan se forandringer etter å ha jobbet bevisst med genderperspektivet.

Emneord: diakoni, internasjonal diakoni, misjon, Misjonsalliansen, gender, sosialt kjønn, kjønnsroller, utviklingspolitikk, bistand, gendermainstreaming, symbolsk vold, sosialisering, frigjøringsteologi, Jesus Kristus, Latin-Amerika.

Innhold:

Forord og takkeord	2
1. Kapittel: Innledning	7
1.1 Bakgrunn	7
1.2 Problemstillingen og hypotese	7
1.2.1 Introduksjon til Misjonsalliansen, diakoni og gender.....	7
1.2.2 Valg av tema	9
1.2.3 Valg av forskningsobjekt	9
1.2.4 Valg av fokus	10
1.3 Aktualitet og forforståelse	10
1.3.1 Norsk bistandspolitikk og det internasjonale samfunn	10
1.3.2 Min forforståelse og teoretiske tradisjoner.	11
1.4 Oppbygging og avgrensing.....	12
Kapittel 2: Oppegavens kontekst	14
2.1. Genderperspektiv og utviklingspolitikk.....	14
2.1.2 Bekjempe fattigdom	15
2.1.3 Fremme rettferdighet	16
2.1.4 Bygge Guds rike.....	17
2.3 Et blikk på konteksten og kulturen til Misjonsalliansen i Bolivia og Ecuador	18
2.3.1 Diakonale utfordringer der Misjonsalliansen jobber.	18
2.3.2 Generelt om landene.	19
2.3.3 Forståelsen av gender i den andinske konteksten	21
Kapittel 3: Teoretisk rammeverk for undersøkelsen	24
3.1 Diakoniforståelse i Misjonsalliansen	24
3.2 Diakoni i kontekst:	25
3.2.1 Spiral av håpløshet og håp.	25
3.2.2 Myndiggjøring.....	27
3.2.3 Forvandling	28
3.2.4 Forsoning	29
3.3 Tre teoretikere.....	29
3.3.1 Perspektiver på fattigdom via Amartya Sen.....	29
3.3.2 Bourdieu og den symbolske volden.....	30
3.3.2 Dussel og frigjøringsteologiske perspektiver	31
3.4. Utfyllende om begreper relatert til genderperspektivet	32

3.4.1 Likestilling	32
3.4.2 Kjønnssrolle og kjønns sosialisering	33
3.4.4 Gender mainstreaming:	34
3.5. Vitenskapsteori; Hermeneutisk fenomenologisk tilnærming	36
Kapitel 4.: Redegjørelses for metoder og material som er brukt	38
4.1 Myke data og metode	38
4.1.1. Reliabilitet og validitet.....	38
4.1.2 Fenomenologisk tilnærming og kategorisering	39
4.2. Prosessen	40
4.2.2 Forforståelse.....	40
4.2.1 Anonymisering	41
4.3 Datainnsamling	42
4.3.2 Intervju og intervjuguide.....	42
4.4 Presentasjon av Informantene	43
4.5 Bearbeiding.....	45
4.6 Kommentarer om språk og kommunikasjon	46
4.7 Litteratur og forskningshistorie.....	47
5. Kapittel: Empiri; presentasjon og diskusjon.....	49
5.1 Et blikk på analysen	49
5.3 Presentasjon av kategoriene og Informantenes synspunkter.....	50
5.3.1 Ufordringer	50
5.3.2 Sosialisering	55
5.3.3 Forandring.....	58
5.3.4 Ideologiske/trosbaserte synspunkt	62
6. Kapittel: Fortolkning av empiri i lys av teori	68
6.1 Drøfte for å forstå.....	68
6.1.1 Hvordan forstå genderperspektivet i forhold til forandring og likestilling?.....	68
6.1.2 Hvordan forstå genderperspektivet i forhold til undertrykking og myndiggjøring.	71
6.1.3 Hvordan forstå genderperspektivet i forhold til likegyldighet og Guds rike.....	74
6.1.4 Hvordan forstå genderperspektivet ut fra teorier om kjønnsrollesosialisering?	77
6.1.5 Hvordan kan man forstå genderperspektivet som tverrgående tema?	80
6.1.6 Hvordan kan man forstå genderperspektivet som utviklingskritikk og profetisk diakoni?...86	
7. Kapittel: Avslutning.....	88
7.1 Oppsummering.....	88
7.2 Hypotesen og konklusjoner	90
8. Litteraturliste:	93

1. Kapittel: Innledning

1.1 Bakgrunn

I Latin-Amerika har jeg møtt menn og kvinner, barn og unge, som har kjempet for mer rettferdighet for seg selv og sine. Mange har også kjempet med forestillinger om kjønn og diskriminering.

Som diakonistudent var jeg en måned i Guayaquil. Det var stort å være tilbake i Ecuador, dette landet jeg ble kjent med som nittenåring. Jeg fulgte og studerte de norske utsendingene og lokale ansatte i deres mangfoldige arbeidshverdag. Blant annet inviterte Misjonsalliansen kirkeledere til gruppesamlinger med ulike temaer om ”kjønnsproblematikk” og genderperspektiv. Jeg ble spesielt interessert i disse ”Manns- og Kvinnegruppesamlinger”. Noen måneder senere fikk jeg mulighet til å være medreiseleder for en gruppe studenter som skulle på studietur til Bolivia. Dermed bestemte jeg meg for å satse på Misjonsalliansen og Latin-Amerika som utgangspunkt for masteroppgaven.

1.2 Problemstillingen og hypotese

Utgangspunktet: *Hvordan forstå genderperspektivet i; bekjempe fattigdom, fremme rettferdighet og bygge Guds rike? Belyst gjennom Misjonsalliansens arbeid i Ecuador og Bolivia.*

Hypotesen: *Misjonsalliansens fokus og arbeid med genderperspektiv er med å fremme dens overordna mål om å bekjempe fattigdom, fremme rettferdighet og bygge Guds rike.*

1.2.1 Introduksjon til Misjonsalliansen, diakoni og gender.

Jeg har valgt å studere Misjonsalliansen og vil innledningsvis presentere denne diakonale misjonsorganisasjonen. Misjonsalliansen beskriver seg selv på sine nettsider:

”Misjonsalliansen er en frittstående, norsk misjonsorganisasjon som driver diakonale utviklingsprosjekter i Sør-Amerika, Asia og Afrika. Gjennom arbeidet vårt vil vi at fattige og diskriminerte skal få møte Jesu kjærlighet i ord og handling. Sammen kjemper vi for å utløse de ressurser og muligheter Gud har gitt oss alle” (Misjonsalliansen 2012).

Misjonsalliansen jobber i dag i ti land, og det satses på kirke, mikrofinans og lokalsamfunnsutvikling. Utvikling av lokalsamfunn betegner et spekter av prosjekter rettet mot skole, helse og hiv/aids, vann, fotball og arbeid blant funksjonshemmede.

I problemstillingen min henviser jeg til dens tre overordna mål; *”bekjempe fattigdom, fremme rettferdighet og bygge Guds rike”* (Strategidokumentet Misjonsalliansen 7:2010).

”Vi gir livet en sjanse!” er visjonen, og misjonen er; *”at fattige og diskriminerte skal få møte Jesu kjærlighet i ord og gjerning. Sammen vil vi kjempe for å frigjøre de ressursene og mulighetene som Gud har gitt oss alle”* (ibid:5).

Misjonsalliansen presenterer fire strategier¹ som en plattform for å nå sine mål. I problemstilling fokuserer jeg for øvrig på et av Misjonsalliansens tre tverrgående tema; *”genderperspektiv”*. *”Gender er det engelske ordet for sosialt kjønn, i motsetning til biologisk kjønn”* skriver Misjonsalliansen i Strategidokumentet (2010:11). Genderperspektivet er brukt i strategidokumentet og handler om å ivareta at begge kjønn; *”skal få likere tilgang og kontroll av ressurser og muligheter”*(ibid:11). Jeg ønsker å finne ut av hvordan man kan forstå *”genderperspektivet”* som i seg selv er et komplekst tema, inn imot de overordna målene.

Misjonsalliansen har utarbeidet et *”Prinsippdokument om diakoni; Misjonsalliansen – en diakonal misjonsorganisasjon”*, som inkluderer betraktningen: *”Diakoni – en takk, en livsstil og et tegn.”* Diakoni er omtalt i *”Strategidokumentet 2010-2015”* som; *”.. er en sentral del av det helhetlige misjonsoppdraget”*. Dessuten har diakoni en egenverdi som uttrykk for nestekjærlighet og forvalteransvar (ibid:6).

Misjonsalliansen hevder at diakoni har en barmhjertighetsdimensjon og en rettferdighetsdimensjon (ibid:6). Fokuset for problemstillingen; *”genderperspektiv”*, gjenspeiler i stor grad denne rettferdighetsdimensjon. Fokuset på rettferdig fordeling og likere muligheter, er et globalt anliggende. De mellommenneskelige forholdene mellom kvinner og menn virker også inn på skjev makt og ressursbalanse. Menneskesynet til Misjonsalliansen baserer seg på at *”alle mennesker har en umistelig verdi”* og dette gjenspeiler seg også i at verdenssamfunnet er forpliktet i forhold til FNs menneskerettighetserklæring (ibid:9).

Misjonsalliansen ønsker å ha en *”rettighetsbasert tilnærming i prosjektene”*. Det henvises til de *”universelle menneskerettighetene”* og til *”sårbare gruppers spesielle rettigheter”* (ibid:10).

¹ I strategidokumentet kommer det også fram en liste over fire strategier som *”beskriver hvordan vi skal nå de overordna målene slik de er beskrevet ovenfor”*: *”Helhetlig tilnærming”*, *”Deltakelse”*, *”medbestemmelse og eierskap”*, *”Verdighet og rettigheter”*, *”Integrert misjonsoppdrag”*. Strategiene glir over i hverandre, dessuten skal strategiene; *”reflektere Misjonsalliansens verdier; nær, dyktig og modig.”*(Misjonsalliansen Strategidokument 2010:8)

1.2.2 Valg av tema

Som sagt skal ”genderperspektivet” verne om tilgang og kontroll på muligheter og ressurser for begge kjønn. I Strategidokumentet til Misjonsalliansen kommer det fram at; ”gender” stammer fra engelsk, og brukes ofte for å benevne det sosiale kjønn. Gender, miljø og diakoni er tversgående temaene som skal ”*fungere som sjekklister for at alt Misjonsalliansens arbeid*” (ibid:11). Temaet genderperspektiv skal altså være en gjennomgripende dimensjon i alt arbeidet, liksom miljøhensyn og diakoni. Å få dette til byr på mange utfordringer, det er dette jeg vil se på.

Misjonsalliansen katalyserer ”*økonomiske midler fra enkeltpersoner og grupper i Norge, samt fra den norske stat*” (ibid:5). Prosjektene som disse midlene går til, finner sted i andre politiske, kulturelle og religiøse sammenhenger. Utfordringene har innvirkning på den diakonale praksis. ”*Det sosiale kjønn*”, er et begrep som kan belyse noen av disse utfordringene. Hvordan blir kjønnsroller formet av samfunnet, religion og kultur? Forholdet mellom kjønnene har innvirkning på samfunnet, familielivet, barn og unge.

Jeg skriver materoppgave i diakoni, men via genderperspektivet kan studiet settes inn i flere sammenhenger. Jeg vil peke på berøringspunkter som internasjonal diakonivitenenskap har til blant annet; pedagogikk/ sosiologi, sosialantropologi, utviklingsstudier og så klart teologi.

1.2.3 Valg av forskningsobjekt

Jeg har valgt å konsentrere meg om to prosjekter. Blomsterkomiteer i Qumbaya og Sorata, Bolivia (Prosjektkatalogen, Misjonsalliansen 2012:8) og Likestillingsarbeid i Kirkene i Guayaquil, Ecuador (ibid:20).

Begge prosjektene har vært med i et satsningsprosjekt i regi av Digni; som jobber med å forvalte og kvalitetssikre bistandsmidler fra Norad². Å utvikle fagmiljø omkring kompetanse, nettverksarbeid, beslutningspåvirkning og informasjon er andre viktige oppgaver. (Digni 2012). Digni jobber blant annet med ”gender”. Prosjektet WEGE (Women Empowerment, Gender Equality) har hatt til hensikt å øke kompetanse, fokus og refleksjon omkring gender i medlemsorganisasjonene. En rekke enkeltprosjekter fra de 20 medlemsorganisasjonene var med i en fokusgruppe. Prosjektet er avsluttet og i løpet av desember 2012; lanseres en rapport/håndbok om WEGE-samarbeidet. Den vil oppsummere kunnskapsutvekslingen

² Norad er direktoratet for utviklingssamarbeid og jobber for blant annet å sikre kvaliteten og evaluere i norsk bistand. Norad forvalter omtrent 12 % av de norske bistandspengene, og fordeler disse til et mangfold av organisasjoner og arbeid, der i blant Digni. (Norad 2012)

mellom organisasjonene som var med i fokusgruppa. Dette er noe av grunnen til at jeg valgte å konsentrere meg om akkurat disse prosjektene.

1.2.4 Valg av fokus

Å jobbe med problemstilling har vært en læringsprosess i seg selv. Lenge startet problemstillingen med ordene: *"Hvordan brukes genderperspektivet..."* Denne åpninga gir problemstillingen en praktisk vending og legger grunnen for hypotesen om at Misjonsalliansens fokus og arbeid med genderperspektiv er med å fremme dens overordna mål.

Forøvrig ønsker jeg ikke å utføre en "sjekkliste" over hvordan genderperspektivet blir ivarettatt. Jeg har heller ikke belegg, tid eller ressurser for å utføre et slikt studie. Målet mitt er å skape rom for forståelse og refleksjon for genderperspektivet i den internasjonale og diakonale rammen som Misjonsalliansen representerer. Derfor forandret jeg ordlyden til; *"Hvordan forstå genderperspektivet.."* Problemstillingen aktualiserer fremdeles hypotesen, men fokuset ligger på utviklingen av forståelse for fenomenene i problemstillingen. Den legger vekt på undringene og utviklingsprosessene rundt "hvordan", "hvorfor" og "hva" man skal jobbe med i forhold til genderperspektivet og diakonale målsetninger. "Diakoni i kontekst" hevder at

"For diakonien er tyding av konteksten aldri noe mål i seg selv. Hensikten er å mobilisere til diakonal handling og forsikre seg om at tiltakene er veloverveide med tanke på mennesker i nød" (LVF 2010:13).

Jeg ønsker å utvikle min egen forståelse for arbeidet som gjøres igjennom oppgaveskrivingen, men jeg ønsker også å gi et bidrag inn i *"mobilisering til diakonal handling"* omkring genderperspektivet. Dette vil jeg gjøre ved å trekke inn de overordna målsetningene til Misjonsalliansen.

Jeg har samlet inn data igjennom intervju og observasjon av ansatte i Misjonsalliansen og har valgt en hermeneutisk fenomenologisk tilnæringsmåte for å bearbeide disse. Dette vil jeg komme nærmere inn på i metode, empiri og analyse kapitlene.

1.3 Aktualitet og forforståelse

1.3.1 Norsk bistandspolitikk og det internasjonale samfunn

Misjonsalliansen vil ha en *"rettferdighetsbasert tilnærming i prosjektene"* sine (Strategidokumentet 2010:10). FNs menneskerettighetsærklæring er et viktig manifest som

brukes i denne sammenhengen. I år 2000 vedtok FN åtte målsetninger i arbeidet for å bekjempe fattigdom, innen 2015. Disse innebærer en prioriteringsliste som både skal gjøre koordinering av innsatsen mulig og evaluere innsatsen (FN 2012). Regjeringen ønsker å følge opp dette. Igjennom Norad kanaliseres penger og kompetanse, blant annet videre til Digni som deretter overfører penger til Misjonsalliansen. Genderperspektiv, utvikling og diakoni kan dermed settes i sammenheng med prosesser i det internasjonale samfunn. Man kan si at Misjonsalliansens overordna mål går inn i Tusenårsmålene. Kanskje kan man til og med si at de overskrider disse i kraft av diakoniens grensesprengende ramme?

1.3.2 Min forforståelse og teoretiske tradisjoner.

Forforståelsen inneholder *”kunnskaper og oppfattninger om virkeligheten, som vi, svært ofte ubevisst, bruker til å tolke det som skjer rundt oss”* (Johannesen et al 2010:38).

Min forforståelse for feltet er preget av erfaringer og refleksjoner jeg har tilegnet meg spesielt igjennom reiser og studier på det Latinamerikanske kontinentet og i ”livet skole” generelt. Igjennom diakonistudiet har fokuset på blant annet internasjonalt diakonalt arbeid blitt skjerpet og næret.

Forforståelsen springer også ut fra at jeg fra biologiens side klassifisert som kvinne, og har vokst opp for å fylle mitt samfunns forventninger til det ”sosiale feminine kjønn.” Dette er også et viktig utgangspunkt for refleksjon omkring forforståelse og fortolkning og hvordan dette gir utslag i formidlingen. Kanskje man kan si at min egen stemme slik sett er et konkret eksempel på genderperspektiv?

Grunnutdannelsen min i førskolelærerutdanning har gitt meg sosialpedagogiske verktøy, som for eksempel begrepet; ”pedagogisk grunnsyn”³. Dette brukes som et verktøy for refleksjon om eget verdisyn. Også i barnehagen er genderperspektivet viktig. Slik sett kan man trekke overføringsverdier mellom pedagogikken og den internasjonale diakonien. Pedagogikken er en teoretisk tradisjon fordi den *”omfatter en samling av teorier om ulike samfunnsforhold”*

³ Begrepet ”pedagogisk grunnsyn” forklares som *”... et syn på hva en mener er viktig i oppdragelse av barn og hvorfor.”* (Lillemyr 2004:78) Lillemyr hevder at det er; *”viktig å arbeide for å bli mest mulig bevisst sitt pedagogiske grunnsyn.”* (ibid:79) I forhold til problemstillingen min kan man spore seg; Hvordan kan man jobbe for være *”mest mulig bevisst ”* sin forforståelse/grunnsyn i arbeidet med gender og diakoni? Ut fra begrepet ”pedagogiske grunnsyn” kan man si at jeg har oppfatninger av de sosiale gender ut fra at jeg mitt *”menneskesyn, livssyn og samfunnssyn”*. Lillemyr hevder også at det *”sosiologiske og psykologiske grunnsyn”* innvirker og har betydning. (ibid:79-80) Joharis Vindu³, er et verktøy til dette. Det er utviklet av Joseph Luft og Harry Ingham. Det er en; *”metode for å få et konkret innsyn i hvordan vi eksponerer oss selv og hvordan vi evner å ta imot tilbakemelding fra andre”* Modellen har som hensikt å synliggjøre ulik adferd *”... der forholdet mellom mennesker skal fokuseres.”* (Isachsen 1999:77) Viten om seg selv er delt inn i fire ut fra hva som er bevisst og ubevisst. Disse er så delt inn i den kunnskapen om meg som jeg velger/avstår å presentere,

(Grønmo 2004:46). Teologi og diakonivitenskap er andre teoretiske utgangspunkter. Jeg vil også nevne sosialantropologien og sosiologien.

1.4 Oppbygging og avgrensing

Jeg vil nå si noe om oppbygging og strukturering av masteroppgaven.⁴ Jeg har funnet masse spennende å trekke inn i de ulike delene, men må begrense tilfanget. Derfor har jeg lagt til en del fotnoter. Fotnotene er ”aproposer” og tilleggsopplysninger som belyser teksten, men som jeg vurderer at ikke har direkte relevans for problemstillingen og tematikken.

Jeg har valgt å fokusere på enkeltprosjekter i Misjonsalliansen, selv om jeg også kommenterer genderperspektivet på generelt grunnlag.

1. Kapittel gir en kort introduksjon til; problemstillingen, Misjonsalliansen og genderperspektivet. Dessuten skriver jeg om forforståelse, bakgrunn og aktualitet.

Jeg skriver utdypende om bakgrunnen til problemstillingen og Misjonsalliansen i Latin-Amerika i Kapittel 2:

I Kapittel 3. presenterer jeg teori om diakoni og sosialisering. Dessuten skriver jeg om tre teoretikere og ”den hermeneutiske sirkel” som belyser genderperspektivet ut fra teologisk og filosofisk tilnærming.

I Kapittel 4. presenterer jeg teoretiske bakgrunnen for metodevalgene jeg har tatt. Jeg redegjør også for metodiske refleksjoner omkring forskingsprosessen. Bakgrunnsinformasjon om Informantene kommer også fram her. Jeg kommenterer hvordan den metodiske tilnærmingen til dataomfanget har vært med å utforme empirien.

I Kapittel 5. presenterer jeg empirien igjennom fire tema; Utfordring, Forandring, Sosialisering og Ideologisk/trosbasert synspunkt. Jeg har kategorisert Informantenes synspunkter under disse overskriftene, for å lage et sammenlignings og diskusjonsgrunnlag.

I Kapittel 6. belyser og drøfter jeg mine funn i lys tidligere presentert teori, og andre kilder.

⁴ I journalistikken struktureres teksten gjerne i følge denne oppbyggingsmodellen: ”HEY, YOU, SEE, SO.” ”HEY” handler om å fange oppmerksomheten, ”YOU” handler om å skape identifikasjon til leserens egen verden. ”SEE” handler om å presentere saken og ”SO” er en antydning til hva som bør gjøres med det. (Kolstad1996:20) En masteroppgave er sjangermessig annerledes enn en journalistisk artikkel, likevel kan dette være nyttige tips til hvordan strukturering av en tekst kan skape engasjement.

Jeg gir oppsummeringer og konklusjoner av drøftingen i Kapittel 7. Dessuten kommenterer jeg gangen i arbeidet og hva jeg kunne ha gjort annerledes. Jeg bruker egne refleksjoner for å undre meg omkring arbeidet med genderperspektivet.

Kapitel 2: Oppgavens kontekst

2.1. Genderperspektiv og utviklingspolitikk.

Begrepet gender/kjønnsperspektiv kommer fram i en rekke dokumenter. Misjonsalliansens Strategidokument sier at; *”Genderperspektivet skal sikre at vi arbeider for at kvinner og menn, jenter og gutter skal få likere tilgang på og kontroll over ressurser og muligheter”* (Misjonsalliansen 2010:11). Det påpekes videre at det er nære sammenhenger mellom mangel på likestilling og fattigdom, og at det mange steder er kvinner og jenter som diskrimineres.

Det kommer også fram at helheten av kjønnsrollene er viktig å ha med:

”Genderperspektivet skal hjelpe oss til å se hvordan menn og kvinners roller og stilling virker på hverandre og er gjensidig avhengig av hverandre. Dersom kvinners posisjon og rolle endres, virker dette også inn på mannens rolle. Det er derfor viktig at vi har et helhetsperspektiv hvor vi ser menn og kvinner i en sammenheng” (ibid:11)

Her peker man altså på at genderperspektivet inkluderer et helhetsperspektiv i forhold til endringer. *”Når vi arbeider for å øke menns deltakelse, så kan fortsatt målet være å myndiggjøre og styrke kvinners stilling”* står det i strategidokumentet (ibid:11).

”Gender som et tverrgående tema skal sikre at vi har en forståelse av målgruppa vår som en heterogen gruppe”(ibid:11). Det handler altså både om å se helheten, men også se mangfoldet. Dette er med andre ord et perspektiv som peker i forskjellige retninger og dimensjoner.

De tverrgående temaene (omfatter også diakoni og miljø) skal ha funksjon som *”sjekkliste”*; i planlegging, gjennomføring og evaluering av prosjekter og aktiviteter. Det gjelder som perspektiv i alt som gjøres, men også i enkeltprosjekter som kan sette temaet på agendaen (ibid:11).

Menneskesynet handler om at; *”alle mennesker har en umistelig verdi”* (ibid:9). Dessuten at; *”rettferdighetsperspektivet forplikter til å jobbe”* blant annet for *”likestilling mellom kvinner og menn.”* Barns, funksjonshemmedes og marginaliserte gruppers rettigheter er også nevnt i denne sammenhengen (ibid:9-10).

Digni sitt Styrende dokument for Gender Policy sier at det sosiale kjønn er *”sosialt og kulturelt definerte forskjeller mellom kvinner og menn som endrer seg over tid og varierer fra sted til sted”* (Digni:2010:5).

Genderperspektiv presenteres som;

”... å ha bevissthet rundt menns og kvinners ulike behov og erfaringer i en gitt kontekst. På bakgrunn av dette å forstå hvordan ulikheter i roller og relasjoner mellom menn og kvinner kan resultere i ulikheter i maktrelasjoner, status, privilegier og muligheter” (ibid:5).

Handlingsplan for kvinners rettigheter og likestilling i utviklingssamarbeidet”

(2007–2009) Videreføres 2010–2013” definerer (gender) kjønnsperspektiv som det vi bruker når:

”vi tar hensyn til sosialt og kulturelt betingede kjønnsrollemønstre. Kjønnsperspektivet hjelper oss å forstå hvordan samfunnsinstitusjoner, strukturer og systemer, programmer, reformer og tiltak kan påvirke menn og kvinner, jenter og gutter forskjellig” (Utenriksdepartementet 2010:13).

Integrering av kjønnsperspektivet i allmenne utviklingsprosjekt og programmer skal ta hensyn til behov, prioriteringer og ulik ressurs og maktbalanse mellom kjønnene. Dette skal sikre likere fordelingen av goder mellom kjønnene (ibid:14).

Norge har, som store deler av det internasjonale samfunn forpliktet seg til å overholde Menneskerettskonvensjonene, blant annet kvinnekonvensjon⁵. Denne er en sentral, og bringer spesielt på banen rettighetene til jenter og kvinner. Man kan si at alle de åtte målene i FNs tusenårsmål berører genderperspektivet. Det handler om menneskerettigheter og mulighet for alle uansett kjønn. Det trekkes spesielt fram tre av målene. Disse vil jeg se i forhold til Misjonsalliansen`s målsetninger.

2.1.2 Bekjempe fattigdom

Fattigdom er et begrep som kan defineres og diskuteres ut fra flere perspektiv.

Misjonsalliansen beskriver fattigdom slik:

”Fattigdom er mer enn manglende inntekter eller mangel på materielle ressurser. |Fattigdom handler også om å ikke ha tilgang på til utdanning, grunnleggende helsetjenester, rent drikkevann eller mulighet til å påvirke politiske prosesser og andre faktorer som er viktige i folks liv. Fattigdom marginaliserer og gjør folk sårbare.” (2010:7)

I ”Handlingsplan for kvinners rettigheter og likestilling i utviklingssamarbeidet”

⁵ ”Den (kvinnekonvensjonen) fastslår blant annet kvinners rett til å foreta frie og selvstendige valg, uten diskriminering, bl.a. i spørsmål om etablering og oppløsning av familie, utdanning, helse, politisk og økonomisk deltakelse.” (Utenriksdepartementet 2010:14)

(2007–2009) Videreføres 2010–2013” - brukes ordet fattigdomsreduksjon i tilknytning til Tusenårsmålene. Det handler om å redusere fattigdommen for realisere menneskerettighetene for alle mennesker (Utenriksdepartementet 2010:10).

Stortingsmelding 11 (”På like vilkår: Kvinners rettigheter og likestilling i utviklingspolitikken”) påpeker at tusenårsmål nr 1 går ut på å ”utrydde ekstrem fattigdom og sult”(Utenriksdepartementet 2007:7). Et delmål mot dette er; arbeid for alle. Kvinner, ungdommer og andre gruppers deltakelse og krav på faglige rettigheter fremheves. Tusenårsmål nr 5 handler om forbedring av helse til gravide og fødende kvinner (ibid:7).

”Diakoni i kontekst” hevder at man bør forstå fattigdom som en individuell skjebne, men også som en sosial og politisk realitet. Det påpekes at fattigdom ikke er; ”... en gitt realitet men svært ofte ”produsert” av urettferdige historiske undertrykkingsprosesser” (LVF 2010:41) Et uttrykk fra Latin-Amerika som brukes i denne sammenhengen er ”empobrecidos” – fattiggjøring. (ibid:41) Feminisering av fattigdom kan ses på som en konkretisering av slike sosiale undertrykkingsprosesser. Kvinnens tilgang på økonomiske og politiske muligheter for å forberede egen og familiens livssituasjon kan være lav, og dette holder mange kvinner fast i diskriminering og fattigdom. Barn og ungdom er også sårbare.

Misjonsalliansen hevder også at grunnene til fattigdom er kompliserte og finnes på ulike nivå både strukturelt og individuelt (Misjonsalliansen 2010:7). ”Diakoni i kontekst” hevder at det er vesentlig å se enkeltmennesket, men også se det i den sårbare posisjonen som gjør det fattig. Det kristne menneskesynet fordrer til kamp for ”menneskets verdighet” og ”individuelle erfaring av lidelse og håp” (LVF 2010:41). Misjonsalliansen påpeker også at det er viktig å ikke bare lindrer symptomer men også gjøre noe med årsakene til fattigdom (Misjonsalliansen 2010:7).

Misjonsalliansen påpeker at; ”Verdens fattige betaler i dag prisen for den rike del av verdens overforbruk og forurensing.” og at vi som en del av den rike verden er moralsk forpliktet til å; ”... arbeide for å bekjempe fattigdom og redusere og begrense miljøødeleggelser” (Misjonsalliansen 2010:7).

2.1.3 Fremme rettferdighet

Rettferdighet er et stort felt. Stortingsmeldingen og Handlingsplanen, som jeg har vært inne på, trekker fram prinsippet om likestilling: ”Likestilling skal sikre at begge kjønn har like rettigheter og muligheter”. (Utenriksdepartementet 2010:13) Tusenårsmål nr 3 går spesifikt ut på ”Fremme likestilling og styrke kvinners stilling”. Man vil at tilbudet om

grunnskoleutdanning skal nå like mange jenter som gutter. Dessuten ønsker man at dette også skal gjelde for alle utdanningsnivåer (Utenriksdepartementet 2007:7).

Rettferdighetsdimensjonen i diakonien begrunnes i at alle folk har fått muligheter og rettigheter fordi de er til av Guds skapervilje (1 Mos 1, 26-28). Rettferdighet understrekes også igjennom Misjonsbefalingen (Matt 28, 18-20, Mark 16, 15-18, Luk 24, 46-49, Joh 20, 21-23). Det å ta fra mennesker mulighetene og hindre det å utvikle sine ressurser er å krenke menneskeverdet hevdes det i Strategidokumentet (Misjonsalliansen 2010:7). Likestilling og rettferdighet kan slik settes i sammenheng med utdanning.

I diakoniforståelsen til den Norske Kirke er blant annet ”*kamp for rettferdighet*” tydeliggjort. (Kirkerådet 2008:7). Det å ”*stå på rettferdighetens og solidaritetens side*” sammen med mennesker som ”*kjemper for livet*”, er en utfordring for også kirka. Det pekes på sammenhenger mellom globale og lokale rettferdighetsutfordringer (ibid:23).

”Diakoni i kontekst” tar også opp i seg tanker om rettferdighet, både i forhold til forståelsen av diakoni som politisk og profetisk (LVF 2010:82-84). Den norske kirke er enig i at diakonien og kirka har en rolle i det å sette ting på dagsordenen (Kirkerådet 2008:23). Man må fremme fattige og marginaliserte menneskers interesser i politiske fora. (LVF 2010:82-83).

Den profetiske diakonien relaterer seg innover til selvforståelsen av diakoni. Den har et Gudgitt mandat og myndighet. Det bygger på forståelse av bibelske profeters forsvar av rettferdighet og reaksjon når ”*den gudgitte loven om å tjene sin neste ble brutt*” (ibid:83).

Teologiske begrunnelser som finnes blant annet i uttrykket profetisk diakoni, viser de tette sammenhengene ”fremme rettferdighet” og ”bekjempe fattigdom” har til det tredje målet som Misjonsalliansen setter for sin virksomhet, nemlig; ”å bygge Guds rike”.

2.1.4 Bygge Guds rike

I ”Plan for diakoni” uttrykker diakoniens teologiske grunnlag. Den tar ikke direkte opp begrepet ”Guds rike”, likevel presenteres momenter som kan ses i sammenheng med Gud rike- dimensjonen. Det snakkes om at kirken ser på seg selv som en tjenende kirke. I alle mennesker er det nedlagt muligheter og evner til å gjøre det gode (jf. Rom 2.14-15). Det påpekes at; ”*alle døpte er kalt til å virkeliggjøre medmenneskelig omsorg i sine liv, - å være et våpen for det som er rett*” (jf. Rom 6,13) Kirkerådet 2008:9). Den hellige Ånd blir betegnet som forsterker, veileder og opprettholder av håpet og tjenesten. Guds forsoningsverk

i Kristus trekkes fram. I Kol.1.19-20 snakkes det om at Kristus ”*har gjort fred*” ved sin forsoning av alle ting på korset. (ibid:9)

”Å bygge Guds rike handler ikke om å bygge imponerende monumenter, men om å bygge grensesprengende, inkluderende og utadrettede fellesskap av mennesker som viser trofast kjærlighet, gjør det som er rett og vandrer ydmykt med sin Gud” (Misjonsalliansen 2010:7).

Videre påpekes det i Strategidokumentet at å bygge Guds rike handler om Guds misjon; å forsone og gjenopprette alle sidene av menneskelivet og alle relasjonene mennesket står i, også i forhold til skaperverket. Misjonsoppraget synliggjøres igjennom det ”*å formidle Jesu kjærlighet i ord og handling*”(ibid:7). Nå skal jeg gå over til å beskrive konteksten for Misjonsalliansens tjeneste i Ecuador og Bolivia.

2.3 Et blikk på konteksten og kulturen til Misjonsalliansen i Bolivia og Ecuador

2.3.1 Diakonale utfordringer der Misjonsalliansen jobber.

”Mision Alianza Boliva Noruega” (MAN-B) og ”Mision Alianza Ecuador Noruega”(MAN-E) står ovenfor forskjellige diakonale utfordringer. Som jeg har vært inne på jobber Misjonsalliansen i et bredt spekter av prosjekter.⁶

Prosjektkatalogen til Misjonsalliansen fremhever fokuset på urbefolkningen i Bolivia. Til storbyen El Alto, ovenfor hovedstad La Paz kommer det stadig nye innbyggere som leter etter arbeid og et bedre liv i byen. I takt med urbaniseringen øker også omfanget av sosiale utfordringer. Sorata og Combaya ligger i de lavereliggende dalene. Misjonsalliansen jobber også i det tropiske lavlandet rundt Caranawi. Det gis støtte til skole og helsetilbud, dessuten å forsterke jordbruket og vanntilførsel, slik at flere skal bli boende og få et bedre livsgrunnlag (Misjonsalliansen 2011:5).

I Prosjektkatalogen 2012 omtales ”Blomster i Cuiabaya og Sorata”

”I 2004 fikk de første kvinnene i Combaya hjelp til å dyrke blomster. Prosjektet var rettet mot kvinner og svært mange ønsket å være med. Tidligere har alle bøndene i Combaya brevet med tradisjonelt jordbruk hvor kvinnes innsats ikke har blitt verdsatt. Med blomsterdyrking har kvinner skapt sin egen arbeidsplass og inntekt. Det har ført til at kvinnes stemme lyder tydeligere og klarere i familie, og i lokalsamfunnet, noe som gir positive ringvirkninger. Arbeidet i Combaya driftes nå helt og holdent av kvinner, og Misjonsalliansen har videreført prosjektet til tre

⁶ ”Diakonia FRIF” er Misjonsalliansens mikrokredittorganisasjon i Bolivia. Det startet i 1992 og det satses fremdeles frisk på området: Misjonsalliansen/AMAS og Diakonhjemmet Høgskole jobber for å utvikle en master i mikrofinans og verdibasert ledelse for mikrofinansvirksomheter i Latin-Amerika. Man vil utvikle et samarbeid med Universidad Privada Boliviana (UPB) i La Paz. (URL: <http://www.misjonsalliansen.no/artikkel/article/90182>) (Lest 22.10.12)

nærliggende landsbyer i Quiabaya og Sorata for å styrke kvinner, familie og lokalsamfunn der. I 2012 vil fem familier i landsbyene få hjelp med å bygge drivhus, kjøpe inn frø, få kurs og etablere kontakt med markeder. 200 familier skal få opplæring til å drive dyrkingen selv” (Misjonsalliansen 2012:8).

Misjonsalliansen i Ecuador har konsentrert det meste av sitt arbeid i storbyen Guayaquil, som har mange sosiale utfordringer. Jeg vil her spesielt nevne prosjektet ”Likestillingsarbeid i kirkene”.

”En utfordring i områdene der vi jobber, er machokulturen. Dette gjelder også i kirkene. Maktmissbruk i form av vold, seksuelt misbruk og generell undertrykking av kvinner og barn er utbredt. Mange har den oppfattelsen at det er ved å slå at man oppdrar. Misjonsalliansen jobber derfor med et prosjekt i kirkene hvor menn og kvinner jevnlig får undervisning av dyktige foredragsholdere slik at de blir i stand til refleksjon over enge handlinger og hva de kan føre til” (ibid:20).

2.3.2 Generelt om landene.

Ecuador og Bolivia har del i Andes-fjellkjeden.⁸ I Bolivia bor det om lag 10.1 millioner innbyggere. (LAG 2012:180) Ecuador har omtrent 15 millioner innbyggere. I likhet med Bolivia er det en nasjon med mange etniske grupper. (LAG 2012:216)

”World Fact Book” hevder at i befolkningen i Bolivia kan deles inn i 30 % mestiser, altså blanding mellom urbefolkning og europeere og andre. 55 % er utbefolkning, enten ayamara eller quechua. De gjenværende 15 prosentene karakteriseres som hvite. Ecuador er også et land preget av mye urbefolkning. Der er om lag 65 % mestiser og 25 % urbefolkning. Det er omtrent 3 % afroamerikansk befolkning og de gjenværende 7 % benevnes som spanske eller av annen herkomst. (CIA 2012)

Urbefolkningen har lidd under mye diskriminering opp igjennom historien. Bolivia løsrev seg fra den spanske kolonimakten i begynnelsen av 1800-tallet, men de innflyttede spanjolene beholdt styringen. I 1952 førte en revolusjon til at mestisene fikk større makt. Det ble innført allmenn stemmerett, reformer for jordfordeling og nasjonalisering av tinngruver. (ibid:182)

Bolivia opplevde en rekke militærjuntaer og kupp fram mot 1982. Samtidig som demokratiet ble innført, ble det satt i gang nyliberale strukturtilpassningsprogram i regi av Det internasjonale pengefondet (IMF) og Verdensbanken. Endringene medførte arbeidsledighet spesielt i gruvesektoren og mange måtte flytte og finne annet levebrød. Rundt år 2000 utviklet

⁷ Høsten 2011 startet MAN-E (Mision Alianza Noruega Ecuador) opp en kursserie hvor omtrent 50-60 personer deltok. Ledere i kirkene ble invitert til Misjonsalliansens lokaler for å ta del i foredrag, refleksjoner og ”dinámicas” (øvelser) omkring forskjellige genderrelaterte temaer. (Leòn León 2011©)

⁸ Se kart vedlegg nr:

den sosiale utilfredsheten seg til større streiker og demonstrasjoner. Det ble reagert mot nasjonale og internasjonale foretak. Etter mange utskiftninger i regjeringene vant venstrepartiet MAS, i 2005 (ibid 182).

Bolivia karakteriseres fremdeles som det landet i Sør-Amerika med minst sosial utvikling og lavest bruttonasjonalprodukt. Om lag 60 % av befolkningen lever under den nasjonale fattigdomsgrensen. Dette er for øvrig et synkende tall (ibid:184).

I Ecuadors historie er også preget av mange år med hvit elite ved makta. Den skjeve makt og ressursfordelingen fremdeles er betydelig⁹. Fattigdommen har blitt redusert de siste årene,¹⁰ men fremdeles er over 45 % av urbefolkningen fattige, og over 48 % av disse tilhørere den afroecuadorianske befolkningen (ibid:217).

I Ecuador ble det også innført en del nyliberale reformer som betydde nedbygging av offentlig velferdssystem og nasjonal industri og økonomi. Dessuten ble økonomien avhengig av eksport av råvarer som olje. Rett før tusenårsskiftet kom landet i en finanskriser. En følge av finanskrisen ble å bytte ut den nasjonale valuta med amerikanske dollar. Overgangen førte blant annet til at mange arbeidsplasser måtte stenge, som igjen gav en økende arbeidsledighet og missnøye med politikerne (ibid:217).

I Bolivia er president Evo Morales og hans regjering den første regjeringen med majoritet fra mestis og urbefolkningen. Den nye grunnloven ”Constitución Política del Estado” ble vedtatt 2009¹¹ med 60 % av stemmene. (ibid:183)

Ecuadors sittende regjering, er en koalisjonsregjering som består av til dels motstridende politiske parter. ”Alianza Pais” og president Rafael Correa i spissen har frontet styrking av statens rolle i økonomien og sosial endring. Siden 2007 har den fått en betydelig posisjon, som den har fortsatt å holde på (ibid:217). Ecuador vedtok en ny grunnlov i 2008, med 64 %

⁹ Til tross for jordreformer eier fremdeles 3 % av befolkningen 42 % av all dyrkbar jord. Småbøndene har tilgang til 3, 32 %. (LAG 2012:216)

¹⁰ Carolina Moser skriver om sine observasjoner av livsvilkår i storbyen Guayaquil i boka ”*Ordinary Families, Extraordinary Lives: Assets and Poverty Reduction in Guayaquil*” (2009) Der kommer det også fram at livsvilkårene har blitt bedre i løpet av de siste 30 årene.

¹¹ Arbeidet med Bolivias grunnloven pågikk fra 2006 til 2009, en folkevalgt forsamling bearbeidet forslag som ble sent inn fra hele landet. Uenighet om blant annet omfanget og uttrykket til autonomi/sjølstyrer førte til mye motstand fra opposisjonen og uroligheter på slutten av 2008. Opptøyene hadde lite støtte fra det brede lag i befolkningen, og etter unntakstilstand i fylket Pando og forhandlinger om autonomikapitelet ble den nye grunnloven vedtatt 25. januar 2009. Mange lover har blitt vedtatt og diskutert. (LAG 2012:182-183)

av stemmene.¹² Gratis helsetjenester, utdanning og rettshjelp slås fast i loven. Den fastslår at vann og mat skal være tilgjengelig og ikke privatiseres (ibid:218).

I Bolivias grunnlov kommer uttrykket ”vivir bien”/”sumak kawsay” til syne (Estermann 2011:1). Dette er et uttrykk som anerkjenner urbefolkningens kunnskap, som før har blitt marginalisert og uthvisket. (LAG 2012:31). Den nye grunnloven til Ecuador inneholder et lignende uttrykk; ”*Sumak kawsay*”. Dette quechua-uttrykket, kan også forstås som ”Bien Vivir”, og tar opp i seg noe av den samme tanken om ”å leve godt” (ibid: 218). Jeg gir en nærmere innføring i dette uttrykket i punkt 2.4.3.

I Bolivia har den offentlige inntekten og forbruket økt, mye på grunn av utvinningsindustri¹³. Utenlandsgjelden er begrenset med 36 % siden MAS tok over (ibid:184). For øvrig fører regjeringen videre planer om et omstridt prosjekt: I et allerede sårbart nasjonalparkområde er det ønsket om å konstruere en del av en ”Panamerikansk” vei som skal knytte verdenshavene sammen. Planene har skapt en rekke demonstrasjoner og polarisering i landet (ibid:181).

I Ecuador ser man også at utenlandsgjelden er minsket. Dessuten har staten fordoblet investeringene i offentlig utdanning og helse (ibid: 218). Flere tiltak har blitt satt i gang for å forbedre fordelingen av ressursene. Likevel gjenstår mange utfordringer. Blant annet hevder urbefolkningsgrupper at regjeringen har overkjørt dem i utøvelsen av sin politikk spesielt i forhold til vann og mineralloven. De retter også kritikk til hvordan det fremdeles satses på ikke-fornybare ressurser som hovedpilar i den økonomiske modellen. Dette har blant annet negativ påvirkning for urbefolkningen i flere deler av landet. 30. september 2010 ble president Correa kidnappet av en gruppe politifolk, han ble forøvrig frigjort samme dag. Denne hendelsen betegner LAG-forfatterne som ”*symbol og uttrykk for polariseringen i landet.*” Det uttrykkes bekymring for landets sårbare demokrati (ibid:220).

3.2.3 Forståelsen av gender i den andinske konteksten

Bolivia og Ecuador har store etnisk og språklig mangfold. Jeg vil nå kommentere den andinske konteksten som et bakgrunnstappe for å forstå genderperspektivet. I Bolivia er

¹² Grunnloven i Ecuador ble vedtatt etter åtte måneders bearbeiding av innspill fra det sivile og politiske samfunn. Opposisjonen jobbet hardt imot den, men den ble stemt igjennom med god margin.

¹³ Utvinning av naturressurser som gass, litium og jern gir store inntekter, men også utfordringer i forhold til fordeling og miljøhensyn. Norge har en ”Olje for utvikling”-avtale med Bolivia med vekt på faglig bistand til myndighetene. Fokuset på det sivile samfunns rolle har dessuten ført til mer samarbeid mellom ”grassrotorganisasjoner” i de to landene. (LAG 2012:185)

Spansk,, Quechua og Ayamara offisielle språk (ibid:180) Den språklige virkeligheten som omgir informantene jeg snakka med i MAN-B er preget av kulturen som knytter seg til språket Ayamara. I Ecuador er spesielt høylandet preget av "Quechua-språk og kultur". Urbefolkningspråkene er for øvrig ikke godkjent som offentlige språk (ibid:216). Kystbyen Guayaquil framstår som mer "latinsk" i sammenligning med El Alto og La Paz. Jeg vil kort gjengi hva som legges i uttrykket "vivir bien" ut fra artikkelen " `Vivir bien` como utopía política" av Josef Estermann (2011) og artikler som beskriver fenomenet i "Latin Amerikaboken 2012: Latinamerikanske løsninger".

Vivir bien i grunnloven

Ayamarauttrykket "suma qamaña" som på quechua kan forstås med "allin kawsay", kan oversettes til "vivir bien"/"bien vivir"; på norsk "leve godt". Uttrykket skiller seg fra det vestlige uttrykket "det gode liv" som ofte er knyttet opp til individuell lykke, hedonisme, kapitalisme og konsumering, sier Estermann (2011:13). Uttrykket kan ses på som en reaksjon til den vestlige tankegang om framgang og utvikling, og spiller på urbefolkningens kunnskap og virkelighetsoppfatning.

Uttrykket "vivir bien" spiller på det dynamiske verbet *leve-vivir-suma-allin-*, og adverbet *bra-bien-qamañ- kawsay-*. Den andinske oppfatning av universet som "altet" ("pacha") handler om at det er en levende organisme. Naturen besjeles og mennesket settes i direkte relasjon med og i nature. (ibid:13). I denne sammenheng er: "Loven om Moder Jords rettigheter", en politisk aktualisering og konkretisering (LAG 2012:183).

"Allin/Sumak kawsay" i Ecuador handler om tar opp noe av det samme. Det betegner; "en ny form for samhold der kulturelt mangfold respekteres, der landets økonomiske modell skal sikre sosial rettferdighet og solidaritet, og der miljøhensyn skal veie tungt" (ibid 218).

Estermann hevder at det som i vestlig dualistisk tankegang ses på som motsetninger blir sett på som komplimenterer (complimentarities). I den sirkulære runddans er alt og alle med for å opprettholde balanse (2011:6). Idealet om "vivir bien" handler om "kosmisk rettferdighet", altså at alt har sin funksjon og er med på å opprettholde balanse. I og med at alt henger sammen med hverandre er det ikke mulig å skille det åndelige, religiøse, økologiske, økonomiske, politiske, etiske og rituell skriver Estermann (ibid:8). Denne logikken gjør det også klart at; man kan ikke realisere konseptet; "vivir bien" om andre lider sult, om naturen (Pachamama – moder jord) blir missbrukt og om framtidige generasjoner må leve i omgivelser preget av sykdom og vold (ibid: 8-9). Som en selvsagt del av disse

sammenhengene må en forstå det maskuline og det feminine også som inkludert i dette. Det handler om utfyllende relasjoner. Dette synliggjøres blant annet i ayamaraspråket.¹⁴

Jeg har nå gitt en overflatisk presentasjon av det kulturelle bakteppet. Forhåpentligvis vil det skape større bevissthet i møte med Informantenes utsagn. Det illustrerer også behovet for å tenke kultursensitivt i forhold til kommunikasjonen om genderperspektivet. Jeg vil nå gå over på å presentere teorien jeg bygger oppgaven på.

¹⁴Tankegangen om at mann og kvinne utfyller hverandre kommer også til uttrykk i andre ord. Begrepet; ”*Jaqi*”; ”person” har ikke sin opprinnelse i individet, men er et ledd i ordet :”*Jaqichasiña*” som referere til ekteskapet mellom mann og kvinne. Bokstavelig talt kan det oversettes med ”persongjøring”; å gjøre seg til person. Du blir et fullbyrdet medlem med rettigheter og ansvar når du lever i en relasjon med en make.(Estermann 2011:8) Jenny Eklund har forsket på ayamaraverdier i hos urbane ungdommer og nevner også dette temaet. Hun sier at i ayamaraspråket finnes ikke forskjellige ord for jente og gutt, alle barn kalles ”wawa”. Det er et tegn på at det ikke er fokus på individualisering, men på det utfyllende i relasjonene. Ordet ”*Chachawarmi*” brukes for å beskrive tanken om kjønnes komplementærer (2006:21) ”Chacha” betyr mann og ”warmi” betyr kvinne. (Estermann 2011:8) Syntesen av disse to utgjør det ayamariske ordet for menneske.

Kapitel 3: Teoretisk rammeverk for undersøkelsen

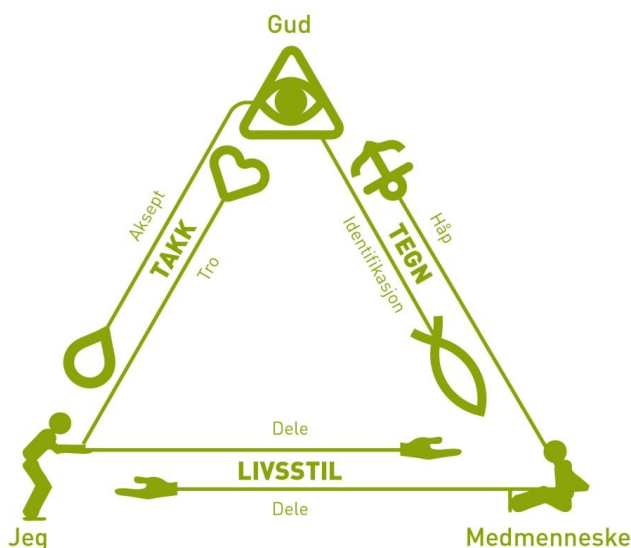
3.1 Diakoniforståelse i Misjonsalliansen

Hva er diakoni? Hvordan kan arbeid med genderperspektiv ses på som diakoni? Kan man snakke om diakonalt genderperspektiv? Hvordan kan man forstå bekjempelse av fattigdom og kamp for rettferdighet som en måte å bygge Guds rikes på? Undringene er mange.

Misjonsalliansens presenterer sin diakoniforståelse blant annet i ”Prinsippdokument om diakoni.” (2007) Begrunnelsen for det diakonale arbeidet oppsummeres med begrepene; ”en takk, en livsstil og et tegn.” ”En takk” er den ”naturlige responsen” for ”det nye livet vi har fått”. ”En livsstil” handler om at diakoni ikke kan velges bort som aktiviteter, det handler om å følge Jesus som en integrert del av livet (ibid:7). Dette kan også knyttes til forståelsen ”allmenn diakoni”. Men det fremheves også at diakoni også handler om spesielle tjenester for enkelte

”Når vi skal definere diakoni, er det derfor viktig at definisjonen er bred nok til å handle om livsstil mer enn prosjekter, men samtidig spiss nok til ikke miste sin slagkraft i møte med nød urett og lidelse” (ibid:5).

”Et tegn” peker utover seg selv. Slik er diakonien et tegn på at Guds rike er her allerede. Det er også et tegn på at Jesus skal komme igjen og bringe fullkommenhet. (ibid:7) Relasjonene som disse begrunnelsene for diakoni har til hverandre illustreres på denne måten:

Figur 1: : Trekanten – en takk, en livsstil og et tegn. (Misjonsalliansen prinsippdokument om diakoni 2007:13)

Misjonsalliansen fremhever flere ting: ”*Diakonalt arbeidet handler om rettferdighet og ikke veldedighet*” (ibid:7). Diakoni har en egenverdi, og er ikke et supplement til forkynnelsen, slik sett er det også logisk at diakonien retter seg mot medmenneske uansett hva slags tro det har (ibid:7). Det fremheves også at selv om kirkesamarbeid er viktig i diakonien, er ikke dette nødvendig for å kalle arbeidet diakonalt (ibid:8).

I Strategidokumentet fremheves diakoni som et ”tverrgående tema”. Det skal være med å spørre om praksis er ”*i tråd med det kristne verdigrunnlaget og menneskesynet*”? Blir perspektivet til den svake part blir ivaretatt? Formidles Jesu kjærlighet i praksis? (Misjonsalliansen 2010:11) Jeg vil nå gå inn i diakoniforståelsen til ”Diakoni i kontekst”.

3.2 Diakoni i kontekst:

Det Lutherske Verdensforbund har i dokumentet ”Misjon i kontekst” (LVF 2009) presenteres tre dimensjoner ved misjon; forvandling, forsoning og myndiggjøring. Disse blir også brukt i ”Diakoni i kontekst” og kan også ses på som nøkkelbegreper for diakonien (LVF 2010:43). Dessuten reflekteres det omkring spiraler av håpløshet og av håp. Dette er elementer jeg ønsker å trekke fram i tilknytning til genderperspektivet.

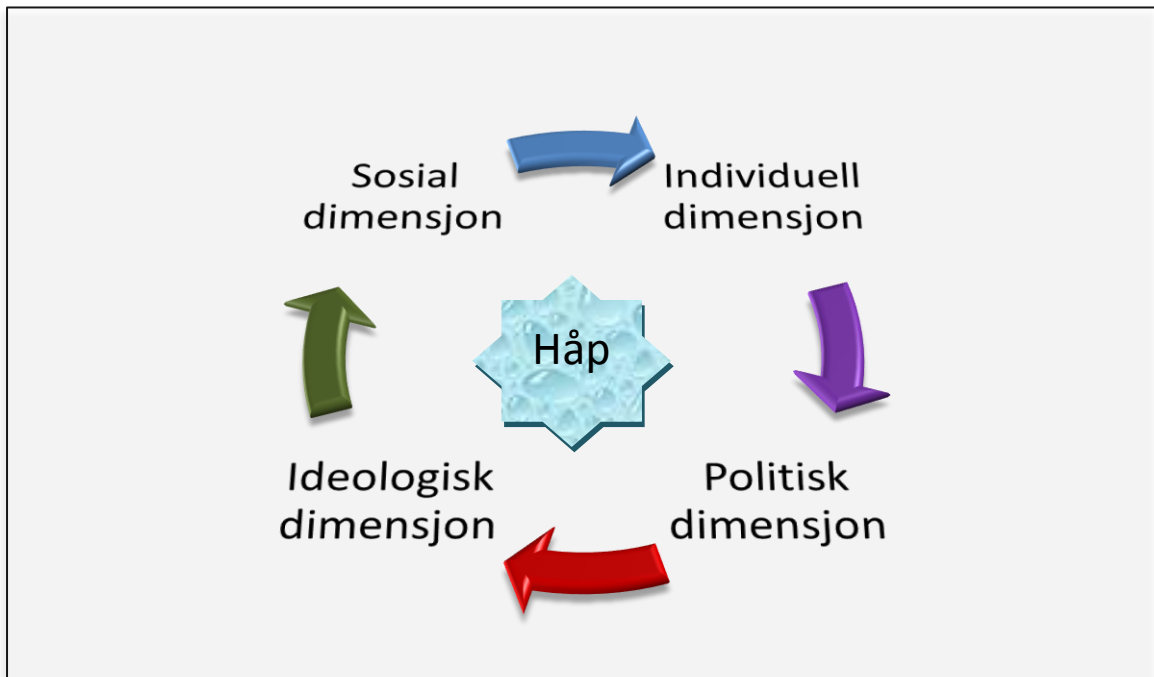
3.2.1 Spiral av håpløshet og håp.

Gender knyttet til fattigdom kan illustrere hvordan vanskelige relasjoner mellom kjønnene kan bekreftes og styrkes av relasjoner i større sammenheng. Undertrykkelsesmekanismer på mikronivå, får ringvirkninger i makronivåer. Som et bilde på dette kan man bruke spiraler av håpløshet (LVF 2010:19). ”Diakoni i kontekst” hevder at spiralen av håpløshet er ikke helheten, men ved å ha den i bakhodet kan man analysere systemer også knyttet til genderperspektiv.

Håpløshetens ”*sentrifugale virkningen*” bidrar til at de marginaliserte blir ytterligere marginalisert. Marginalisering kan dermed ses på som en ”*flerdimensjonal erfaring*”. Det handler om personens tap av selvfølelse, og på det sosiale plan kan ”*utestengelsesmekanismer*” og undertrykkelse bli forsvart som ideologi (ibid:20).

”Diakoni i kontekst” omtaler det afrikanske begrepet ”*ubuntu*” Den forstår en persons identitet ut fra relasjonen til andre. Alle sammen i en helhet med relasjoner knyttet sammen som en spiral som alltid kan åpnes og inkludere nye relasjoner (ibid:20). Denne

sammenfiltringen holder håpet i live, og gjør det mulig å bryte spiraler av håpløshet. Man kan heller snakke om en håpsspiral:

Figur 2 Håpsspiral (LVF 2010:20)

”Diakoni i kontekst” hevder at menneskelig verdighet får uttrykk i ulike dimensjoner: Den politiske dimensjonen tydeliggjør at politisk liv er avhenging av borgere med håp og visjoner. Den ideologiske dimensjonen handler om verdiene om det gode, rette og sanne. Dette kommer til uttrykk i livssyn og livsanskuelse. Den sosiale dimensjonen får frem viktigheten av rom for medvirkning ut fra den enkeltes identitet og engasjement. Den virker inn på den Ideologiske dimensjonen for å motarbeide totalitære synspunkt, men heller legge grunnlag for forståelse og myndiggjøring av menneskers ulikheter som muligheter. Den individuelle dimensjonen gjenspeiler enkeltmennesket i denne helheten. Det finnes motsetninger innad i modellen. Det kan likevel ses på som et ”veikart for håp”(ibid:21).

Som kommentar til begrepet håpsspiral ønsker jeg å trekke inn noen refleksjoner omkring håp som fenomen.

I Bibelen skriver Paulus om håp blant annet når han snakker om ”lidelsene i den nåværende tid” (Rom 8, 18).

”For i dette håpet ble vi frelst, men et håp som blir sett, er ikke lenger noe håp. For hvorfor håper en fortsatt på det en ser? Men hvis vi håper på det vi ikke ser lenger vi etter det med utholdenhet” (Rom 8, 24-25).

Ut fra dette kan vi altså forstå håp som noe essensielt i troen på Guds rike og på livet generelt (Jf. Heb 11,1). Det har dessuten noe tvetydig ved seg, i og med at man håp er knyttet til noe usikkert, som blir utfordret av lidelsene i verden, men som likevel kan betegnes som sikkert fordi det har rot i eksistensielle undringer og tro. ”Håpsspiralen” illustrerer denne dynamikken.

”Diakonien utfordres av håpløshetsspiralen – og forsøker igjennom praktisk handling å styrke håpsspiralen” hevder ”Diakoni i kontekst” (LVF 2010:21). Det gjøres ved å vandre sammen fra de ulike stegene i håpsspiralen ut fra visjonen om forandring, forvandling og myndiggjøring. Disse diakonale uttrykksformene skal jeg nå gå inn på.

3.2.2 Myndiggjøring

I følge det bibelske menneskesynet er ”myndiggjøring” knyttet opp til at hvert menneske er skapt i Guds bilde. Fortellingen om hvordan disiplene i møte med Guds ånd ble forvandlet og klare for å forkynne evangeliet om Jesus, er et viktig bakteppe for myndiggjøringstanken (Apg 2, 1-4). Denne myndiggjøringen fortsetter fremdeles, og overbevisningen om dette, bør prege diakoniens praksis, metode og prioriteringer, hevder ”Diakoni i kontekst” (ibid:46).

Myndiggjøring har blitt supplert med parallellbegrep fra Sør-Amerika; ”*dignification – verdiggjøring*”.¹⁵ Diakoni skal styrke folks verdighet og ”*gi mulighet til å være ”subjekter” både i kirke og samfunn*” (ibid:46).

I forhold til myndiggjøring er det også naturlig å snakke om makt og maktskifte. Skjeve maktstrukturer må adresseres og omkonstrueres. I dette arbeidet har diakonien en rolle som brobygger. I den opprinnelige bruken av ordet diakoni ble det forstått som megling: gå imellom og gjenopprettet. Dessuten ble diakonien kalt ”*biskopens ører og munn.*” Medvandring kan ses på som en diakonal metode for å fremme relasjoner og motvirke isolasjon (ibid:47).

Myndiggjøring på engelsk er ”Empowerment”¹⁶ Dette gjenspeiler andre assosiasjoner, og er også brukt i mangfoldige sammenhenger. I forhold til bistand og utviklingsarbeid er begrepet

¹⁵ Et annet uttrykk fra Latin Amerika er; “*conscientización*”, som beskriver de fattiges bevisstgjøring av urett og deres organisering for å få til forandring. Uttrykket knyttes til kristne basegrupper: Vanelige folk samlet seg i mindre grupper, leste bibeltekster og brukte disse som basis for sosialt engasjement. Det var et resultat av den katolske kirkes frigjøringsteologi. Kort fortalt kan man si at frigjøringsteologien oppsto etter et biskopmøte i Medellín, Colombia hvor man videreførte den katolske kirka fokus på saker som menneskerettigheter, rettferdighet og frihet. De satte opp en ny organisatorisk modell for å fremme dette. Resultatet var “*conscientización*” og basegrupper som sto i bresjen for blant annet i 1985, å avskaffe det militære styresettet i Brasil. Fredsprisvinner Rigoberta Menchù er en annen viktig person som hadde sitt utspring fra en slik basegruppe. (Duncan 1997:205-306)

brukt blant annet av Moser`s omtale av gendermainstreaming (2012), dette vil jeg komme tilbake til i punkt 3.3.4.

Ut fra MAN-E sine nettsider kan man lese at organisasjonens misjon er; *“Å tilrettelegge myndiggjørings(medvirknings)prosesser for å utvikle samfunn, fremme rettferdigheten, menneskerettighetene og et fullverdig liv, ved å ha Jesus som modell”* (MAN-E 2012). (Min oversettelse) Myndiggjøring blir definert slik:

”Det er en prosess der menneskene, både kvinner og menn tar over kontrollen i sine egne liv, dvs.: Prioritere egne behov, tilegne seg ferdigheter, utvikle selvillit og kapasitet til å individuelt forhandle med sine omgivelser for å forvandle realiteten sin” (MAN-E 2012). (min oversettelse)

Jeg vil komme tilbake til dette begrepet i presentasjon og drøfting av empiri. Men kan avslutte med å si at myndiggjøring handler om å ta kontroll, og forvandle livet.

3.2.3 Forvandling

”Diakoni i kontekst” hevder at forvandling er; *”total renovering av livet med alle dets forhåpninger, ideologier, strukturer og verdier”* (LVF 2010:43). Forvandling henger dermed sammen med utvikling. Gud fornyer stadig skaperverket som livet er en del av. Livet er hellig, og forvandling handler om å holde fast på det som bekrefter dette. Man må forkaste det som vanhelliger og avhumaniserer livet, freden og rettferdigheten. Forvandlingens dimensjon ved diakoni inkluderer og forvandler alle som tar del i den. Alle trenger diakoni; som *”Guds diakoni igjennom Jesus Kristus og som gjensidig omsorg og medvandring med hverandre”* (ibid:44).

Forvandling av sinnet handler om å se det som er til glede for Gud (Jf: Rom 12,29).

Dette knyttes sammen med forvandling som dimensjon ved diakonalt arbeid. Det å la seg forvandle er Guds nådige gave, og kan sammenlignes med hvordan nattetørket hver morgen forvandles til dag (LVF 2010:44).

¹⁶ Drange har i sin masteroppgave i diakoni funnet en definisjon fra helse og sosialfaglig arbeid som hun mener også kan dekke diakonifaglig arbeid. (2012:26) Den lyder så:

”Empowerment uttrykker (...) noe om at personer eller grupper som er i en avmaktssituasjon, skal opparbeide seg styrke og kraft til å komme ut av avmakten. Gjennom denne kraftmobiliseringen skal de bli i stand til å motarbeide krefter som holder dem nede og få mer makt, kontroll og styring over eget liv. (...) Empowerment uttrykker dermed også både en målsetting og virkemidler for å nå dette målet.” (Askheim og Starrin 2007:21)

3.2.4 Forsoning

Forsoningen viser; *”det Gud gjør for at menneskers relasjon til Gud skal kunne gjenopprettes. Dette forvandler og myndiggjør menneskene til forsoningens tjeneste”* (ibid:44). Jesus forsonte Gud verden med seg selv, skrives det innledningsvis om forsoning som diakonal dimensjon. Det er altså Guds barmhjertige gave som også gir håp til en såret klode.

Det finnes mye behov for fred og forsoningsarbeid i verden. Forsoning handler om å la de sårede og undertrykte få komme med sine historier slik at ”sår” kan helbredes. Jesu diakoni vitner om mange ting, ut fra synet på han kan man si at *”forsoning aldri fører folk tilbake til dit de var.”* Det handler om mer enn å ta bort det vonde som offeret føler og forandre den som undertrykker, det handler om å vandre sammen og sette folk i stand til nytt ansvar, fornyede relasjoner og ”nytt sted” (ibid:45).

3.3 Tre teoretikere

3.3.1 Perspektiver på fattigdom via Amartya Sen

Misjonsalliansens har sitt diakonale utviklingssyn som utgangspunkt for fattigdomsbekjempelse, rettferdighetstenkning og Gudsrikebygging. For å belyse dette fra flere sider vil jeg nå gi noen synspunkter på utvikling ut fra sosialøkonomen Amartya Sen. Lars Fr.H. Svendsen er redaktør for boka: *”Liberalisme: politisk frihet fra John Locke til Amartya Sen”* (2009) der bidrar Sen med artikkelen; *”Utvikling som frihet.”*

Sen påpeker at folk må ha et eget ansvar for å utvikle og forandre den verden de selv lever i. En felles ansvarsfølelse handler om å gjøre noe med ting som ligger utenfor oss selv, ikke bare forsøke å gjøre noe med det som vi selv er årsak til. Sen mener at ansvarsfølelsen er en faktor i vår sosiale eksistens som ikke kan overses (ibid:511-512). Synet på vår sosiale eksistens, gjør det umulig å *ikke* protestere på urettferdig makt og fordelingsbalanse.

”Ansvar krever frihet” hevder Sen. Det handler om å realisere seg selv og kunne ta valg om hva slags liv man vil velge, dessuten å kunne være med å evaluere sosiale ordninger (ibid:508). Sen hevder at våre ideer om rettferdighet er viktige fordi de setter navn på tilfellene av *”åpenlys urettferdighet”*. Man kan da bli enige om dette på en godt argumentert måte. Slik praktiseres sosiale verdier gjennom demokratiske debatter og diskusjoner (ibid:515). Han påpeker at demokrati og menneskerettigheter har en *”konstituerende betydning”*, og at deres medvirkning må ses på bakgrunn av dette (ibid:516).

Ut fra tankegangen om frihet og ansvar er det samfunnets ansvar å skape, jobbmuligheter, og fjerne tvangsarbeid, men det er opp til individene å velge jobb og fylle denne med mening (ibid:515-517). Sen stiller seg bak Aristoteles og hevder at økonomisk utvikling ikke målet, men et middel til noe bedre (ibid:517).

Kapabilitet er et begrep som Sen presenter som; *”en persons frihet til å leve et slags liv, snarere enn et annet.”* (ibid:508). Den personen som mangler visse grunnleggende kapabiliteter på grunn av manglende ressurser kan betegnes som fattig (ibid: 509). *”Menneskelig kapital”* beskrives av Sen som; Han legger fram sitt begrep om menneskelig kapabilitet som evne – friheten til å leve et liv vi har grunn til å verdsette og gi økte valgmuligheter (ibid:523).

Menneskelig kapabilitet kan settes i sammenheng med menneskelig kapital, forstått som handlinger som sikter mot å utvide produksjonsmulighetene. Begge ønsker å si noe om menneskets rolle og evner. For øvrig favner Sens kapabilitetsperspektiv omkring menneskets iboende ansvar og frihet. Mennesket er både middel og mål for rettferdigheten (ibid:520). Sen`s tanker har blitt videre utviklet av flere tenkere, blant annet Nussbaum.¹⁷

I denne oppgaven skal jeg ta for meg en annen type kapital, nemlig den ”symbolske kapital” fremmet av Bourdieu. Sen og Bourdieu er to teoretikere som retter kritikk og analyse ut fra ulike fagfelt og ståsted, men som kanskje har noe til felles?

3.3.2 Bourdieu og den symbolske volden.

Erik Hylland Eriksen skriver: *”En hovedtanke hos Bourdieu er at makt er knyttet til symboler, og at den herskende klassen i et hvert samfunn vil være den kategorien som bestemmer rangeringen av symboler”* (2010:150). Hylland Eriksen nevner eksempler på symbolsk kapital fra kunstens verden. Bourdieu hevder at makten over symbolene, eller den symbolske makten, som uttrykkes igjennom, for eksempel, språk og andre klassebestemte forskjeller, er en like reell maktforskjell som den økonomiske forskjellen. Strategien i å konvertere kapital,

¹⁷ Martha C. Nussbaum viderefører og kommenterer tankene til Sen. Livskvalitet er et viktig begrep som settes i sammenheng med kapabilitetsperspektivet. Hvert eneste menneske er utgangspunkt for de mulighetene som det har tilgang på, et godt samfunn er dermed et samfunn som kan legge gode valgmuligheter til rette for reelt velgende borgere. Kapabilitetsperspektivet er opptatt av sosial urettferdighet og balanse, ved å adressere myndighetenes behov om å forbedre livskvaliteten for alle folk. Kort fortalt er kapabiliteter svaret på spørsmålet: *”Hva kan denne personen være i stand til å gjøre og være?”* (Nussbaum 2011:18-20)

handler om å konvertere økonomisk kapital (velstand) til symbolsk kapital (kulturell prestisje)(ifølge Hylland Eriksen 2010:152).

I en publikasjon fra Latin-Amerika, skriver Manriquez blant annet om Bourdieu. Symbolsk vold referer til det etablerte, nesten abstrakte, ubevisst innebygde. Fordi man ikke er bevisst den symbolske makten, setter man sjelden spørsmålstegn ved det (Manriquez 2011:20). Oppfatninger av de sosiale kjønn kan tydes inn i dette.

Det er familien, skolen, kirken og staten som er de viktigste bidragsyterne til symbolsk vold(ibid:22). Prosessene som lager system av dominerende og dominerte kalles ”eternizacion de lo arbitrario”/ ”eviggjørelse av vilkåret” og dermed forstås som stadig fornyer av omstendighetene. (ibid:20)

Bourdieu hevder i en av sine egne bøker at virkninger av symbolsk vold er at den forvandler dominerende og undertrykkende relasjoner til følelsesbaserte relasjoner (Bourdieu1994: 187). Den symbolske volden støtter seg til ”kollektive forventninger” og slik gjemmer seg bak former man ikke oppfatter (ibid:188).

Manriquez referer til Margarita Pisano som hevder at det feminine er konstruert som tjeneste til det maskuline. ”*Det som vi anser som feminint er en symbolsk konstruksjon, bygd fra og for det maskuline.*” sier hun (Manriquez 2011:20). (min oversettelse) Slik tilføyer Pisano enda et element til Bourdieu; nemlig at de sosiale gender er symbolske konstruksjoner som tjener det maskuline gender.

Bourdieu fremmer en samfunnsanalyse som setter sosialiseringssaktører, som blant annet familien og religiøse fellesskap, i et kritisk lys. Jeg vil herfra gå videre til andre historiekritiske teoretikere i frigjøringsteologien.

3.3.2 Dussel og frigjøringsteologiske perspektiver

Frigjøringsteologen Enrique Dussel har blant annet skrevet “*Beynd history, ethiscs, history, marxism and liberation theology*”(2003). Jeg vil bruke et kapittel fra denne boka for å trekke fram noen relevante poeng i forhold til forståelsen av internasjonal diakoni og genderperspektiv.

Å bygge Guds rike, er en av Misjonsalliansens målsetninger. Dussel skriver at Guds rike; “Kingdom of God”, er tilstedet “*allerede*” igjennom Guds gave til verden i inkarnasjonen av

den korsfestede Kristus (ibid:85). Han hevder at enhver passiv aksept av undertrykkende makt er en motsigelse til Guds rike, og et bevis på ”ikke enda” dimensjonen (ibid:93-94).

Gud har åpenbart seg i de fattige, blant annet, igjennom slavetilstanden I Egypt og flyktningene I Babylon. Slik kan man si at Gud identifiserer seg med de fattige og ikke med det undertrykkende systemet (ibid:86-87).

Jeg vil kort trekke fram et begrepspar som Dussel opererer med. ”*Christendom*” som en motsetning til ”*Christianity*”. Han hevder blant annet at tilgang på makt og velstand har tømt begrepet ”*fattige I ånden*” for innhold. Det har heller gitt det et annet innhold. For å forsvare tilgangen på både makt og penger, ble begrepet ”*fattige I ånden*” brukt om det indre liv og intensjonen, og ikke lenger om det materielle (ibid:88).

I ”*Christiandom*” defineres fattigdom som en dyd, en ydmyk måte å komme nærmere Gud på. Men det som skjer er at man løser opp fattigdommen for å rettferdiggjøre velstand. Det fratrar den fattiges virkelighet blir fratatt status som et kritisk bibelsk verktøy. ”*Christiandom*” blir dermed heller undertrykkelsesideologi. Den undertrykte rettferdige mannen, gjør ikke synd men lider av syndens logikk, det er de som undertrykker som er synderne (ibid:89). Dussel kommer i denne sammenhengen med kommentarer til det kapitalistiske system, og at det har blitt ”*sacralized*”; helliggjort (ibid:93).

Som Bourdieu undrer også Dussel seg over hvordan religion og ideologi kan fungere undertrykkende. I forhold til problemstillingen kan Dussels tankegang belyse og drøfte utfordringer knyttet til sosial konstruksjon av maktbalanse mellom kjønnene, og begrunne drøftingen i frigjøringsteologisk perspektiv.

3.4. Utfyllende om begreper relatert til genderperspektivet

3.4.1 Likestilling

”*Begreperne likestilling og likeverd gir ulike assosiasjoner til den som sier og hører begreperne*” skriver Askland og Rosshold (2012:50). Dette er en påstand som speiler kompleksitet og mangfold som jeg nå vil kommentere nærmere.

Digni sin ”Gender Policy” sier at likestilling;

”Referer til anerkjennelse og verdisetting av menn og kvinner med de likheter og forskjeller som finnes. Det innbefatter at menn og kvinner har samme muligheter, lik tilgang til ressurser og like rettigheter (Digni 2010:4).

I ”Kjønnsdiskurser i barnehagen” (2012) trekker forfatterne Askland & Rossholt ut flere perspektiver på likestilling: ”Likestilling som begrep forutsetter at noe faktisk er ulikt – så ulikt at man ser behovet for at det ulike skal likestilles” (ibid:87) Menn og kvinner er altså ulike, og sett ut fra det politiske nivået hevder forfatterne at dette er åpenbart. Det skisseres opp tre forskjellige perspektiver til tekningen omkring likestilling.

1. ”Egentlig er vi like, ulikhet mellom kvinner og menn er politisk skapet, og denne ulikheten må vi angripe politisk (sosialt kjønn).
2. Egentlig er vi ulike, kvinner og menn er polariteter, men lever i et fellesskap der hvert kjønn skal ha likeverdige forhold (biologisk kjønn).
3. Vi er like og ulike, menn og kvinner utgjør en komplementær relasjon som til sammen utgjør mennesket som art” (ibid:87).

Jeg vil derfor gå nærmere inn på disse perspektivene som drøftingsmomenter når jeg kommer til kapittel 6. Nå vil jeg gå inn på termene ”sosialt og biologisk kjønn.”

3.4.2 Kjønnrolle og kjønns sosialisering

I følge kurs-materiel til Manns og Kvinnegruppene i Misjonsalliansen i Ecuador blir kjønnsroller beskrevet som ”De oppgavene og aktiviteten som man forventer at en person fullfører ifølge det kjønnnet det har” (MAN-E 2011:”Encuentro 3:2”). (min oversetting)

Misjonsalliansen fremhever dessuten det å ha Jesus som modell (MAN-E 2012). Jeg vil presentere roller og rollemodeller ut fra et pedagogisk synspunkt, men før jeg går videre vil jeg også kort presentere begrepet ”sosialisering”.

Askland hevder at det er et vanskelig begrep. Han benevner sosialisering¹⁸ som;

“... den sammensatte og dynamiske prosessen barnet går gjennom for å utvikle seg som individ inn i samfunnets rammer, regler og grenser. Sosialisering skjer i en kontekst, en sammenheng” (2006:81).

Askland sier at det finnes ulike måter å skjelne de ulike prosessene innenfor denne prosessen. Blant annet kan man tenke som Lars Dencik; at det er dobbelsosialisering: “..en sammenhengende helhet, satt sammen av vekselspillet mellom de personene og institusjonene barnet møter.” Det sosiale nettverket er altså viktig for forståelse av sosialisering (ibid:82).

¹⁸ Lillemyr har denne definisjonen av sosailisering. Her beskrives utfallet av sosialiseringen:

“Sosialisering står for de prosesser som innebærer at barnet blir sosialt, det vil si tar opp i seg normer, verdier og livsmønstre i samfunnet, utvikler kontakt med andre, ferdigheter i å omgås andre og selvstendighet som individ. Dette kan arte seg nokså passivt og føre til konservering av det eksisterende samfunnet. Men det bør også omfatte utvikling av selvstendighet og kritisk evne i forhold til samfunn og mennesker.” (Lillemyr 2004:81)

“En rolle er et uttrykk for noe vi blir tildelt” skriver Askland og Rossholt. I denne rollen ligger det forventinger som man tolker både for sin egen del og i møte med roller andre har. “Modell” har til felles med “rolle” at det kommer “utenfra som et ønske, påbud eller påtrykk” (ibid:45).

Rollebegrepet blir forøvrig gjenstand for kritikk, siden det knyttes til hva som personens er, og ikke til hva personen lærer ved å kategoriserer i ulike kjønnsroller (Davis (2003) i følge Askland og Rossholt 2012:49).

Askland og Rossholt skriver undrende om likestillings og “rollemodellpedagogikken”. Rollemodell trekkes fram når det gjelder arbeid med verdier og praksis i barnehagen. Dette på grunn av oppfatningen om at man som rollemodell “i sin væremåte i den sosiale rollen man har – har stor påvirkningskraft ovenfor barn og unge”(2012:45).

Rollemodellbegrepet har også overføringsverdi i forhold til den diakonale rolle. Bevissthet og kunnskap om kjønnsroller kan belyse genderperspektivet . Jeg vil nå bevege meg fra sosiologien og pedagogikken til noen utviklingsteoretiske termer i tilknyttet temaet genderperspektiv.

3.4.4 Gender mainstreaming:

Gender mainstreaming handler om å gjøre gender til en ”hovedstrømming” i utviklingsarbeid. Det er et begrep Dignis ”Gender Policy” forstår som:

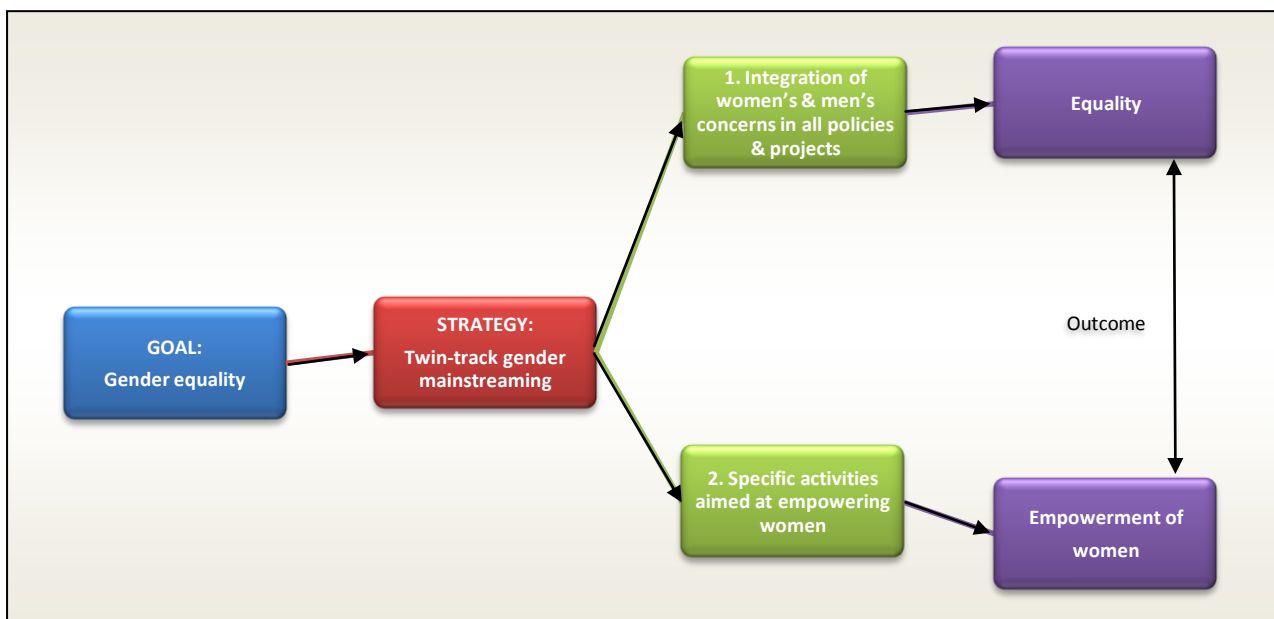
”En strategi for å integrere et kjønnsperspektiv på hvert nivå og i ethvert tiltak satt i gang av en organisasjon eller i samfunnet. Målet er at både menn og kvinner skal få et godt utbytte av et tiltak og at et tiltak ikke skal forsterke allerede eksisterende ulikheter mellom menn og kvinner, men heller være med på å styrke både menns og kvinners status og stilling i samfunnet” (Digni 2010:5).

Misjonsalliansen bruker dette begrepet i strategidokument, i tilknytning til omtalen av ”tverrgående tema”:

”De tverrgående temaene skal fungere som ”sjekklistene”. (...) Skal vi oppnå ønsket effekt i forhold til de tverrgående temaene, (diakoni, gender og miljø) må vi både sørge for at perspektivet er ivaretatt i alt vi gjør (mainstreaming) og vi må satse på enkeltprosjekter som på en spesiell måte setter disse temaene på dagsorden (Misjonsalliansens 2010:119).

Moser fremhever flere aspekter ved Gender mainstreaming¹⁹ Blant annet handler det om hvordan hovedstrømningen av gender kan tydeliggjøres på det institusjonelle nivå innad i organisasjonene. Dessuten handler det om hvordan legge opp til gender myndiggjøring/empowerment. Igjennom kvinnelig deltakelse i beslutningsprosesser kan kvinners stemmer blir hørt og satt på agendaen. ”Empowerment” og ”Equality” blir begge sett på som måter å nå fattigdomsreduksjon (2012:4).

Slik kan man forstå komponentene i ”Gender Mainstreaming Strategi” som et ”tvillingspor”: For det første handler det om å integrere menn og kvinners behov i alle prosjekt og ”policies”. For det andre handler det om å jobbe med spesifikke aktiviteter som skal tilrettelegge for ”empowering”. Målet er gender er equality; likestilling/rettferdighet og håpet er at rettferdighet og myndiggjøring skal virke inn på hverandre.

Figur 3 ”Components of a Gender Mainstreaming Strategy”. (Moser 2005:10 i følge Moser 2012:5)

Strategien og figuren kan kritiseres fordi den ikke får fram kvinners spesifikke behov. Den er dessuten blitt vurdert for å gi lite reel innvirkning på gender equality. Moser peker på utfordringen med å sette gender mainstreaming ut i praksis, og peker på tre ting.

- Evaporation. ”Fordampning”. Gode intensjoner faller ”på steingrunn” uten å bli fulgt opp i praksis.

¹⁹ ”Gendermainstreaming” er et uttrykk som kom i bruk i Beijing Platform for Action (PfA) fra 1995. Det ble inkludert i alle program og policies innenfor FN, skriver Moser. (2012:4)

- Invisibilisation. ”Usynliggjøring”. Det som skjer på grasrota blir ikke observert og dokumentert gjennom evaluering.

- Resistance. ”Motstand.” ”Effective mechanisms” blokkerer gjender mainstreaming. Det er blokkeringer som er basert på gender maktrelasjoner og politikk, mer enn begrensninger i framgangsmåten (2012:5).

Via denne presentasjonen av ”gendermainstreaming” vil jeg forsøke å drøfte Informantenes synspunkt på hvordan man kan jobbe fram ”genderperspektiv” og ”diakoni” som tverrgående dimensjoner ved arbeidet.

3.5. Vitenskapsteori; Hermeneutisk fenomenologisk tilnærming.

Jeg vil nå presentere noe av teorien bak metoden jeg har valg; den hermeneutisk fenomenologiske tilnærmingen. I følge fenomenologisk filosofi er at alle opplevelser; opplevelser av *noe*. Derfor vil det alltid være en relasjon mellom opplevelsene våre og objektene vi opplever. Det finnes ikke noe skarpt skille mellom mennesker som subjekt og tingene som objekter, fokuset er på det som skjer mellom folk og mellom folk og verden (Langdridge 2009:270). I dette offentlige rommet har vi tilgang til opplevelser av tingene igjennom persepsjonen. Persepsjonen er filteret vi siler sanseinntrykk igjennom, og det er dette vi kan undersøke (ibid:271).

Hermeneutikk²⁰ betyr; fortolkningskunst. Mange tenkere knyttes opp til den hermeneutiske sirkel²¹ (Guddal og Møller1999:20). Schleiermacher definerer hermeneutikk som: ”*forståelse av fremmed tale*” (ibid:18).

Kort fortalt handler dette begrepet om at; ”*talens enkelte deler forstås ut fra den helhet den inngår i, og helheten forstås ut fra delene.*” Meningsdannelsen formes i sammenhengen som elementene skal forstås i (ibid:18-19). Slik kan man se fortolkning som en pendlende prosess mellom delene og helheten. Fortolkning blir slik en ”*uendelig oppgave*” (ibid:20).

²⁰ Ordet hermeneutikk er gresk, og ble i utgangspunktet bruket for ordet ”uttrykk”. I oversettelsen til latin fikk ordet betydning: fortolkning. (Guddal og Møller 1999:10)

²¹ Fortolkningskunst er en nøkkeldisiplin i mye akademisk arbeid, men det brukes også for å finne forståelse for ting i dagliglivet. I følge Schleiermacher har fortolkningskunsten to sider: Det er den objektive siden, som handler om språkets struktur. Også er det den subjektive/psykologiske siden, som handler om at talen er en framstilling av senderens egenart. Disse to sidene er likeverdige og uadskillelige, og gir utgangspunkt for den hermeneutiske sirkel.(Guddal og Møller 1999:18-19)

Flere tenkere grunnet videre på dette-²² Filosofen Husserl var for øvrig den som la grunnsteinene i fenomenologisk filosofi som tar for seg hvordan ting ”framstår” for oss i sansene (Asbjørnsen et al 2010:82). Dette er grunnlaget for Heidegger fenomenologiske hermeneutikk; han satte hermeneutikken inn i en filosofisk ramme. Det eksistensielle spørsmålet om å være eller ikke være, handler om forståelse og hermeneutikk. Ut fra at ”væren” er forståelse ikke noe valgfritt alternativ, det er noe vi alltid bruker. Å forstå sin egen væren handler da om å forstå mulighetene sine (Guddal og Møller 1999:30). Mulighetene er definert av begrensningens kraft, og gjøre væren i tilværelsen til ”kastet” (ibid:30). Ut fra Heideggers terminologi vil ”kastet”²³ betegne det som vi er tvunget til å overta, siden verden allerede er preget av fortidens mennesker (ibid:30-31).

Man kan konkludere med at den hermeneutiske sirkel før Heidegger handlet om forholdet mellom del og helhet i fortolkningen av en konkret tekst og historisk virkelighet. Ved Heideggers teori ble den hermeneutiske sirkel ”flyttet inn i fortolkeren selv”²⁴(Guddal og Møller 1999:32).

Gadamer er en annen teoretiker som videreutviklet den fenomenologiske hermeneutikken. Han introduserer ”fordommer”, som en del av fortolkeren. Disse behøver ikke være negative, men produktive (ibid:34). Vitenskapsteoriens grunnleggende utfordring er derfor å finne ut hvordan man kan ”skjelne gyldige fordommer fra de ugyldige” (ibid:36).

Gadamers forklarer den hermeneutiske sirkel, som en vekselvirkning mellom bevisstgjøring av egne fordommer og skjelning mellom disse. Det skjer en utprøving av fordommer i møte med undersøkelse av historien, fordommene vil da endres og justeres ut fra de nye erfaringene man gjør seg, som igjen blir gjenstand for utprøving (ibid:36).

²² Dilthey er en annen teoretiker som tilføyde en ny dimensjon ved den hermeneutiske sirkel, nemlig at forståelsen av tekster og tale også må forstås i forhold til individuelle liv, og spekteret derfra til hele den historiske verden. (Guddal og Møller 1999:27)

²³ ”Utkast” er det som forståelsen i tilværelsen forsøker å prege dette ”kastet” med. Det handler dermed ikke bare om å forstå tekst og tale, men om å forstå eksistensielle spørsmål om seg selv og verden.(Guddal og Møller 1999:30-31)

²⁴ En diskusjon innenfor fenomenologi som tilnæringsmåte er om det er mulig å oppnå ”epochè”. Dette begrepet brukte fra Husserl for å benevne ”prosessen hvor vi forsøker å frigjøre oss fra de forutinntatte ideene vi har om det vi undersøker.”(ibid:272) Målet er å beskrive tingen som om det var første gang vi møtte den. Ved å se på fenomenet fra forskjellige sider kan man finne fram til det grunnleggende i strukturen dens. Heideggers tanker om at fortolkningen av tekster og eksistensielle spørsmål foregår inne i fortolkeren selv, kan tyde på at han har liten tro på at ”epochè” er mulig, selv om en bør søke det. Han stiller seg i en rekke eksistensielle fenomenologer som mener dette. (Landridge 2009:272)

De betingede historiske begrensninger som er *"kastet"* betegnes som; *"horisont"* og *"situasjon"*. Forståelse er et møte mellom forskjellige horisonter som smelter sammen, en såkalt *"horisontsammensmeltning"* (ibid:36). Alle har ulike horisonter, som de bruker for å produsere mening i tolkningen av andres horisonter. Dette gjør at en entydig fortolkning ikke er gyldig. Moral kan heller ikke tolkes entydig. Gadamer at moral har blitt til en kulturell historie og hevder at vi slik tolker verden og moralen med *"blindsoner"*.

Horisontsammensmeltningene resulterer heller i en uendelig rekke variasjoner. (ibid:36)

Jeg vil nå gå videre inn på de metodiske valg jeg har tatt basert på blant annet den hermeneutisk fenomenologiske tilnærming. Jeg vil tydeliggjøre hvordan jeg har bearbeidet mine data og valg av datainnsamlingsmetode. Jeg vil også gjøre en presentasjon av Informantene mine og betraktninger angående intervjuguide og intervjugjennomføring.

Kapitel 4.: Redegjørelses for metoder og material som er brukt

4.1 Myke data og metode

Data og empiri brukes om hverandre. Data betyr *"noe som er gitt,"* empiri betyr forsøk/prøve (Johannesen et al 2010:36) Man kan skille mellom hard og myk data. Noe karikert kan man si at hard data viser gjerne til tall, og myk data viser til tekst, video og lydopptak (ibid:37).

Jeg har lagt vekt på å få vite mer om spesielle prosjekt og arbeidet som gjøres i forhold til genderperspektiv, men det var også viktig å få fram personenes egne tolkninger og virkelighetsoppfatning. Slik sett kan man si at jeg har brukt myke data til å undersøke *"direkte registrerbar virkelighet"* (ibid:37).

Jeg har gjort tre formelle intervjuer. Det vil si at jeg forberedte intervjuene med å skrive intervjuguide, tatt opp intervjuene på opptaksspiller. Siden har jeg lyttet til opptakene og transkribert disse slik at intervjuene foreligger som tekst. Dessuten bygger jeg data på en filmsnutt som Misjonsalliansen har laget. Jeg har også en femte stemme; som uttrykkes igjennom observasjonsnotater fra fordypningspraksis i Misjonsalliansen. Nå vil jeg kommentere holdbarhet og gyldighet i forhold til dette.

4.1.1. Reliabilitet og validitet

Som en innledning vil jeg kommentere reliabiliteten (holdbarheten) og validiteten (gyldigheten) i dataene mine. Reliabilitet handler om pålitelighet. Innenfor kvantitativ forskning er det flere ting som gjør det *"vanskelig for en forsker å kopiere en annen kvalitativ forskers forskning"* (Johannesen et al 2010:229). I dette kapitlet skal jeg presentert en rekke

valg og forhold som preger min forskning. Jeg har også snakket om ”forforståelse” og min egen bakgrunn som danner grunnlaget for fortolkningen og analysen av data.

Det finnes forskjellige former for validitet. ”Intern validitet” handler om å spørre seg: ”*måler vi det vi tror vi måler?*” (ibid:230). Jeg må bruke problemstillingen som rettesnor. Det handler også om å ha et bevisst forhold til det som er realistisk at jeg kan finne ut. For å vise at forskningen er et resultat av forskning og ikke subjektive tolkninger, vises det til bekreftbarhet. (objektivitet) Dette handler om at resultatene til en viss grad kan bekreftes igjennom andre undersøkelser om det samme emnet. Bevissthet og klarhet om egne valg er viktige i denne sammenhengen (ibid:232).

Jeg har brukt og forsket på mange begreper. Johannesen et al sier at ”*begrepsvaliditet*” dreier seg om ”*relasjonen mellom det generelle fenomenet som skal undersøkes, og de konkrete dataene*” (ibid:70). Dette kan også knyttes til ”ekstern validitet” som går ut på å tenke igjennom hvordan resultatene fra forskningen kan overføres til liknende fenomener (ibid:230).

Fenomenet jeg undersøker er; genderperspektiv og internasjonal diakoni. Den hermeneutisk fenomenologiske metoden jeg bruker i bearbeidingen av dataene mine berører begrepsvaliditeten: Undersøkeren i slutten av analysen spør om inntrykket samsvarer med det som kom fram før hele prosessen med å kode dataene startet? Intensjonen er at mønstre og sammenhenger som ikke er klart synlige skal få komme opp til overflaten (ibid:177). Denne granskingen kan også ses på som en måte å etterprøve validiteten på, siden den ser på forholdet mellom fenomenet undersøkeren ser på og dataene. Metoden går også ut på å abstrahere data, og slik finne generelle momenter å kommentere. I forhold til bekreftbarheten kan man spørre hypotetisk om en annen forsker kunne trekke noen av de samme slutningene om han/hun hadde gjort de samme valgene i forhold til teori, metode og analyse? Hvordan kan dette overføres til generelle uttrykk av det samme fenomenet? Jeg lar disse undringene ligge mens jeg redegjør videre om metoden jeg har valgt.

4.1.2 Fenomenologisk tilnærming og kategorisering.

Johannesen et al skriver at målet med en fenomenologisk tilnærming er; ”*å få økt forståelse av og innsikt i andres livsverdien*” (2010:83). Det er tre viktige steg mot denne innsikten i følge Creswell (ifølge ibid:83-84).

Det første er forberedelsen. Her brukes egne erfaringer og en forståelse av fenomenologien til å finne fenomener som forskeren ønsker å forstå ut fra andres synspunkt.

Det andre steget er selve datainnsamlingen, gjerne fra lengre intervjuer av andre individer. Det er viktig å reflektere over sine egne forståelsesmønstre for å forstå andres.

Det siste steget er analysen. Intervjuene skrives ut for å danne et helhetsinntrykk og dermed blir meningsbærende fenomenet i intervjuet plukket ut for å redusere teksten.

Meningsbærende elementer blir kodet, og kodene blir kategorisert. Dette er både et forarbeid og en del av analysen. Kodene og kategoriene blir ordnet i matriser, som legger grunnlaget for presentasjon av empirien. (ibid.83-84)

Induktiv og deduktive koder er uttrykk som kan brukes blant annet for å forstå denne kategoriseringen av koder; Johannesen et al skriver at; *”kategorier kan komme fra selve materialet i form av temaer som behandles der (induktive koder) eller fra problemstilling, hypoteser og nøkkelbegreper (deduktive koder)”* (ibid:174). Induktiv og deduktiv blir i en annen del av boken knyttet sammen med forholdet mellom teori og empiri (ibid:50).

Deduktiv kommer av latin og betyr; å utlede, å slutte. *”Fra teori til empiri”*; kan dermed forstås som en bevegelse fra det generelle til det konkrete. Man har en teori som grunnlag for empirien, og utleder og slutter der (ibid:50).

Induktiv betyr: å føre inn i. *”Fra empiri til teori”*, handler derimot om å bevege seg fra det konkrete erfaringsgrunnlaget til den generelle teorien. Man tar empirien med inn i teorien (ibid:50).

Man kan forstå dette som en dynamisk prosess som kanskje kan kaste enda en dimensjon over den hermeneutiske sirkel. Jeg har reflektert over dette analytiske verktøyet i forhold til å synliggjøre relasjonene og kompleksiteten mellom kategoriene som jeg har kommet fram til igjennom arbeid med å lage matriser. Kort fortalt har jeg forsøkt å få overblikk over dynamikken fra empiri og teori, for å tenke kritisk over min egen tolkning og formidling. Jeg vil nå gå over til å kommentere data, metode for undersøkelsene og empiritilfanget.

4.2. Prosessen

4.2.2 Forforståelse

Min egen forforståelse²⁵, baserer seg på livskunnskap, utdanning og tidligere møte med Latin-Amerika. I forberedelsen av intervjuene og underveis har jeg både lest og undersøkt alternative perspektivet på fenomenet gender. Dette har vært viktig for å orientere meg i og

²⁵ Som tidligere nevnt kan forforståelse kan også sammenlignes med ”fordommer” i Gadamer’s terminologi, og ”pedagogisk grunnsyn” i pedagogisk terminologi

forstå både Misjonsalliansens kontekst, kjønnsroller og genderperspektivet i den adinsk-ayamariske og latinske konteksten. Jeg reflekterte en del omkring hvordan dette har innvirkning på utformingen av intervjuguide både før jeg reiste til Bolivia, og underveis.

4.2.1 Anonymisering

Jeg har valgt å anonymisere informantene mine i fremstillingen av empirien. Jeg vil gi et innblikk i argumentasjonen²⁶ omkring anonymisering. Problemstillingen handler om forståelse for genderperspektiv som diakonal uttrykksform i Misjonsalliansens arbeid. Jeg studerer og fremstiller enkeltmenneskets opplevelse av fenomenet genderperspektiv. Enkeltmennesket er slik sett viktig, men det er ikke hovedfokuset for oppgaven. Anonymisering kan dessuten ses på som en strategi for å utjevne forskjellene i ulike datasjangere (intervju, observasjon, video)

”Når vi tolker hva en handling eller det noen har sagt, betyr, må handlingen eller ytringen ses i lys av den sammenhengen den forekommer innenfor” skriver Johannesen et al: (2010:82). Ved å anonymisere faller en del av sammenhengen ytringer og handlinger forekommer i bort.

Dette er en utfordring som jeg har valgt å møte med at jeg i metodekapitlet gir en forenklet sammenfatting av informantenes ståsted og sammenheng. Dessuten vil jeg gi noen metodiske refleksjoner omkring mitt eget møte med hver enkel informant. For de som kjenner til Informantene og det spesielle feltet jeg studerer, kan det ut fra denne presentasjonen være enkelt å identifisere disse. I og med at alle Informantene er ”offentlige” personer tilknyttet feltet, og har samtykket til å være informanter og eventuelt bli navngitt, ser jeg ikke det som problematisk.

Jeg har gjort undersøkelser i sammenhenger som er kulturelt annerledes enn min egen, dette fører til at studie av konteksten rundt informantene også må klargjøres. Dette har jeg fokusert på i kontekstkapitlet.

²⁶ En fenomenologisk hermeneutisk argumentasjon for anonymisering; basert på enkeltmenneskets persepsjon av den tilgjengelige virkelighet, vektlegger også konteksten rundt informantene. Forskeren har et ønske om å forstå den dypere meningen med informantenes tanker. Som jeg har vært inne på samsvarer arbeidsmetoden i fenomenologiske tilnærming til den hermeneutiske sirkel, der deler og helhet vekselvis virker inn på hverandre i det å finne forståelse. Metoden er oppbygd av en stadig koding og kondisering av meningsbærende momenter i teksten, for deretter å kategoriserer innholdet i matriser. Dette abstraktere den opprinnelige teksten og informantens stemme yterligere. Slik blir fokuset begrepsdannelsen.

4.3 Datainnsamling

4.3.1 Deltakende observasjon

”Observasjon kan bruke som en supplerende metode for å få svar på problemstillingene eller for å se dem under en annen synsvinkel,” skriver Johannesen et al (2010:119).

Observasjon er en metode som jeg har kjennskap til fra pedagogisk arbeid. Det innebærer at forskeren er til stede i situasjoner som er relevante og registrerer det som sanses ved å notere, ta lydopptak, fotografere og/eller filme. Man skiller mellom deltakende og ikke-deltakende observasjon (ibid:402).

I mitt tilfelle skrev jeg fortløpende feltnotater fra alle aktiviteter jeg deltok i mens jeg var i fordypningspraksis i Misjonsalliansen. Jeg daterte notatene og forsøkte å få med meg både sammenhengen notatene oppsto i og hvem som var aktører. Fortolkninger og egne reaksjoner er også med. Observasjonene mine kan karakteriseres som ustrukturerte (ibid: 131). Dette vil jeg begrunne siden observasjonene ble gjort i en tid da jeg ikke hadde klar intensjon om å bruke de i masteroppgavearbeid.

4.3.2 Intervju og intervjuguide.

Jeg hadde for øvrig en klarere agenda da jeg foretok Intervjuene. Kvåle og Brinkmann sier at intervju kan være ”... *beskrivende og søke å kartlegge sentrale aspekter av intervjupersonens livsverden*” (2009:122). Jeg har slik en hermeneutisk tilnærming til intervjuene. Ut fra Gadamer terminologi kan man si at det i intervjuene skjer en ”*horisontsammensmeltning*”. (Guddal og Møller 1999:36) Som forsker ønsker jeg å forstå meningen med et fenomen ut fra en gruppe menneskers synspunkt.

En intervjuguide bør starte med spørsmål om biografisk data og faktaspørsmål (Johannesen et al 2010:141). I forlengelsen av dette ville jeg ha et fokus på hvordan det er å være mann/kvinne i de sammenhengene informantene mine er i.

Introduksjonsspørsmål om det aktuelle felte, kom siden (ibid:141). Jeg hadde delt inn spørsmålene noe kategorisk. Den første delen handlet om arbeidet som Informantene var engasjert i. Den andre delen av spørsmålene berørte den kristne tro og kirkes rolle i genderperspektivet. I møte med informantene mine, hadde jeg ulike forforståelser blant annet på grunnlag av det jeg fikk vite om de fra de norske utsendingene og andre med tilknytning feltet. Slik vektla jeg forskjellige deler i møte med Informantene mine, ut fra ”forforståelsen” jeg hadde om dem. Jeg var fleksibel i utspørringene og fokuserte jeg på at informantene skulle få assosiere og fortelle ut fra sine egne oppfatninger. En del av spørsmålene mine ble

overflødige siden informantene kom i berøring av forskjellige tema mens de snakket. Jeg undret meg over om jeg noen ganger ved å gå over til et nytt spørsmål, avsluttet for tidlig og kuttet viktige deler av poengene. Igjennom arbeid med kvalitative intervjuer har jeg lært og erfart mye.

Jeg stilte altså en del åpne spørsmål som var kategorisert noe tematisk, men også mer konkrete oppfølgingsspørsmål blant annet for å sjekke at jeg hadde forstått innholdet. Johannesen et al snakker om ”nøkkelspørsmål” (ibid:141-142). Jeg presenterte stort sett problemstillingen min til slutt og ba Informantene kommentere denne, dette kan derfor regnes som et ”nøkkelspørsmål.” Jeg vil nå presentere Informantene mer inngående.

4.4 Presentasjon av Informantene

Jeg vil bruke disse ”navnene” på informantene.

- Informant 0
- Informant 1
- Informant 2
- Informant 3
- Videoinformant
 - Vid.kom.
 - Vid.int.

Informant 0

Jeg bruker observasjonsnotater fra fordypningspraksis i Ecuador i november 2011 som grunnlag for å fremstille ”Informant 0”²⁷. Da jeg skrev disse observasjonsnotatene var ikke problemstillingen for masteroppgaven klar, skjønt jeg var innstilt på at det kunne dreie seg om organisasjonen jeg besøkte. Jeg hadde blant annet en lengre samtale med ”Informant 0” om genderperspektiv i organisasjonen, dessuten deltok jeg på en mannsgruppe og to kvinnegruppesamlinger for kirkelige engasjerte samarbeidspartnere til MAN-E. Disse samlingene ble ledet av ”Informant 0”. Jeg ble slik sett bedre kjent med Informant 0 enn de

²⁷ Jeg vil nå si litt i forhold til bearbeidingen av observasjonene som danner grunnlag for Informant 0. Observasjon er som sagt en annen metode, og man forklarer det også på en annen måte. Man kan si at ”analyseenheter forholder seg på et mikronivå”. De inneholder enkeltaktør: ”Informant 0”, men også mennene og kvinnene i gruppene som utgjorde ”settingen” Informant 0 ledet. Samtale jeg hadde med Informant 0 er også en del av ”settingen”. Man kan si at hendelsene og handlingen er deltakelse og ledelse av gruppesamlinger. Også samtale om genderperspektiv som Informant 0 hadde med praksisstudent (meg) ved MAN-E sine kontorer, er handling. Meningen går ut på innsikt i temaet genderperspektiv. (Johannesen et al 2010:117-118)

andre informantene. Navnet ”Informant 0” peker dermed på at denne har en annen type stemme og sammenheng inn i diskusjonen.

Informant 0 er en ecuadoriansk mannlig ansatt i MAN-E som er leder for sin avdeling og utdannet teolog. Han er familiefar og har tilknytning til en evangelisk kirke

Informant 1,2 og 3.

Jeg utførte tre formelle kvalitative intervju med ”Informant 1, 2 og 3” på El Alto, Bolivia, mars 2012. Intervjuene er hver omtrent en time lange, og ble alle tatt opp med opptaksspiller. Intervju med ”Informant 1” fant sted ved kontorlokaler til Misjonsalliansen, Intervju med ”Informant 2” fant sted på hjemmebesøk. Jeg presentere problemstillingen, og oppfordret ”Informant 1” og ”Informant 2” til å reflektere og kommentere omkring dette i slutten av intervjuene. Intervju med ”Informant 3” fant sted ved Misjonsalliansens kontorer helt til slutt, hun hadde hatt lengre tid til å tenke over problemstillingen, derfor var dette det første spørsmålet jeg gav henne.

Informant 1 er en boliviansk mannlig ansatt i MAN-B. Han er leder av sitt team, og er utdannet Ingeniør i agronomi og tilknyttet WEGE-prosjektet. Han er familiefar og har tilknytning til en evangelisk kirke. Han besvarte spesielt spørsmål omkring diakoni og verdier. Informant 3 var til stedet under intervjuet.

Informant 2 er en boliviansk kvinnelig ansatt i MAN-B. Han er fasilitør og utdannet Ingeniør i agronomi, og har vært MAN-B`s representant i det internasjonale kompetansebyggende WEGE-samarbeidet. Hun besvarte spørsmål spesielt angående dette engasjementet og sitt arbeid i jordbruksprosjektene. Hun er familiemor og tilknyttet en evangelisk kirke. Tilstede i intervjusituasjonen var hennes mann, og to utsendinger i MAN-B, blant annet Informant 3.

Informant 3 er en norsk kvinnelig ansatt i MAN-B. Hun er utsending og utdannet sykepleier og diakon. Hun er familiemor og tilknyttet Den Norske Kirke. Hun besvarte spesielt spørsmål angående diakoni.

Videoinformant

I tillegg har jeg en videofilm om WEGE-prosjektet i Bolivia som fremstiller stemmer involvert i dette prosjektet. Videoen er på omtrent 10 minutter. Denne filmen er redigert og

klippet av MAN-B og bygger på evalueringer som er gjort av arbeidet med WEGE-prosjektet og blomsterkomiteer i Combaya.

Videoinformant kommentator (Herved kalt: **Vid.kom.**) synliggjør MAN-B`s intensjonen til WEGE-prosjektet.

Tre kvinner og en mann fra lokalsamfunnet blir intervjuet og kommenterer prosjektet og følgene det har hatt. (Herved kalt: **Vid.int.**)

4.5 Bearbeiding

Transkriberingen og oversettingen av intervjuene vart over en lengre tidsperiode. I oversettingsarbeidet måtte jeg gjøre en del valg av ord og begrep. Oversettingen er slik en første fortetting og fortolkning av teksten. (Dette kommenterer jeg nærmere i neste punkt) Jeg brukte mine egne spørsmål som overskrifter, i arbeidet med koding av teksten har jeg forøvrig sett flere mønster i svarene. Jeg opplevde at jeg fikk fornyet innsikt i tekstene, og en fordypet refleksjon omkring hvordan jeg kunne forstå de. Denne kunnskapsutviklingen kan knyttes opp til og forstås i lys av den hermeneutiske sirkel.

Jeg skrev ut oppsummeringer av intervjuene, hvor jeg gjenfortalte innholdet og trakk fram sitater. Her kommenterte jeg også konteksten som intervjuene ble utført i og navngav Informantene. Jeg vurderte dette som presentasjonsform, men valgte heller å gå videre i videre arbeidet med å utforme sammenlignende matriser som presentasjonsform. Jeg arbeidet med å forenkle og fortette innholdet, og finne kategorier å sette meningsbærende momenter innenfor.

Arbeidet med å utforme matriser har balanser data fra de ulike innsamlingsmetodene. Alle datakildene ble fortettet til kodelister og kategorier. Video og Observasjonsnotater har slik fått en Informantstatus som danner grunnlaget for "Informant 0" og "Videoinformant". Slik ble det enklere å sammenligne og presentere datamaterialet. Den fenomenologisk hermeneutiske tilnærmingen handler om å se på sirkelbevegelsene mellom del og helhet. Dette kan man se både innenfor hvert enkelt intervju og observasjon, men også i forhold til den helheten som intervjuene og informantene opptrer i, som er Misjonsalliansen og de lokale kontekstene. Dette vil jeg komme nærmere inn på i 6 kapittel. Jeg vil nå kommentere språk og kommunikasjon i forskningsarbeidet..

4.6 Kommentarer om språk og kommunikasjon

Letingen etter å finne passende begreper²⁸ på andres konsepter av fenomener illustrerer hvordan språk skaper virkelighet. I mitt arbeid med teori og datainnsamling har jeg måtte bruke mitt tredje språk; spansk. Dette var tidkrevende, derfor engasjerte jeg bolivianske språklærere til å transkribere intervjuene. Forøvrig fant jeg svakheter med disse transkriberingene; de oppfylte ikke kravene til punktlighet og objektivitet som jeg ønsket. Det er forøvrig interessant å lese hva transkriberingen inneholder, fordi den viser en fortetting av teksten som er gjort ut fra andres synspunkt. Siden jeg skriver på bokmål har jeg valgt å normalisere den muntlige talen til dette. For øvrig er Videoinformant oversatt til nynorsk i teksten på filmen. Jeg bruker derfor andres oversettelser i denne sammenhengen.

Det spanske, ayamariske og norske språket har ulik grammatikk og uttrykk²⁹. Dette er noe jeg har berørt i punkt 3.2.3 Forståelsen av gender i den andinske konteksten.

Språket uttrykker fenomener og oppfatninger på ulike måter. Gadamer`s teori belyser dette (Guddal og Møller 1999:35). Å manøvrere ulike språk stiller spesielle vilkår omkring dannelsen av mening. Jeg har måttet velge hva slags ord jeg skal bruke i oversetningen/tolkningen av intervjuene.

Jeg vil nå spesielt si noen betraktninger i forhold til et begrep/ord som Informant 1 og 2 bruker mye. Det er ordet ”*Equidad*”. Spansk blå ordbok oversetter dette til: ”*sinnslukevekt; billighet, rimelighet, rettferdighet, upartiskhet*” (Kunnskapsforlaget 1999:239).

Det skal også sies at Informantene bruker ordet ”*justicia*”, mange ganger. Ordboka oversetter dette ordet også med ”*rettferdighet*” og; ”*rett, rettspleie, justis, ”loven”, rimelighet, det riktige*” (ibid:336).

”*Equidad*” blir gjerne brukt for å si noe om rettferdighet mellom kjønnene. ”*Equidad de genero*”, handler altså om rettferdighet og upartiskhet mellom kjønnene ”*Igualdad de genero*” handler å likestille/”*igualar*” altså å sette (kjønnene) en likhet av betingelser/”*poner en*

²⁸ Johannes et al sier at begrepene; ”... representerer det laveste, mest grunnleggende nivået for generalisering og utgjør byggesteinene i teorier.” Dessuten at begrepene utgjør grunnleggende nivå for generalisering og byggesteiner i teorier. Begreper; ”... er generelle i den forstan at de rendyrker noen felles trekk ved fenomener og overser andre,” (2010:42). I arbeidet med datainnsamling og bearbeiding, har jeg jobbet med å skille ut flere meningsbærende begreper som kan si noe om fenomenene informantene sier noe om, og hvordan de betrakter dem. I dette arbeidet har jeg beveget meg fra et språk til et annet. Informantene bruker en del begreper ut fra sine sammenhenger og forutsetninger, som jeg fortolker og oversetter disse ut fra mine sammenhenger og forutsetninger.

²⁹. ”*In-vivo-koding*” er et uttrykk som brukes for å forklare uttrykk basert ut fra de sosiale informantenes uttrykk og språk om de aktuelle tingene de snakker om. (Johannesen et al 2010:185) Dette er noe jeg møtte i form av faglige uttrykk tilhørende informantenes ulike yrkedsbakgrunn, men også hvordan informantene innimellom brukte språkelige virkemidler/bilder som ikke alltid kan oversette til andre sammenhenger.

igualdad de condiciones”(ibid:243). Jeg har mange steder brukt ”rettferdighet” som oversetting av ”*equidad*”. Jeg har også brukt ordet ”likevekt”³⁰ og ”likestilling”. I videosnutten fra Misjonsalliansen, som jeg har brukt som grunnlag for ”Videoinformant”, har for eksempel ”*equidad*” ofte blitt oversatt med ”likestilling”. Man kan dermed si at disse ordene og forståelsen av disse glir over i hverandre.³¹ ”*Igualdad*” er også et ord som brukes av Informantene. Ordet kan oversettes med ”likestilling”. Ordet ”likeverd” oversettes med de samme ordene. (ibid:243)

Jeg forsøkt å illustrere at oversetting handler om valg og dilemma: Ord som er ulike på spansk, kan oversettes til det samme norske ordet. I prosessen med å oversette og tolke ordene, kan nyanseringer av innhold og mening bli borte. Derfor har jeg skrevet det spanske ordet i parantes der disse dukker frem i ytringene. Jeg vil nå kommentere det teoretiske materialet jeg har lagt til grunn for denne oppgaven.

4.7 Litteratur og forskningshistorie

Jeg har i denne oppgaven spasert igjennom en rekke bøker og publikasjoner. Her vil jeg kun nevne noen av de mest relevante jeg henviser til.

Som teori om diakoni, har jeg brukt Misjonsalliansens publikasjoner aktivt. Jeg har også referert til Misjonsalliansen for å kommentere andre deler av oppgava. ”Diakoni i kontekst” er en annen viktig kilde for diakoniteori.

Av samfunnsvitenskapelig vitenskapelige bøker referer jeg mest til Johannesen, et al. Jeg har også brukt andre publikasjoner for blant annet å kommentere valg av metode. Jeg har også skummet igjennom flere masteroppgaver for å få inspirasjon til hvordan jeg selv kan skrive min.

Jeg startet med å jobbe med Sen som teoretiker. Via publikasjoner fra Sør-Amerika ble jeg bevisst på Bourdieu, og har jobbet en del med både sekundær og primærkilder på han. Jeg

³⁰ Jeg har beskrevet om den andinske virkelighetsforståelsen ut fra Estermann og Vivir Bien-tankegangen. Harmoni og balanse er viktige stikkord her. På spansk brukes ordet ”*equilibrio*” for å uttrykke; ”likevekt, balanse, utligning, (overført)harmon, sinnlikevekt.” Ordet ”*equidad*” har mange bokstaver til felles med ”*equidad*”. Derfor har jeg oversatt ordet ”*equidad*” med ordene ”rettferdighet, likevekt”.

³¹ På engelsk brukes ordet ”*equality*” for å betegne ”likestilling, likeverd”. Det kan fort høres ut som ”*equidad*”, men tar opp i seg andre nyanser. ”Likestille” kan oversette til spansk med ”*igualado, equiparado, en condiciones identicàs*”. (Kunnskapsforlaget 1999:243)

fikk muligheter til å dra på fagseminarer, der jeg blant annet hørte på Dussel og Moser forelese. Dette gjorde meg klar over at disse også kunne være gode kilder for teori. På reise i Bolivia fikk jeg også høre Estermann forelese om andinsk kosmologi ved ISEAT³². Dermed sporet jeg opp artikler av han på internett. Disse har jeg brukt som kilde for blant annet kontekstkapitlet. ”Latinamerikaboka 2012” er en annen ryggrad for å beskrive ”Oppgavens kontekst”. Boka er gitt ut av Latin Amerika Gruppen, (LAG) og jeg referer også til i andre deler av oppgaven. Jeg har blant annet brukt Askland og Rossholt, og andre pedagogiske publikasjoner, som kilde for sosialiseringsteori.

³² ISEAT er forkortelse for “Instituto Superior Ecuémico Andino de Teología”. Dette er et Insitutt for høyere utdanning innen teologi, med fokus på å det tverrkirkelige og andinske.

5. Kapitel: Empiri; presentasjon og diskusjon.

5.1 Et blikk på analysen

Igjennom den fenomenologiske tilnærming har jeg produsert en del data som jeg nå vil presentere. I presentasjonen ligger også analysen til verks. Analyse av data er en dynamisk prosess som for så vidt ikke kan isoleres fra andre deler av prosessen³³. Dette gjenspeiles i ideen om den hermeneutiske sirkel.

Kondensering er et begrep som Johannesen et al (2010) skriver om. Jeg har ordnet de meningsbærende delene av teksten i kategorier og slik utarbeidet abstrakte kategorier som grunnlag for sammenligning og diskusjon. Man bør stille granskende spørsmål om det inntrykket som undersøkeren sitter igjen med: Samsvarer det med det som kom fram i det originale inntrykket før hele kodeprosessen startet? Man skal; *”rekontekstualisere materialet for å forme nye begreper og beskrivelser”* (ibid:176). Denne selvkritikken kan vise mønstre og sammenhenger, som ikke er klart synlige, og få disse opp til overflaten. Fenomenene blir beskrevet; *”på et høyere abstraksjonsnivå”*. Disse mønstrene drøftes og betraktes i lys av teori og annen forskning (ibid:177).

Siden arbeidet med koding og analyse startet samtidig med transkriberingen av intervjuene, fant jeg stadig nye begreper ut fra de innholdsberende momenter. Fortettingsarbeidet tar tid; underveis søkte jeg etter å komme fram til noen fellesnevner som jeg sorterte kodene inn under. Disse fellesnevnerne sorterte jeg videre i egne grupper og kategorier, og satte opp matriser med kodelister. I og med at jeg har hatt pauser i denne prosessen, har jeg fått nye innblikk på kodene og kategoriene, og modifisert kodene etter dette.

Hver av de fem informantene er representert med en kodeliste i kolonner ved siden av hverandre, i forhold til fire overordna kategorier. Jeg har dermed 20 kodelister til sammen. Jeg lagde for øvrig flere matriser ut fra kodelistene jeg hadde laget ut av hvert enkelt intervju. Da fikk kategoriene ulike navn, og slik jobbet jeg for å finne en måte å skape større begrep som favnet flere kategorier. Det skal sies at en del av kodene kunne brukes under ulike kategorier samtidig,

De overordna kategoriene som jeg har ordnet listene inn i, har jeg kalt for:

- **Utfordring**
- **Forandring**

³³ Jette Fog (2004) sier at det i forskeren stadig foregår analysering og fortolkning også under selve intervjuet.

- **Sosialisering**
- **Ideologisk/trosbasert synspunkt**

Vitenskapelig fremstilling av empiri er en form for teoretisering, dette er komplekst siden virkeligheten er kompleks. Man kan si at fremstillingen av denne er med å skape en ny virkelighet³⁴. Det kan sammenlignes med hvordan filmatisering av en bok kan være med å skape en ny fortelling om karakterene og innholdet i boka, basert på regissørens dramaturgiske valg og tolkning av innholdet i boka. Man kan også reflektere over forståelsen av tid som en linje, ”den dramaturgiske modell”³⁵ illustrerer dette. Jeg skal videre i denne oppgaven gå inn på detaljene som skuler seg bak kategoriseringen, og sammenligne ytringer og synspunkt mellom de ulike Informantene.

5.3 Presentasjon av kategoriene og Informantenes synspunkter

5.3.1 Ufordringer

Jeg starter med å presentere Informantenes synspunkter på utfordringene knyttet til genderperspektivet. Informantene snakker om mye av de samme, men med forskjellig utgangspunkt.

Diskriminering er en utfordring som alle er inne på. Vid. int. fortelles om mannlig majoritet i beslutningsdeltakelse, og at; ”kvinner er blitt tilsidesatt og ikke verdsatt i samfunnet.” Dette utdypes ved å si at; ”Då Misjonsalliansen fyrst kom vart kvinnene diskriminerte. Me fekk ikkje delta på møter og kurs, berre mennene deltok.(...)”

Informant 2 påpeker at Diskriminering er et fenomen som både kvinner og menn fra urbefolkningen har lidd og lider under, Hun sier at urbefolkningskvinner lider dobbelt på grunn av sitt kjønn og sin etniske bakgrunn. Informant 2 forteller hvordan hun selv også har blitt berørt av diskriminering og misstillitt:

”..I et annet samfunn sa de også at de ikke ville samarbeide med en kvinne, at her gjør kvinnen bare husarbeid og matlaging, betjener ektemannen, barna og husdyrene. Jeg

³⁴ Sosilogen Merton snakker om ”selvoppfylgende profeti” (ifølge Johannesen et al 2010) ”Den selvoppfylgende profeti innebærer at feilaktige oppfatninger av en situasjon kan føre til handlinger som gjør denne virkelighetsoppfatningen korrekt, selv om den ikke var det i utgangspunktet.” (ibid:43) Dette er en ting å ha i mente når man jobber med for forståelse og fremstilling av empiri.

³⁵ Den dramaturgiske modellen er formidling igjennom oppbygging, bestemte knep og struktur skriver. (Kolstad 1996:17) Den er sammensatt av ”anslag”, ”presentasjon”, ”fordypning”, ”Point of no return”, ”konfliktopptrapping”, ”konfliktløsning.” (ibid:22-23) På en måte kan presentasjonen av kategoriene; ”Utfordringer”, ”Sosialisering”, ”Forandringer” ”Ideologisk/trosbaserte synspunkt” korrespondere til denne spenningskurven.

ville gråte og følte meg trist/dårlig når jeg så at kvinnene bøyd hodene, fordi jeg måtte dele med dem, denne tilstanden av diskriminering.”

Informant 2 sier at machoisme er en oppfatning av kvinnen som underlegen mannen. Hun sier at i krikene” *”... er det enda mer machoisme. Jeg har ikke sett en kvinnelig pastor, det finnes men da er hun pastorens kone”* Hun sier at det finnes gode verdier som; likevekt/likestilling/rettferdighet (equidad) mellom kjønnene, men det blandes *”med den machoistiske mentaliteten.”* Også i den andinske spiritualiteten sier hun at dette er utfordringer. Hun forteller om historier fra eget liv hvor hun har måttet jobbet for å bli anerkjent. Machoisme var også et tema som ble tatt opp på gruppesamlingene som Informant 0 ledet. Informant 3 reflekterer også over ting hun har opplevd som tydeliggjør tankegangen om at *”... gutter har mer verdi”*.

Informant 1 reflekterer over hvordan fokuset i Misjonsalliansen har forandret seg over tiden. Før interesserte seg for kvinner og barn, men *”... kanskje det ikke var så viktige momenter i analysen.”* Dette poenget kommer han tilbake til og sier:

”vi har blitt oppmerksomme på at før lagde vi prosjekter kanskje mest rettet mot menn, eller kanskje de største hovedutøverne var menn, ikke sant. Ja, prosjektene kom også kvinnene til gode, men de var mulig ikke like deltakende og utøvende i prosessen.”

Denne observasjonen blir også satt ord på av en av stemmene i Vid.Int. *”Tidlegare var ikkje arbeidet kvinnene gjorde verdsett og me var ikkje med på møtene.”*

Man kan tolke at analysen som genderperspektivet fordrer har vært med på å sette navn på utfordringer med mildere former for ”diskriminering” og ”machoisme” i praksisen.

Ufordring med informasjonsgap og uvitenhet blir dradd fram av Vid.int; *”Me visste ikkje kva ein bank var, og ikkje korleis me skulle gå fram”*

Informant 2 snakker også om oppfatninger av at kvinnene på landsbygda følte seg mindre kompetente til å ta på seg lederroller og dermed valgte menn til dette:

”..Men kvinnene valgte mennene til å sitte som representanter i styrene. Når vi spurte kvinnene om dette, sa de at ville ha mennene i komiteene, fordi mennene ikke var redde for å tale, de visste mer enn damene, de var mer forberedte, dessuten har ikke kvinnene gjort noe like bra.”

Hun sier at; *”En av de største utfordringene er myndiggjøring av kvinner, men vi er underveis.”*

Informant 3 peker på mangel på skolegang spesielt for jenter og kvinner; ”... for at om en ikke har kunnskap om ting så faller en utafør,” sier hun. Dette påpeker hun også i forhold til analfabetisme; ”så om en ikke kan lese og skrive så havner en bak alt.”

Man kan også si at manns og kvinnegruppene som Informant 0 ledet er undervisningsopplegg for å overvinne informasjonsgap om utfordringer knyttet til genderperspektiv. Det kan være relasjonelle utfordringer, tabuområder og myter³⁶. Dette er altså utfordringer knyttet til mellommenneskelig informasjonsgap og mangel på refleksjonsgrunnlag for praksis.

Vid.kom. skildrer hvordan kvinnen ofte er avhengige av mannen på grunn at han forvalter økonomien.

”Fattigdom har kvinnens stemme” sier informant I og påstår at; ”når det ikke er likevekt/likestilling (equidad) finnes det ikke rettferdighet innad i familien og i lokalsamfunnene, da preger fattigdommen først og fremst kvinnen.”

Informant 0 uttrykker også at ”fattigdommen har kvinnens stemme”. Fattigdom innebærer også utfordringer på det åndelige nivå. Vold som avler vold, var også et fenomen som ble gjenstand for oppmerksomhet i diskusjonene og undervisningsbolkene som Informant 0 ledet.

Informant 1 trekker fram hvordan det har skjedd en nedslitning av opprinnelige sterke verdier i kulturen. ”Vi snakker historisk, at for hundre år siden led vi ikke av sult. Nå har vi penger, men også sult.” Et annet eksempel han nevner er at vold i familiene har økt i løpet av de siste 50 årene. Han hevder at urbaniseringen og tilflyttingen fra landsbyen til de nye byene er grunner til dette.

Informant 1 snakker om at ayamarakulturen har tilpasningskapasitet, men at dette også har vært en utfordring, i og med at den dermed har ”kopierte” dårlige ting. Også Informant 2 peker på historiens innvirkning på de opprinnelige verdiene: ”Før spanjolene kom ble rettferdighet praktisert.”

Informant 1 påpeker at arbeidsmiljøet han er en del av, har mannlige dominanser i og med at det er flest menn som jobber der. Å jobbe med holdningsendring har ikke vært lett: ”Vi har noen øyeblikk som har utløst krise i teamet, sier han.

³⁶ I boka ”Consulta regional sobre relaciones de genero. Violencia hacia la mujer y mision integral” beskrives noen myter om hvem som blir råket av vold og hvem som utøver den. Vold hender med kvinner som er fattige, inhabile, uten utdanning, ikke-kristne, som har gjort noe galt slik at de fortjente og provoserte fram volden. En lignende liste korresponderer den voldlige mannen. Mye er likt og i tillegg er den voldlige mannen arbeidsledig og alkoholiker. (Red Miqueas 2011:18)

Også i kirkene og samfunnet er det utfordringer. Definisjonsmakten er sentrert i hovedstaden. Det det kirkelige lederskapet i hovedstaden sier, påvirker kirkene andre steder i landet, hevder Informant 1.

Informant 3 berører indirekte begrepet definisjonsmakt når hun forteller om sine observasjoner av kvinnelig lederskap;

”For jeg merker at kvinner som er ledere, leder på en mannemåte. De må bevisa at ”vi kan lede”, også ser man på måten mennene gjør det på. Det er sånn ledere er for det vi har sett i mange år.”

Informant 2 mener det er utfordringer knyttet til holdningsendringer, hun nevner representanter fra kirkene, og for andinsk tro og folkemedisin. Ofte er dette eldre folk, hun sier at de; ”..er dannet og det er vanskelig å forandre deres verdensanskuelse.”

Informant 1 ser på nedgangen av folk som kommer til kirken, og da spesielt barn, unge og kvinner både som utfordring og som tegn på utfordringene i kirka. Han peker også på at kommunikasjonen med kirkeledere og kirker om genderperspektiv er en utfordring:

”Man har plantet en ide, og skal si til kirkene at de også bør forstå tjenestens Ånd inn mot sine lokalsamfunn, og at vi også bør lete etter en likevekt/likestilling (equidad) mellom kjønnene i kirkene. De har ikke forstått oss, kjente ikke til tankene...”

Informant 1 nevner vers i bibelen som blir brukt som argumentasjon for mannlig dominans; Mannen er kvinnens overhode og at kvinnen skal adlyde mannen. (Jf.1 Kor 11, 3. 14, 34. 1 Tim 11-12)

Informant 0 snakker om ulike Gudsbilder; man kan lese om en krigersk Gud i det gamle testamentet, Han stilte spørsmål til gruppa om man slik skal forstå at Gud er for krig? Han fremhevet senere at Gud blir presentert som et lite barn i det nye testamentet. Informant 0 pekte også på at en del kirker er alt for spirituelle, og slik fjerner seg fra livet på jorden. Dette er en analyse av kirkene som Informant 1 også indirekte kommer inn på. Jeg kommer tilbake til dette under punkt Ideologisk/trosbaserte synspunkt

Vid. Int. kommenterer det altomfattende arbeidet som kvinnene måtte utføre: ”*Me var heime og jobba heile tida, med matlaging, barnepass og kledsvask.*”

Informant 2 peker også på at fordelingen av arbeid mellom kjønnene er skjev: ”*Hennes bør med jobb er en uendelig liste. I motsetning til mannen som gjør veldig få ting. Børen til mannen er mer konkret og så klart også tyngre.*”

Informant 1 kommenterer også at det å ha ”fastsatte/ eksklusive roller”: *”Igjenom ayamarakulturen er rollene til mannen og rollene til kvinnen fastsatte.”*

Et eksempel fra sammenhengen til Informant 0: I en gruppesamling som Informant 0, kom de kvinnelige deltakerne med en utfordring om at *”å gjøre godt mot det motsatte kjønn kunne bli oppfattet som flørting i stedet for godhet.”* Dette kan også ses som et uttrykk for de fastsatte rollenes utfordring. Når kvinnen gjør noe godt kan det tolkes ut fra kjønnsrolleforventningene om at kvinnen vil/skal vekke mannens interesse for henne som kvinne.

En annen utfordring er *hvordan* man skal jobbe med utfordringene. Her kommer det fram ulike synspunkt; ”konfliktsyn”.

Informant 2 fremmer et konfliktsyn som vil gå til roten av problemet. Hun hevder at:

”I den ayamariske verdensoppfatning er det mye machoisisme, selv om mannen har denne måten å være på, snakkes det om likeverd men dette er bare teori. Virkeligheten er annerledes. Machoisismen har dype røtter og kvinnen trenger å kjempe mot dette.”

Hun påpeker at diskriminering er en utfordring på flere nivå, og trekker fram eksempler fra andre land. Informant 2 kommenterer diskriminering av urbefolkningen; *”Kvinnen blir enda mer diskriminert fordi hun er kvinne og urbefolkning, dette er en stor utfordring. Man må ødelegge, forandre systemet.”* Dette er noe hun understreker flere ganger: *”Men om vi ikke forandrer systemet kommer vi til å fortsette diskrimineringen, spesielt mot kvinner.”*

Informant 1 fremmer derimot et mer diplomatisk og prosessorientert konfliktsyn. Han kommer flere ganger tilbake til at Misjonsalliansen *”ikke vil være grunne til og vanskeliggjøre problemene.”* Å jobbe strategisk med prosjekter for det ene kjønn vil han unngå, siden det kan skape vansker i familiene. I denne sammenhengen vil han gå varsomt til verks i møte med utfordringer som rokker ved kulturen og han er skeptisk til å *”ødelegge brått”*. Han sier at; *”Ja, vi ønsker jo å finne forandringer men ikke så raskt, for ikke å forårsake vansker.”*

Informant 3 kommenterer de ulike tilnæringsmåtene som Informant 1 og 2 uttrykker:

”Jeg er helt enig med Informant 1 at det er ikke bra å snu plutselig om på alle roller, da blir det konflikt, da blir det vanskelig. Samtidig som jeg er enig med Informant 2 om at det er nesten umulig å få til en utvikling om en bare skal dulle det litt inn...”

Hun fremhever at det å jobbe for kvinnesaken, kvinners rettigheter og muligheter er viktig. Samtidig påpeker Informant 3 at ensidig fokusering på kvinnen; *”...kan bli litt feil, for det er jo begge kjønn”*

Informant 3 kommer inn på diskusjonen om kvotering av kvinner og stiller seg undrende; ”... *Jeg vet ikke om det er helt en vei å begynne for å få kvinner inn, men samtidig er det ikke helt greit at kvinner blir kvotert inn fordi de er damer heller.*”

Hun ser for øvrig utfordringer i organisasjonen knyttet til ivaretagelse av familielivet. Hun peker på at mange av de lokale medarbeiderne er borte fra familiene og barna sine i opptil tre uker av gangen

5.3.2 Sosialisering

Jeg vil nå presentere informantenes ytringer som forståelse av sosialisering. Vid.kom. peker på sosialiseringprosesser for å fremme kvinnelig deltakelse i samfunnet: ”... *i husholdningene der kvinnene har ansvaret for det som blir produsert er det en meir positiv holdning til at kvinnene er med å bestemme i familie og samfunn.*” Man kan dermed si at det å styrke kvinnens rolle i produktive og økonomiske saker, skaper sosialiseringprosesser i samfunnet generelt.

Vid.int. påpeker flere ting som også kan knyttes opp til sosialisering. Blant annet til kjønnsrollene og hvordan omorganisering har fremme samarbeid mellom kjønnene i det daglige virke og omsorgsoppgavene for barna.

Roller og identifisering av disse er også viktige moment i refleksjonene til Informant 1. Han snakker om sin egen lederrolle; det handler om å analysere rollene og være lydhør for at hver enkelt, både menn og kvinner trives og er bekvemme med rollene sine:

”Vi ser at det er roller som kvinnene kjenner seg mer komfortable i. Det er roller der også mennene føler seg vel. Derfor som leder av teamet er dette en ting som har kostet, først det å analysere dette systemet som man ser i teamet. Slik at kvinnene føler seg mer vel.”

Dessuten sier Informant 1 at: ”*Vi ønsker at hele familien skal være bevisst at hver og en kan være med å tilføre noe*”, og fremmer et helhetlig familieperspektiv

Informant 2 fremhever i ulike settinger fellesskapets betydning, og slik kan ytringene settes i sammenheng med sosialisering. Hun påpeker også at forholdene i nære familierelasjoner er en forutsetning for forandring:

”Uten hjelp fra mannen min kunne jeg ikke gjort noe. Slik kan jeg være i landsbykvinnenes sko, får de ikke hjelp fra mennene sine, slik som jeg, kan de ikke gjøre noe, ikke få til noen forandring.”

I gruppene som Informant 0 ledet, ble det brukt illustrerende leiker for å få fram diverse poeng. Mange av disse poengene har rot i sosialiseringen. I mannsgruppen skulle alle deltakerne igjennom et hjul på kortest mulig tid. I etterkant spurte Informant 1 om hvordan det følte å delta. Dette ble utgangspunkt for en refleksjon omkring stereotyper, kjønnsforventninger og kjønnsroller.

Informant 2 påpeker også at ”... *det er viktig å jobbe med de dannende linjer. Fordi de har blitt dannet med stereotyper ikke sant: Mannen er den beste.*” Dette er altså ytringer om at sosialisering igjennom danning både kan ha negativt og positivt utfall

Informant 3 referer til Informant 2 og trekker fram viktigheten av danning tidlig i barndommen:

”Det å oppdra småbarn, når de er bitte små, både få inn kunnskap at de må få like muligheter og sånn. Men og den tanken med å ha undervisning om likhet og at jenter er like mye verd.”

Utdanning er for øvrig et viktig stikkord i budskapet til Informant 3. Hun forteller om ulike utdanningsmuligheter som MAN-B gir. For eksempel promotører som er ungdom som får verdiundervisning og;

”... så drar de tilbake til sine skoler. De har og undervisning for skoler og då tar de opp forskjellige tema. Så de har heilt sikkert genero som en ting de skal ha med seg, genero og medio ambiente.(klima)”

Lærdom og undervisning er også poeng som Informant 0 trekker fram. Spesielt i omtalen av manns og kvinnegruppene, kommer det fram tanker om hvordan refleksjonene kan ekspanderes videre inn i lokalsamfunn igjennom reflekterte pastorer. Han snakket om forandringsprosesser som kommer ut fra at små ting kan få dyptgående innvirkninger på holdninger.

Informant 2 forteller hvordan utvekslingsturene med WEGE-samarbeidet: ”... *har hjulpet meg å se hva slags posisjon vi er i, hvordan bør vi jobbe på et mer institusjonelt nivå.*” Man kan altså også forstå sosialiseringsprosesser i forhold til henne selv og i forhold til arbeid på institusjonsnivå.

Informant 1 referer til grunnloven som snakker om ”interculturala” og mener at man må jobbe på det interkulturelle nivået også, og påpeker at dette er et sensitivt område. Hun kommenterer senere også grunnlovens reflektering av verdier som likeverd mellom kjønnene og solidaritet: ”... *Dette hjelper mye for rettferdigheten/likevekten. (equidad) Det som vi*

mangler er å sosialisere dette og at kvinner lærer og blir informert om at staten skal hjelpe dem.”

Sosialisering er altså et uttrykk hun bruker i forhold til sosiale reformer. Informant 1 referer også til lovverk fra myndighetene: *”Lov om diskriminering. Lov som beskytter kvinnen.”*

Informant 1 peker på kirkas sosiale rolle: *”Nå regnes det med at menigheten må ta en sosial rolle, den må ha et sosialt ansvar, den må ta et ansvar også i forhold til gendertematikken og temaet om `vivir bien`”*

Som jeg har vært inne på er ”vivir bien” er uttrykk som legger noe av verdigrunnlaget til både grunnlovene i Bolivia og Ecuador, selv om det legges ulike ting i uttrykket. (jf punkt 3.2.3 Forståelse av gender i den andinske konteksten) Det er interessant at Informant 1 trekker fram dette, og i forhold til Informant 2 sitt håp om å sosialisere ”rettferdigheten/likevekten” inn i samfunnet.

Dessuten snakker Informant 1 om ”ayamaralogikken”. Han bruker et språklig bilde for å forklare dette: *”På denne måten er det kulturelle sterkt, det er som månens kraft på havet.”* Han hevder det er vanskelig å forstå seg på kulturen for utenforstående. Han fremhever både negative og positive sider ved denne kulturarven. Det komplementære (complimentario) og helhet er noe man kan lese ut av hans betraktninger. Dessuten fremhever han en dyd som ligger til ayamarakulturern; tilpasningsdyktighet. *”På landet må folk se for å tro.”* Informant 2 kommer med denne betraktningen i forbindelse med sin kamp for å få innpass som agronomisk fagperson. Det historiske risset omkring landsbygda, ayamaraverdenen og tendenser i kjønnsrollene kommer også fram i det hun forteller.

Hun framholder at man skal ha respekt for fellesskapets tradisjon og tro men på samme tid problematiserer hun også dette. *”Det går ikke an for kvinnen å være ”callahuya”; tradisjonell medisiner eller trollmann. Det er forbudt, selv om det er kvinner som kan gjøre jobben mye bedre og vet om alle de tradisjonelle medisinene.”*

Informant 2 hevder at til tross for at kvinner kan fylle rollene knyttet til religiøse handlinger og tradisjonell medisin på en bedre måte, legger virkelighetsoppfatningen³⁷ et annet fundament for handling. Mannen dominerer også her. Disse betraktningene ses også i sammenheng med kirka.

³⁷ Begrunnelsen for forbudet mot kvinnelig deltakelse/ledelse i folkereligøse ritualer og medisin har grunnlag i oppfatningen om at Pachamama er kvinne. Ut fra prinsippet om komplimentærer som kjønnene utgjør, handler de om at mannen skal være i balanse med jorden. (jf Estermann 2011, Eklund 2006)

Informant 1 og 2 snakket om at originale verdiene har blitt nedslitt etter kolonitiden. Informant 1 snakker dessuten en del om de gode egenskapene en pastor bør ha. Rollene som ayamara, teolog og medlem av lokalsamfunnet trekkes sammen for å danne et positivt bidrag til sosialisering.

”Vi har for eksempel en ayamara pastor som først er pastor, han kan styre teologien, men han er også ayamara, det vil si at han kan også kulturen. Og samtidig har han god kapasitet til å analysere det kontekstuelle, og tilpasse enkelt det kontekstuelle i hvert lokalsamfunn.”

Informant 3 kommer også med noen betraktninger omkring hvordan kirka kan være en arena for sosialisering av verdier, blant annet for å motarbeide vold i hjemmet.

”Jeg var med en gang, og da hadde Pastoren i Sorata om kommunikasjon i ekteskapet, og tok fram, ja, også det her i forhold med vold, intrafamiliært. Det er også veldig utbredt. Men det er jo absolutt i det genderperspektivet. Så jeg tror det er en god vei å gå med undervisning. For å komme inn i hjemmene er jo vanskelig, det må ha en arena på ei måte, der det er ei god plass å begynne.”

Hun framhever her kirka som trosbasert samfunnsaktør, og at den har relevans og myndighet i det å sette ting på dagsordenen.

5.3.3 Forandring

Vid.int. – stemmene snakker om forandringer fra før til nå. I samarbeid med MAN-B har det skjedd forandringer som har innvirkning på effektiviteten av jordbruket med å dyrke blant annet poteter og blomster. Etter at WEGE-prosjektet startet har det også skjedd forandringer i forhold til menn og kvinners samarbeid: ”*No arbeider både menn og kvinner med blomane.*” sier en mannstemme i Vid.int. Han uttrykker at ”*.. me visste ikkje at det var likestilling (equedad) mellom kjønn, men no arbeider me saman både menn og kvinner og nokre gonger hjelper borna oss.*”

Også Informant 1 fremhever at det i institusjonen har blitt et mer ”åpnet spillerom” for kvinner og for tanker rundt genderperspektivet.

I forhold til ”effektene” som man kan vurdere ut fra det spesifikke prosjektet med Blomsterkomiteer snakker Informant 1 om gode effekter tilknyttet familienes inntekt og dermed velstand. For øvrig peker han på at de også fokuserer på de kvalitative effektene; Velstanden skal komme til nytte for barna, at det blir mindre vold i de familiære relasjonene, og at kvinnene er blitt mer selvsikre:

”Vi ser nå forandring, kvinnene deltar i samme møte som mennene, og kommer med ytringer slik som de. Før snakket bare mennene. Altså er det en holdningsendring, for

det første hos kvinnene og det virker som et resultat av de viktige hendelsene i blomsterprosjektet. Skjønt det er nå ikke bare kvinnenes holdninger, men også mennenes.”

Dette er momenter som også fremheves av Vid.Int.; *”Kvinnene kjem no på møtene, me er dei fyrste til å møte opp”* Det uttrykkes glede og stolthet. *”Før snakka berre mennene, kvinnene vart diskriminert. No har det endra seg.”*

Ei av stemmene i Vid.Int. sier at *”Då misjonsalliansen kom ”vakna” kvinnene.”*, Hun fortsetter å fortelle om forandringen med at menn og kvinner forvalter inntekten fra jordbruket sammen og at menn og kvinner samarbeider i omsorgen rundt barna. Hun sier; *”No praktiserer me likestilling. Kvinnene leverer blomane til La Paz, mennene passer borna og dyra, lagar mat og vaskar når kvinnene ikkje er der.”*

Informant 2 forteller også om hvordan fordelingen av arbeidsoppgaver mellom mannen og kvinnen har blitt utfordret og forandret:

”Igjenom prosjektet WEGE begynte mannen og kvinnen å dele mer på oppgavene, slik at mannen også kunne delta og at kvinnen kunne ha tid til å kvalifisere seg og til å dra ut. Det resulterte med at både mannen og barna hjalp mer til.”

Hun fortsetter med å påpeke hvordan det ser ut til at de forandrede holdningene har positiv effekt på relasjonene; *”Blomsterproduksjonen har forandret ting, nå er det mer respekt og samarbeid mellom kjønnene. Det er mer villighet.”* Hun peker også på at *”Mennene respekterer kvinnene og ser at konene har kapasiteter,”* dessuten har de; *”... forandret holdning og hjelper til.”* Hun forteller også hvordan hun selv har opplevd forandringene i sin jobbsituasjon, selv om hun ikke legger skjul på at det fremdeles er utfordringer. Informant 2 vektlegger dessuten at forandring må skje i et helhetlig samarbeid mellom kjønnene.

Informant 1 fremhever også at det har skjedd forandringer i institusjonen. Dessuten peker han på en tendens hos samarbeidspartnerne mot å se mer helhetlig på kjønnene. Han gir et eksempel på at nylig hadde en lederkomité med en mannlig og en kvinnelig leder oppsøkte han for å sette i gang med et prosjekt, og forteller videre:

”Hva ønsker dere å gjøre med dette prosjektet spurte jeg, og mannen sa at vi ønsker å gi mer plass til kvinnene, slik at de kan styre prosjektet. Denne relasjonen virker veldig spennende, fordi vi ikke har sett slikt.”

Han snakker om at; *”... her gjenopptas denne verdien som vi hadde hatt før; om at vår komité skulle være fundert av en kvinne og en mann.”* *”Verdien som vi hadde hatt før”* kan forstås ut fra det kulturelle ayamara bakteppe, at kjønnene utfyller hverandre og er komplimentærer.

Informant 1 har snakket om *"nedsliting av opprinnelige verdier"*, men viser her håp om at de samme verdiene kan være fundament for en bedre utvikling.

"Man ser at voldeligheten fortsetter, men jeg tror at det har blitt bedre, blant annet på grunn av aksjoner for å informere og utruste, som man for eksempel gjør i MAN-B. Jeg tror at verdiene i og for familien er blitt bedre. Men man ser også at det er mye arbeid som gjenstår. Derfor vil vi ikke være grunnen til vanskeligheter innad i familien."

I dette sitatet kommer også håpet om forandring fram. Informant 1 snakker om at blant annet MAN-B er med på å fremskynde dette. Men det er også en underliggende tone om at forandring også kan bunne ut i vanskeligheter, spesielt i forhold til familien. Her kommer "konfliktsynet" til Informant 1 fram på ny. Det virker som om Informant 2 er for en mer radikal forandring av systemet som opprettholder diskrimineringen.

Informant 3 stiller seg undrende til de ulike synene på forandring/konflikt som Informant 1 og 2 uttrykker: *"Begge har et ønske om det beste, men de har litt forskjellig tilnærming, tror jeg."*

Informant 1 reflekterer forøvrig omkring hvordan det som i utgangspunktet så ut til å være konfliktskapende og galt i forhold til måten man jobbet med genderperspektivet på har vært med å skape positive forandringer

"Denne typen holdninger forteller meg noe om at de hendelsene som jeg følte var gale i gendertematikken; og dette er kanskje vanskelig å skjelne; virkelig er at vi har oppnådd det vi ønsket, ja vi ser at vi har forbedret."

Han peker på hvordan fokuset har flyttet seg fra å være fokusert på kun et av kjønnene til å ta mer hensyn til helheten og familien:

"Derimot sier vi at vi skal forandre dette og vi skal lage et prosjekt for familien, det har blitt realisert med WEGE. Dette er ideen og til slutt konkluderte/avsluttet vi slik: Et prosjekt for familien men med kvinnene som hovedspillere."

Informant1 de peker på den positive "smitteeffekten";

"... vi så det samme kompromisset, den samme handlingen, den samme villigheten og det var veldig interessant. Jeg tror at en av de største vinningene i WEGE-prosjektet, er kanskje at vi har innsett at alle prosjektene som vi har i misjonen uansett hva slags prosjekt det skulle være, ikke behøver være noe gjort eksklusivt."

Informant 2 påpeker også at WEGE-prosjektet har forandret fokuset for arbeidet. Forsøket med å involvere kvinnene til mer aktiv deltakelse i beslutninger resulterte i at de valgte mennene til å sitte i styret, siden disse ble oppfattet som mer "kapable" til dette. Hun sier

at;”*Slik fortsatte vi å jobbe og så kom WEGE-invitasjonen. De ville vi skulle jobbe med et prosjekt hvor myndiggjøring av kvinner, el empoderamiento, og likevekt/likestilling (equidad) mellom kjønnene kom fram ”*

Som påpekt har prosjektet ført til økte inntekter for familiene. Informant 2 viser til at kvinnenes deltakelse i produksjon og salg av blomster har ført til at de blir mer økonomisk selvstendige. I forhold til kvinnenes økonomiske fortjeneste sier Informant 2 at; ”*Dette er penger som mannen ikke kan disponere. Mennene respekterer kvinnene og ser at konene har kapasiteter.*”

Informant 3 uttrykker synspunkter på at forandring er en lang prosess, hun referer til Norges historiske utvikling av likestilling og likeverd. Videre sier hun:

”Det tror jeg, en må gjennomgå en prosess og Misjonsalliansen kan være med å være en pådriver inn i det, for noen må jo gjøre den forandringen, for det kommer ikke av seg selv, igjennom alt arbeid som vi gjør egentlig.”

Forandring kommer altså ikke automatisk hevder Informant 3. Hun ser Misjonsalliansen som aktør å påskynde prosessen. Informant 3 trekker fram historien om en urbefolkningskvinne som hadde deltatt på kurs i regi av IDMAN: (IDMAN kan beskrive med ordene; voksenopplæring; alfabetisering og demokrati, se vedlegg)

”Jeg traff ei en gong og hun var en del av regjeringa, etter at ho hadde vært med på kurs. Eller ikke regjeringa, men hun var en av de folkevalgte på det området, og var aktiv inn mot myndighetene.”

Det kan ses i som et annet eksempel på hvordan MAN-B pådriver til forandring.

Disse inntrykkene fra MAN-B kan si noe om hvordan arbeid med genderperspektiv på enkeltprosjektnivå har hatt innvirkning på hvordan det internt tenkes og handles ut fra genderperspektiv også på organisasjonsnivå.

Informant 0 fortalte at i MAN-E startet arbeidet med genderperspektivet på institusjonsnivå: Alle arbeiderne i MAN-E jobbet med sine egne holdninger og handlinger i forhold til gender. Deretter begynte de å jobbe inn mot lokalsamfunn, lærere, mødre, pastorer og ungdommer for å reflektere kunnskap, innsikt og få til forandringer. Man ville gi arbeidsverktøy til å analysere seg selv og sitt arbeid som en strategi i å bringe likestilling/likeverdsarbeidet videre. Samarbeid med kirkene og andre organisasjoner uttrykker Informant 0 som viktig. Informant 0 snakket om ”*forandringsprosesser*”. Det handler om hvordan de små tingene kan utgjøre starten, og ha ”innvirkning” på holdningsendringer som gar mer i dybden.

Informant 1 kommenterer også forandringer som har skjedd i kirkene. Han påpeker at det er utfordringer i forhold til å få barn og unge til kirkene. Pastorene utfører ”selvkritikk” og via forandret lederstil skaper åpnere spillerom for at unge og kvinnene skal få reel deltakelse og ledelse i kirkene. Dette er forandringer han hevder er med på å snu trenden, til at man heller ser vekst i kirka. Han kommenterer dette: *”Dette indikerer at det i virkeligheten har skjedd en forandring i det virkelige lederskapet i kirkene. Det har vært en kamp som har kostet nesten de ti siste årene.”*

Jeg vil nå gå over på Informantenes synspunktene som jeg har kategorisert ut av trosbaserte og ideologiske verdier.

5.3.4 Ideologiske/trosbaserte synspunkt

Informantene har uttrykt mange synspunkt angående forskjellige ting, men de har også til felles at mange av perspektivene springer ut fra en trosbasert argumentasjon. Dette gir de til dels uttrykk for. Jeg velger å adressere synspunktene også til ideologisk ståsted. Med dette mener jeg andre medvirkende og formative verdier.

Jeg vil starte med å oppsummere Informant 1,2 og 3 sine konkluderende syn og utsagn om Blomsterprosjektet. Jeg vil ta utgangspunkt i Vid.kom. sin beskrivelse av målene med WEGE-prosjektet_

”Gjennomføra prosjekt med økonomiske foretak under ansvar av kvinnegrupper som får styrka leiar-egenskapane sine. Leggja til rette for at det i kommunen Cumbaya blir danna ein samanslutning av kvinnegrupper involvert i prosjektet. Utvikle eit forslag til strategi i forhold til kjønnperspektivet som kan brukes i alle utviklingsprosjekta i organisasjonen.”

Ut fra dette kan man trekke fram et utviklingssyn knyttet til det å gi kvinner mulighet til å utvide sine egenskaper i ledelse og organisering. Man tenker også at ved å jobbe strategisk med et prosjekt kan man finne en strategi i å ”mainstreame” genderperspektivet. Informant 2 refererte til Carolina Moser som teoretiker og snakker om myndiggjøring av kvinnene og likevekt/likestilling (equidad) mellom kjønnene som viktige verdier i blomsterprosjektet:

”Med hjelp ble de (kvinnene) sterkere, men ideen var at kvinnene skulle lede, ikke bare mennene. Mennene skulle delta men det skulle være større likevekt/likestilling (equidad). Fordelingen av arbeid skulle hjelpe kvinnene og kvinnene skulle styre organisasjonen, være leder, kasserer osv. Dette betydde at vi burde myndiggjøre kvinnene, for øvrig har vi fått stor frihet i WEGE, det har ikke vært noen spesielle former som vi skulle jobbe i.”

Vid. Int. stemme sier at ”når Misjonsalliansen kom, våkna kvinnene.”

Informant 1 konkluderer med å si at formålet med blomsterprosjektet skulle være: *”Et prosjekt for familien men med kvinnene som hovedspillere.”* Selv om han påpeker at prosjektet er *”dominert av for det meste kvinnelig styre”* vektlegger han helheten av de to kjønnene: *”Dette er ikke det samme som å si at det er eksklusivt for kvinner, det er også menn med, men de er fungerer mer som hjelpere i prosessen.”*

Informant 3 kommenterer blomsterprosjekter. Hun tror at; *”at å gi kvinnene en stemme og at de betyr mye inn i samfunnet, det tror jeg er viktig. Og det med skole; at jenter får gå på skole og lære det samme som guttene.”*

Informant 2 peker på at respekt og like muligheter er viktig også i forhold til å bedre relasjonen mellom kjønnene generelt og i menighetene:

”Jeg tenker at det viktigste er å starte med at ungene får de samme mulighetene, menn, kvinner, gutter, jenter, at de har de samme kapasitetene/evnene, og at det skal være respekt mellom likemenn.”

Informant 2 sier at å nå dette målet fremdeles er en ”drøm”:

”Målet har vært likhet (igualidad) mellom kjønnene. At kvinner og menn kunne ha denne likheten (igualidad) er fremdeles en lang drøm/utopi. Men strategien bør være myndiggjøringen/ empoderamiento og likevekt/likestilling (equidad), at alle er ansvarlige.”

Hun peker på de menneskelige kapasitetene i flere sammenhenger; *”Vi må jobbe med ideen om at kvinner og menn er likestilt (iguales) og at vi har de like mulighetene og at vi er dyktige.”* Dette er et poeng hun gjentar, og sier *”... noen ganger ser vi ikke dette, vi snakker bare om bøndene.”*

Informant 2 lister opp noen verdier i utviklingsprosjektene: *”Familien, Respekt for personenes verdighet, Dele, Respekt for nesten og de som er i samme situasjon., Gården, Respekt for institusjonen”*

Informant 1 sier at;

”... de verdiene vi ønsker å forsterke gjennom lokalsamfunnene, er noen som er generelle; kjærligheten, tillitten, likeverdigheten/likestilling, (equidad) rettferdigheten, freden. Det er verdier som vi styrer etter og gjennom prosjektene ønsker vi først og fremst at det i flere lokalsamfunn, flere familier, oppnås rettferdighet på alle nivå, sosial, økonomisk, politisk rettferdighet. Det er imot dette målet alle handlinger går eller skal gå.”

Informant 1 sier videre at for *”å få tak på dette”* må man ha andre verdier, og fremhever *”tillitten”* og *”likeverdet/likestilling”(equidad)*. Dette er verdier som er ønskelig i alle relasjonene, *”alle nivå”* og *”i alle retninger”*. Han hevder at; *”De andre (verdiene) kommer også ikke sant; kjærligheten, respekten, tillitten”*. Igjen påpeker han at dette kanskje er ”

verdier som vi har mistet i vår ayamariske landsby, men jeg tror at forsterker vi disse verdiene, som på ingen måte er nye, men som har eksistert før i kulturen, vil det hjelpe oss masse.”

Informant 2 referer til sin refleksjon omkring Maria Magdalena og Jesus i bibelhistorien og påpeker hvordan det å respektere folk kan argumenteres ut fra den kristne tro:

”Jeg tenker at det er veldig viktig å respektere folk, det er en stor verdi. Det er et eksempel som Gud, Kristus har etterlatt oss, ikke sant. Respekt for personene, deres betingelse, måten å være på, ja alt.”

Informant 1 tror at basisen for alle handlinger i MAN-B, både i institusjonen og i utviklingsprosjektene er ”*Jesus sin modell*.” Han snakker om institusjonens ”*mulighet til å dele Jesu modell*” igjennom aktiviteter på grunn av identiteten som forsterkes igjennom denne modellen. Han påpeker at Jesus gir eksempler som bør danne grunnlaget for holdningene i møte med rettferdighetsrelasjonen i arbeidet med genderperspektivet.

”For eksempel ser vi det i; Hvordan Jesus relaterte seg til kvinnene, til deres menn, relasjonen som Jesus hadde til sin mor og til kvinnene som fulgte han. Også når han snakket om at vi er ett, og at vi bør være ett. De bibelske eksemplene og uttrykkene som Jesus sa, kan vi gripe fatt i. Når han sa; vi er et, jobbet apostlene med dette, og vi må også jobbe med det samme. Det samme sier vi for familiene, vi skal være ett, vi ser den samme jobben, slik håper vi at vår familien skal fortsette godt.”

Informant 1 fortsetter med å fremheve Bibelen som kilder fordi den: ”... *snakker om rettferdigheten, den snakker om freden, den snakker om likevekt/likestilling (equidad), om sosial rettferdighet, at det ikke skal være fattigdom, og det er jo dette vi søker, ikke sant.* ”

Han fremhever Bibelen for å fremme sosial rettferdighet i møte med fattigdom og mangel på likeverd/likestilling (equidad) og rettferdighet:

”Og denne utfordringen som vi har er nettopp det å søke (konge(dronning)riket. Bibelen snakker om Riket, en plass hvor det ikke er sult, sykdom og hvor alle skal leve under de samme forholdene. Prosjekter, helseprosjekter, produksjonsprosjekter, fordi vi ønsker at alle, gutter, jenter, ungdommer, menn og kvinner, skal ha mulighet og tilgang til disse tjenestene. At de skal kunne gå på skole, at de har et helsesenter i nærheten, at de skal ha mulighet til å tjene sine egne penger. Dette er riket som vi søker. Vi ønsker at alle skal ha de samme mulighetene i tilgang av det vi tilbyr.”

Informant 1 kommer med flere betraktninger omkring hvordan evangeliet og utviklingsbudskap bør henge sammen;

”En pastor bør ha et utviklingsperspektiv. Et kristent budskap men med et utviklingsperspektiv ikke sant. Dessuten bør fasilitatørene (i Misjonsalliansen) ha et utviklingsbudskap men med et evangelisk kristent fokus, og det er dette vi gjør.”

Dette er momenter som i tillegg til andre ting viser diakonisynet hos Informant 1. Han kommenterer diakoni direkte;

”For eksempel er det diakonale temaet veldig viktig i institusjonen som program i prosjektene. Fordi vi skal snakke om diakoni og de kristne verdiene i alle prosjektene. Derfor tror jeg at vinningen som vi ser er nettopp det at disse verdiene praktiseres. Og temaet om likevekt/likestilling (equidad) er også en verdi som har vinning i det diakonale programmet.”

Informant 3 kommenterer Informant 1 sin bruk av begrepet ”diakonalt program”. Hun er skeptisk til tendensen med å utskille diakoni som en spesiell aktivitet. Hun jobber selv ved Diakonikontoret og kommenterer dette;

”Men jeg syntes det var feil at det het diakonikontoret, for da snevrer det inn på at det er vi som jobber med diakoni, så holder de andre med på med bistand og utvikling og sånn, mens det er alle som gjør det. Så jeg tror det hadde blitt litt misforstått heile greia, litt på grunn av det. At diakoni er det først når det er ei andakt eller et eller annet; evangelisering. Og det blir jo feil.”

Informant 3 påpeker at diakoni på linje med gender, og miljø er blitt framstilt som en ”transversal”, altså en tverrgående dimensjon. Måten dette blir framstil på er hun skeptisk til, siden det kan fremme en oppfatning av diakoni som noe bare utvalgte gjør.

”Men samtidig så er faktisk det vi gjør; om vi bygger et vanningsanlegg, så er det diakoni, det har en base i bibelen og det vi gjør. Og det er derfor ve er en diakonal organisasjon. Så at alle får en følelse av at de er med å gjør diakoni, det er ikke bare noe som få gjør og resten gjør utvikling.”

I denne sammenhengen kommer den ”allmenne diakonien” fram på et enda mer universelt grunnlag: *”At det er diakoni selv om vi ikke leser et bibelord. Selv om det er en bra ting det.”* Hun sier også: *”Jeg forstår litt tanken der, jeg meiner at vi er jo en misjonsorganisasjon og skal være tydelig på det vi står for og sånn, og det er jeg heilt enig i at vi skal ikke skjule det på noe vis.”*

Informant 1 sier at *”... vårt konsept for fattigdom er ikke alltid relatert til det økonomiske. Jeg tror at før hadde vi ikke penger men vi var mer rike på alt, for eksempel åndelighet, også på våre ressurser.”* De lokale samfunnene er viktige det å forstå fattigdom og få til utvikling.

Informant 0 uttrykker lignende oppfatninger om at fattigdom ikke bare er mangel på materielle ting: Man kan motvirke fattigdom ikke bare ved å gi folk materielle ting for at de

skal klare seg bedre, men også være med på vandringen deres etter humane og åndelige verdier å bygge livet på. Informant 0 peker også på viktigheten av samarbeid med andre. Blant annet diverse andre organisasjoner blant annet med det å jobbe for barns rettigheter. Informant 1 snakker også om viktigheten av å stå sammen med andre som har kompetanse og engasjement: *”Det er klart at vi kan ikke gjøre dette alene. Vi kan bare gjøre en liten hjelpende del...”* sier han i forhold til det å nå målene om at alle skal ha samme tilgang på muligheter, uten å være utsatt for vold, diskriminering og forskjellsbehandling.

Informant 1 påstår at;

”Finnes det ikke likevekt/likestilling (equidad) finnes det ikke utvikling. Om vi ikke skal søke rettferdighet og likevekt/likestilling (equidad) i de samme lokalsamfunnene eller med kommunen, vil vi ikke finne utvikling. Utvikling er bare en konsekvens av verdier, vi må også søke disse i arbeidet.”

Informant 2 reflekterer også hvordan likevekten/likestillingen (equidad) kan bli forsterket i utviklingsprosjektene: *”Vi driver med utviklingsarbeid og gjennomfører prosjekt, og forsøker å se og gi verdier til alt.”*

Informant 1 snakker også om at;

”... utviklingen er i personene, ikke i de materielle tingene vi søker. Når vi snakker om personer, gutter, jenter, kvinner og menn vitner forbedringene i deres liv i alle aspekt, at vi kan si at vi gjør utvikling.”

Informant 2 sier at: *”Det handler om å respektere verdigheten til kvinnen ikke sant. Framkalle det. Jeg tror det er viktig å respektere verdigheten.”* Hun bruker Jesu eksempel som argumentasjon for dette. Dette er også et moment som Informant 0 trakk fram i gruppesamlingene han ledet: Gud åpenbarte seg som et lite barn, et menneske med mye kjærighet til nesten.

Også Informant 1 bruker Gudsrelasjonen som argument for å tjene og verdigjøre personene på alle sosiale nivå:

”... verdien til menneskene, har verdi av bildet av Herren, ikke sant. Dette verdigjør personen. Dette ønsker vi også å forsterke i samfunnet, det vil si at det viktigste av alle de materielle sakene vi har, er mennesket først.”

Informant 3 trekker også fram Jesus. Hun kommenterer at kvinnen ikke ble satt høgt i kulturen rundt Jesu sin samtid med å si; *”Men det var jo ikke sånn Jesus møtte de og det er han som er vårt eksempel.”*

6. Kapittel: Fortolkning av empiri i lys av teori

6.1 Drøfte for å forstå

Informantenes synspunkter kan leses uavhengig av teori. Men denne empirien og tidligere presentert teori kan også belyse hverandre. I denne drøftingen vil jeg forsøke å forstå bedre genderperspektivet og noen av de utfordringene som de overordna målsetningene som Misjonsalliansen ønsker å svare på. Dette vil jeg gjøre ved å stille spørsmål og undre meg over hvordan man kan trekke inn Informantenes ytringer i sammenheng med presentert andre aktuelle diskusjoner og teorier omkring temaet genderperspektiv og internasjonal diakoni.

6.1.1 Hvordan forstå genderperspektivet i forhold til forandring og likestilling?

I Strategidokumentet til Misjonsalliansen fremheves det at; *”I alle kulturer finnes det sterke positive element som bekrefter kristne verdier og det finnes elementer som utfordres av evangeliet.”* Dessuten uttrykkes det at; *”Et viktig prinsipp i arbeidet er å ta utgangspunkt i de ressursene, styrkene og det potensialet som allerede ligger der. Så langt det er mulig vil vi også ta utgangspunkt i de sosiale strukturene som allerede finnes”* (Misjonsalliansen 2010:9).

”Revalorization”

Dette kan leses i sammenheng med Informantenes betraktninger av sin egen kultur: Informantene kommenterer hvordan de opprinnelige verdiene i kulturen har blitt nedslitt av blant annet kolonisering og urbanisering. Informant 1 hevder at det å tilpasse seg, er en dyd som ligger til ”ayamarologikken” og at det har potensialet som man bør nytte innenfor arbeidet med gender. Han påpeker gode og dårlige ting ved dette. Man kan se dette i tilknytning til opplevelsen av at de opprinnelige verdiene har blitt nedslitt. De nye grunnlovene i Ecuador og Bolivia, tar opp i seg begrepet ”vivir bien”, dette kan ses på som en spirende selvbevissthet om å finne tilbake til disse verdiene.

Eklund skriver om unges ayamaraers syn på ayamara kultur og identitet. I sitt ”abstract” bruker hun begrepet; ”revalorization”, det handler om p ”reverdigjøre; tillegge en ny verdi til noe”. (2011) (min oversetting) Hun hevder at dette kan ses på som en ”motsats til assimilering og globalisering av kulturen”(ibid). (min oversetting) Dette er uttrykk som kanskje kan brukes omkring bevisstheten omkring ”likestilling” og ”rettferdighet” mellom kjønnene som Informantene snakker også snakker om. Informant 1 snakker om at det kristne menneskesynet ”verdiggjør” mennesker. ”Diakoni i kontekst” påpeker at ”dignification” – verdiggjøring av folk til å være handlende subjekter i menighet og samfunn, er et uttrykk fra

Latin-Amerika. (LVF:2010:46) Disse ulike perspektivene kan kaste lys over genderperspektivet.

”Bricolage”

I denne sammenhengen vil jeg vil gå inn på fenomenet å kopiere og inkludere ting inn i det allerede eksisterende verdenssynet. Dette skal jeg gjøre ved å dra fram noen betraktninger presentert av Asle F Jøssang. Han snakker om ”bricolage” i artikkelen ”*Religion and globalisation: an anthropological perspective*” (2010) ”Bricolage” er et fransk uttrykk som kan brukes om spesielle kunstformer.³⁸ Det forklarer ”*hvordan man skaper noe ved å ta det man har for hånden, og føye det sammen til noe nytt.*” (Fangen og Sellerberg (red.) 2011:198-199)

Jøssang beskriver ”bricolage” som et antropologisk konsept som kan brukes for å beskrive kulturblanding. Jøssang sier at ”*Input blir tilføyd utenfra og sluppet inn i synspunktet til mottakers i dens kulturelle horisont*”. Mottaker ”*megler og navigerer rundt hva som kan ses på som mulig og troverdig, og produserer ny mening ved å komme i møte med det nye i via det kjente*” (2010:77). (min oversettelse) Jøssang bruker eksempler fra sitt etnografiske studie i møte med evangeliske kristne i Bolivia.

Likestilling og rettferdighet

Jeg har fokus på hvordan likestilling/likeverd forstås i lokalsamfunnene hvor Misjonsalliansen har samarbeidspartnere. Svaret på dette er komplekst og mangfoldig, og jeg vil her undre meg over momenter fra empirien. Stemmer i Vid.Int sier; ”*.. me visste ikkje at det var likestilling (equedad) mellom kjønn, men no arbeider me saman både menn og kvinner og nokre gonger hjelper borna oss.*” En annen stemme sier: ”*No praktiserer me likestilling. Kvinnene leverer blomane til La Paz, mennene passer borna og dyra, lagar mat og vaskar når kvinnene ikkje er der.*”

Man kan bruke ”bricolage”-tankegangen, for å forstå ytringene. Termen likestilling/likevekt (equidad) mellom kjønnene kan kanskje beskrives som ”input” inn i den kulturelle konteksten som omgir stemmene til Vid.Int. Igjennom en aktiv tilnærming til begrepet prøves det ut. Endringseffektene blir synlige; Vid.kom. og Vid.Int., Informant 1 og Informant 2 påpeker at

³⁸ ”Bricolage er et uttrykk som er brukt i flere disipliner, blant annet kunst, for å henvise til konstruksjonen eller skapelsen av et verk som består av ulike ting som er tilgjengelig, eller et verk skapt ut av en slik prosess.” (Min oversettelse) (wikiedia 2012)

mannen og kvinnen begynner å dele mer på oppgavene, kvinnene blir selvsikrere i beslutningsprosesser, og familiene får bedret inntekter igjennom salg av blomster. Termen likestilling mellom kjønnene får ny mening i det aktørene gjør den til sin egen og sier at ”*No praktiserer me likestilling...*” og dermed forklarer at ”likestilling” handler om å jobbe sammen.

Fellesskap og horisontsammensmelting

Likestilling ses altså som et uttrykk for fellesskapets betydning og samhandling. Alle Informantene fremhever fellesskapet på en eller annen måte. For eksempel påpeker Informant 2 at forholdene i nære familierelasjoner er en forutsetning for å få til forandring i forhold til genderperspektivet i lokalsamfunnene.

Informant 1 fremmer langsiktige forandringer i møte med utvikling og konflikter.. Informant 1 sier at forandringsprosessen viser frukter; ”... *her gjenopptas denne verdien som vi hadde hatt før; om at vår komité skulle være fundert av en kvinne og en mann.*” Begrepet ”bricolage” kan i denne sammenhengen brukes for å tolke ytringen som en slik forandringsprosess. Han ser et nytt fenomen som han tolker ut fra sin oppfatning av verden på grunnlag av den andinske kosmologi der komplimentene sammen danner helhet og harmoni. ”*Denne verdien*” kan forstås som likestilling/likevekt (equidad) i mellom kjønnene i beslutningstaking. Informant 1 skaper ny mening ut fra de ”*hendelsene som han opplevde som gale i gendertematikken.*” Man kan konkludere med å si at den ensidige fokuseringen på kvinnen i utviklingsprosjektet, ikke var ønskelig siden den ekskluderte mannen. Men den gav også en bevissthet om; ”*at før lagde vi prosjekter kanskje mest rettet mot menn, eller kanskje de største hovedutøverne var menn.*” Holdningsendringene som han registrerer synliggjør forbedringen.

I møte med Bricolage-tankegangen vil jeg kommentere Gadamer`s filosofi. Jeg har skrevet om hvordan han blant annet introduserer begrepet ”*horisontsammensmelting*”. Fortolkning av livet skjer i en bevisstgjøring av egne fordommer, de prøves ut og endres ut fra de nye kunnskapene man da får. Han sier at det finnes en del historisk begrensinger i hva mennesker kan forstå, dette utgangspunktet kaller han for ”horisont”. Forståelse er et møte mellom forskjellige horisonter som smelter sammen. Dette er også en måte å forklare hvordan nye ideer/erfaringer/fordommer kan få innpass hos folk.

Innfallsvinkler til likestilling

Jeg vil også kommentere de ”tre ulike innfallsvinkler til likestillingstenkningen” som Askland og Rossholt presenterer (2012:87). (se punkt 3.4.1 Likestilling) Man kan undre seg over hvor informantene stiller seg til de ulike innfallsvinklene. Ut fra tankegangen om komplementære relasjoner, som jeg har presentert i kontekstkapitlet, kan det være grunnlag for å tenke at ”Innfallsvinkel nr 3”; ”Vi er like og ulike” er det synspunktet Informant 1 og 2 vil tydeligst stille seg bak³⁹. På samme tid stiller tror jeg at de ville se verdier i de andre synspunktene også. Jeg tenker spesielt på Informant 2, som gir mange kritiske ytringer til ”systemet” som undertrykker kvinner, og mener i likhet med ”Innfallsvinkel 1” at vi må angripe ulikhetene med politiske virkemidler. Likestilling er et konsept som skaper diskusjon, fordi det handler om våre grunnleggende tanker om relasjonene mellom mennesker og kjønnene. Det er også et instrument for å utfordre undertrykking. Jeg vil nå rette noen blikk på hvordan man kan se myndiggjøring som en annen strategi i møte med maktbalanse.

6.1.2 Hvordan forstå genderperspektivet i forhold til undertrykking og myndiggjøring.

For å forstå genderperspektivet opp mot Misjonsalliansens diakonale målsetninger, må man også forstå utfordringer som genderperspektivet adresserer. Diskriminering og undertrykking er tema som alle informantene er innom.

Dobbel undertrykking

Informant 2 sier at urbefolkningskvinnen blir dobbelt diskriminert; fordi hun er urbefolkning og fordi hun er kvinne. Dobbel diskriminering kan knyttes til uttrykket dobbel undertrykking. Frigjøringssteologen Gustavo Gutierrez kommenterer dette i møte med feministteolog Elsa Tamez:

"There is an expression that is very well known today, "doubly oppressed and marginalized", (...) And I believe that in fact women are doubly marginalized and doubly oppressed, both because they are poor and because they are women." (Tamez 1987:40)

Informant 2 sier også; ”.. om vi ikke forandrer systemet, kommer vi til å fortsette diskrimineringen, spesielt mot kvinner.” Hun påpeker deretter at kvinnen må kjempe mot dette systemet. Hvordan kan man ta opp denne kampen om dobbel diskriminering og marginalisering? Hvordan kan diakonien forstå dette ”systemet” for å konfrontere det?

³⁹Rosalina Tuyuc grunnlegger av den Guatemaliske enkeorganisasjonen Conavigua sier:

”I mayanes kosmologisjon finnes ikke feminisme, men dualitet og komplementaritet. Det er viktig å si at kvinnene i Conavigua ikke kjemper mot mannen. Vi må kjempe sammen for å oppnå en sosial endring som vårt land trenger.” (LAG 2012:126)

Definisjonsmakt og symbolsk kapital

Definisjonsmakt er et annet fenomen som Informantene er innom. Informant 3 sier kommer bort i temaet når hun sier: *”For eg merker at kvinner som er ledere, leder på ein mannemåte.”* Definisjonsmakt og diskriminering kan knyttes til uttrykkene machoisme og stereotyper.

Bourdieu sine tanker om symbolsk vold kan belyse ”systemet” som framaner en ”mannemåte” å dominere på. Symbolsk makt kan være ubevisst innebygd. Kan det være slik at den dobbelte diskrimineringen av urbefolkningskvinnen. Man kan analysere samfunnet ved å si at kvinner, som leder, må konvertere sin menneskelige kapital inn i symbolsk kapital. Symbolsk kapital kan i denne sammenhengen si ”mannemåten” i ledelse. Dette underbygger oppfatning om at mannen er bedre enn kvinnen, også kalt ”machoismen”. Machoisme kan slik betegnes som ”symbolsk makt”. Konsekvensene av grunnleggende forskjellige forventninger til de sosiale kjønn skaper strukturer av dominerende og dominerte. Bourdieu hevder at systemet fornyer omstendighetene hele tiden.

Gender kan defineres som de sett med sosialt konstruerte oppfatninger og forventninger vi har av kjønn. I denne sammenheng vil jeg si at å jobbe med genderperspektivet handler om å jobbe med definisjonsmakt. Hvem og hva blir definert og hvorfor?

Utsagnet til Informant 3 kan belyse hvordan definisjonsmakt kan oppleves som diskriminerende. Det ene kjønn har definisjonsmakt i forhold til hvordan en lederstil skal utøves. Dette er definisjonsmakt med en lang historie. Dussel påpeker dette i møte med feministteolog Tamez. *”So women are faced not with a tradition of two thousand years, but of thee or four thousand, or even more, that they have to overcome”* (Tamez 1987:60). Inn i denne sammenhengen skal det også påpekes at det ikke bare er kvinner som har blitt dominert av menn. Jeg tenker at man må lete etter dypere lag i analysen som ser helheten mellom kjønnene. Genderperspektivet snakker om at *”begge kjønn skal få likere tilgang og kontroll av ressurser og muligheter.”*

Myndiggjørende definisjonsmakt

Jeg vil påstå at definisjonsmakte også har en rekke positive sider, Jeg vil belyse disse ved å se på begrepet myndiggjøring. Askheim og Starrin hevder at; *”Empowerment uttrykker (...) noe om at personer eller grupper som er i en avmaktssituasjon, skal opparbeide seg styrke og kraft til å komme ut av avmakten”* (2007:21). Diskriminering skaper avmakt og håpløshetsspiraler; man blir fratatt muligheter ved å bli forskjellsbehandlet. Slik sett kan man

si at definisjonsmakt er knyttet til myndiggjøring. Det handler om makt: Ikke ”makt *over* en avmaktssituasjon”, men ”makt *til* å komme seg ut av avmakten”. Mennesker må få definisjonsmakt over eget liv, slik at de kan finne sine egne muligheter og ressurser til å løse utfordringene de står i. Det handler om å utfordre undertrykkende og negativ ”makt *over*”.

I denne sammenhengen vil jeg også trekke inn poenget om diakoni som det å gå imellom og megle (Jf. LVF 2008:47). ”Advocay”, eller talsmannsfunksjonen handler også om å sette de tilsidesatte på agendaen, slik at de kan definere et klart ”makt *til*”.

Informant 0 snakker om ”*medvandring etter folks humane og åndelige verdier å bygge livet på*”. Fattigdomsbekjempelse og kamp for rettferdighet handler ikke bare om materielle ting. Medvandring fremmes også som en metode og mål i den diakonale myndiggjøringen i følge ”Diakoni i kontekst” (LVF 20:47). Disse dimensjonene av myndiggjøring spiller slik inn på genderperspektivet. Som jeg har vært inne på er diskriminering bygd på og forsterket av nedbrytende tendenser. Å forstå genderperspektivet i forhold til diskriminering kan oppsummeres med at det handler om å myndiggjøre kjønne til definere seg selv og sine egne muligheter på tross av diskriminering. Diakonens menneskesyn og verdier kan brukes som viktige momenter inn i dette. Dette vil jeg gå nærmere inn på i punkt 6.1.3.

Undertrykkingens mange sider

Misjonsalliansen ønsker å speile en helhetlige tilnærming: ”*For å bekjempe fattigdom og fremme rettferdighet, må vi se menneske i sin sosiale sammenheng og ha en helhetlig tilnærming til menneskes livssituasjon*” (Misjonsalliansens Strategidokument 2010:8). Jeg har skrevet om hvordan machoisme kan virke negativt på det kjønn som blir undertrykt. Men det er også viktig å gi en kommentar til hvordan machoisme også kan virke negativt på de som undertrykker.

Stortingsmelding nr.11 fremhever at mannens perspektiv må ivaretas, og at man må jobbe for å utvinne forståelse for at maktfordeling mellom kvinner og menn også har positivt innhold i forhold til mennene. Det pekes også på at mange steder kan ”*rigide kjønnsroller*” skaper tapere (Utenriksdepartementet 2007:15). ”Machoisme”, forstått som forventninger til mannen som bedre enn kvinnen, ikke er ikke positivt i forhold til bildet dette gir av maskulinitet.

Å ha kontroll og makt kan være bra, men det kan også bli tungt å bære ansvar alene. Ingen mennesker er perfekte. Forventningenes rigide kjønnsroller, skaper stereotyper og en statisk forståelse av det feminine og maskuline. Det kan kanskje lignes med ”bilhjulet” som

deltakerne på gruppesamlingen til Informant 0 måtte igjennom. Hvert menneskes særegenhet skal formes til en fastsatt mal, en rolle som er ønsket av det ytre. Aggresjon kan kanskje ses som uttrykk for indre frustrasjon over ikke å nå opp til de ytre forventningene som stilles. Dette legitimerer ikke vold og diskriminering, men det kan forklare det som en del av en ”håpløshetspiral”, som diakonien er kalt til å bryte. Jeg vil nå se på hvordan trosbaserte forventninger også kan utfordre håpløshetspiralen.

6.1.3 Hvordan forstå genderperspektivet i forhold til likegyldighet og Guds rike

Informant 1 sier at Gudsriket er; ”*en plass det ikke er sult sykdom og hvor alle skal leve under de samme forholdene.*” Han sier at Gudsriket er målet for MAN-B som institusjon. ”*Dette er rike som vi søker. Vi ønsker at alle skal ha de samme mulighetene i tilgang av det vi tilbyr.*”

Informant 2 sier at det er viktigst å synliggjøre at alle har de samme kapasitetene:

”Jeg tenker at det viktigste er å starte med at ungene får de samme mulighetene, menn, kvinner, gutter, jenter, at de har de samme kapasitetene/evnene, og at det skal være respekt mellom likemenn.”

Seinere kommer Informant 1 tilbake til respekten for mennesket som en verdi Jesus har etterlatt oss. Guds rike og Genderperspektivet blir dermed satt i en sammenheng av håp. En gang skal det være en universell tilgang på goder og et fravær av onder. Informantene uttrykker det motsatte av likegyldighet til urettferdighet. Men likegyldighet er likevel et bakteppe for å forstå hvordan og hvorfor undertrykkelse får fortsette.

Den gylne middelvei mellom allerede og enda ikke.

Noe av denne spenningen mellom engasjement og likegyldighet kan man finne hos Dussel's synspunkter på Guds rike. Det er her ”*allerede*” i kraft av Bibelens håp og fortellinger om Jesus. På samme tid er Guds rike ”*ikke enda*” her, i form av urettferdighet, fattigdom, diskriminering og passiv aksept av dette. Man kan se på ytringene til Informant 1 og 2 tar opp i seg dette ”*allerede*” og ”*enda ikke*”. Misjonsalliansen snakker dessuten også om at; ”*vi lever i mellomtidene – allerede og ennå ikke*” i sitt ”Prinsippdokument om diakoni”

(Misjonsalliansen:4)

Informant 0 påpekte en utfordring med kirkene i Sør-Amerika; de er ”overspirituelle” og har ikke så mye tilknytning til livet på jorda. Informant 1 og 2 peket også på manglende sosialt engasjement i kirkene. Kanskje dette kan forstås ut fra ”ennå ikke” og ”allerede”-

tankegangen? Faller man i den ene kategorien uten å forholde seg til, igjennom refleksjon og praksis, den andre kategorien, kan dette skape likegyldighet eller fanatisme.

Visjonen om en ny himmel og en ny jord (Åp 21, 1-2) kaller Misjonsalliansens for ”Gudsrike-livet”. Visjonen er gir en ”*retning og innhold til engasjement og innsats i verden*” (Misjonsalliansen2007:5). ”Guds rike” kan slik sett forstås som en teologisk refleksjon som resulterer i etiske argument for blant annet genderperspektivet.

Felles ansvarsfølelse og empati

Jeg vil nå kommentere denne diakonale og teologiske argumenteringen ut fra Sen. Sen mener at ideene om rettferdighet er et fundament som man kan bruke for å identifisere tilfeller av åpenlys urettferdighet. ”Gudsriket” og håp på absolutt rettferdighet, kan betegnes som en slik ide. Også i forhold til genderperspektivet kan ”Gudsrike” slik være en inngangsport til forståelse og adressering av utfordringer.

Informant 2 beskrivelse hvordan hun følte det i møte med kvinnene som ble diskriminert i lokalsamfunnene: ”*Jeg ville gråte og følte meg trist/dårlig når jeg så at kvinnene bøyde hodene, fordi jeg måtte dele med dem, denne tilstanden av diskriminering.*” Informant 1 snakker om hvordan de jobbet i organisasjonen for å finne roller som alle kunne kjenne seg komfortable med. Dette gjenspeiler at rolleforståelse handler om innlevelse og empati. Det kan ses i sammenheng med det Sen kaller for den ”*felles ansvarsfølelse*”. Han hevder at dette er en viktig del av vår sosiale eksistens. Individet har ansvar for å utvikle og forandre verden det lever i, det inkluderer også de lidelsene som ligger utenfor oss selv. Synet på vår sosiale eksistens, gjør det umulig å *ikke* protestere på urettferdig makt og fordelingsbalanse, mener Sen (i følge Svendsen 2009:511-512). Empatien som Informant 2 uttrykker i forhold til diskrimineringen av kvinner, viser at rettferdighet og barmhjertighet henger tett sammen.

Likegyldighet er å ikke protestere på urettferdighet. Arnulf Øveland (1937) har en velkjent strofe som kritiserer likegyldigheten; ”*Du må ikke tåle så inderlig vel, den urett som ikke rammer deg selv.*” Man kan si at det motsatt av likegyldighet er medfølelse.

Profetisk diakoni

Dette kan settes i sammenheng med begrepet ”profetisk diakoni”, som blant annet presenteres i ”Diakoni i kontekst”. Det handler om at diakonien har et Gudgitt mandat og en Gudgitt myndighet. Bibelske profeters forsvar av rettferdighet og reaksjon når ”*den gudgitte loven om å tjene sin neste ble brutt.*” er utgangspunkt for en slik selvrefleksjon (LVF 2010:83). Det

handler også om menneskesyn; alle mennesker er skapt i Guds bilde, derfor kan man ikke passivt akseptere lidelsene og uretten som begås mot menneskeheten.

I diakonien bli ”lignelsen om den barmhjertige samaritan” (Luk 10 25-36), ofte holdt frem som et moralsk eksempel på nestekjærlighet. I historien kommer det fram at samaritanen fikk ”*inderlig medlidenhet*” med den som ble utsatt for vold og ran. Den gyldne regel; ”*Alt dere vil at andre skal gjøre mot dere, det skal også dere gjøre mot dem.*” (Matt 7, 12) blir også trekket fram som en norm for diakonal praksis. Begge disse eksemplene peker på hvordan vi er skapt til et fellesskap med hverandre som forplikter. Misjonsalliansen skriver om diakoniens ”*barmhjertighetsdimensjon*”, den står sammen med ”*rettferdighetsdimensjonen*”. Lignelsen om den barmhjertige samaritan kan forstås som en illustrasjon på hvordan disse dimensjonene henger nøye sammen.

Del og helhet

”*Ubuntu*” er et begrep jeg tidligere har presentert: Det handler om at en må forstå en persons identitet ut fra relasjonen til andre (LVF 2010:21). Oppfatningen av betydningen som fellesskapet har for enkeltmennesket blir uttrykt i ”*Ubuntu*”: ”I am because we are.”

Sen og Dussel fremhever også ansvaret som enkeltindividet har ut fra at det er en del av en helhet. Profetisk diakoni setter dette enda klarere i forhold til Gud som oppdragsgiver. I denne sammenheng vil jeg også kommentere den ayamarisk/andinske forståelsen av relasjonenes komplementære funksjon i helheten. Denne helhetlige (holistiske) tankegangen omkring relasjonene mellom mennesker, utvides til å gjelde også naturen.

Dette er tanker som man kan finne igjen i ”*Vivir bien*”-tankegangen. Det blir synliggjøres spesielt i forhold til at Bolivia har en lov for å beskytte ”*Moder jords rettigheter*.” Jeg kunne ha kommentert dette ytterligere⁴⁰, siden det har relevans både i forhold til miljø som et ”*tverrgående tema*” i Misjonsalliansen, og i forhold til hvordan vi skal møte klimakrisen. Men jeg vil heller fortsette å kommentere ”*helhetsperspektivet*” i Misjonsalliansen. Det hevdes at forandringer i forhold til kvinnens rolle og posisjon også har innvirkning på mannens rolle. ”*Det er derfor viktig at vi har et helhetsperspektiv hvor vi ser menn og kvinner i en sammenheng*” (Misjonsalliansen 2010:11). Dette er noe som jeg har forsøkt å belyse i denne oppgaven, og som Informantene har gitt mange ytringer om. I diakonien kan vi snakke om

⁴⁰ Klima og gender ses i sammenheng med hverandre ut fra at begge er tverrgående perspektiver i Misjonsalliansen, En annen diakonal aktør er Kirkens Nødhjelp. De setter ”*genderrettferdighetsperspektivet*” i sammenheng med klimaendringene. Det er viktig å møte menns og kvinners rettigheter også i møte med disse. (KN 2010:49)

”Guds rike” som et helhetsperspektiv. Helhetsperspektivet er også en del av tankene om sosialisering, dette vil jeg gå nærmere inn på nå.

6.1.4 Hvordan forstå genderperspektivet ut fra teorier om kjønnsrollesosialisering?

Genderperspektivet skal hjelpe til at begge kjønn skal få likere tilgang og kontroll over ressurser og muligheter. Det finnes en rekke (ulike) forventninger til rollene som er knyttet til kjønn, hvordan kan dette ha innvirkning på denne tilgangen og kontrollen? Sosialiseringsteori kan belyse dette. Jeg vil se på empirien for å gi flere perspektiver på gender og diakonal praksis.

Sosialisering og sosialt engasjement

Informant 3 fremhever de unge promotørenes bidrag til verdiundervisning på samarbeidsskoler med Misjonsalliansen. Dette handler om sosialisering mellom jevngamle. Barn og unge er viktig for hverandres sosialisering hevder Askland og referer til at barn referer til hverandre blant annet som modeller og medmenneske (2006:87). Dette kan også trekkes inn i forståelsen av andre holdningskapende aktiviteter og prosjekter som Informantene omtaler også. Blant annet kommenterer Informant 2 hvordan det har vært å være med i WEGE-fokusgruppen sammen med representanter fra andre land. Det har ”*vært med å se hvordan man kan jobbe med gender på et mer institusjonelt nivå*”

Jeg har sett på hvordan Informant 1 og 2 snakket om at hvordan originale verdiene har blitt nedslitt etter kolonitiden. I dette ligger en sterk kritisering av imperialistisk påvirkning. Jeg har skrevet om uttrykket ”dobbelt undertrykking”, som sammen med nedsliting av originale verdier kan knyttes opp til de mørke sidene av sosialiseringssprosessene.

Informant 2 fremmer et håp om å sosialisere den lovbestemte ”rettferdigheten/likevekten”(equidad) inn i samfunnet. Hvordan kan kirka ta opp sin sosiale rolle i dette? Informant 1 sier; ”*Nå regnes det med at menigheten må ta en sosial rolle, den må ha et sosialt ansvar, den må ta et ansvar også i forhold til gendertematikken og temaet om `vivir bien`*” Slik kan man si at Informant 1 trekker fram den sosiale rollen som kirka spiller, og hvordan tematikken ”vivir bien” som integrert velferdspolitik, kan settes i sammenheng med denne. Ut fra sosialiseringsteorier kan man betegne denne sosiale rollen som en form for dobbelsosialisering (jf Askland 2006:84): Kirka både preger og preges av personer og institusjoner.

Bibelen som ytre kilde

Askland og Rossholt sier at en rolle og en modell er noe som kommer ”utenfra som et ønske” (2012:45). Hvordan kan man forstå dette inn i forståelsen av genderperspektivet i diakonien? Kan man si at kirkas sosiale rolle og diakonale identitet er noe som er ønsket utenfra? Jeg har skrevet om profetisk diakoni der selvforståelsen springer ut av at kamp for rettferdighet er et gudgitt mandat. Det er flere teologiske momenter å dra inn her. Når Misjonsalliansen begrunner det diakonale arbeidet blant annet med å betegne diakoni som ”et tegn” som peker utover seg selv, kan man si at dette handler om det samme.

Informantene referer til Bibelen som ytre kilde for sosialt engasjement: For eksempel trekker Informant 2 fram verdien; respekt for personenes egenart som et eksempel Gud har etterlatt oss igjennom Jesus. Informant 1 hevder blant annet at Bibelen snakker om den virkeligheten som Misjonsalliansen søker. Informant 3 trekker også fram Jesus som vårt eksempel. Informant 0 refererte til at Gud åpenbarte seg på en human måte; som et lite barn, et menneske med mye kjærlighet til nesten.

Kritisk rolleforståelse

Man kan altså fastslå at Jesus er en viktig og god rollemodell i forhold til diakonien. Et av mine mål med denne oppgaven er å komme med flere synspunkter på hvordan man kan forstå genderperspektivet inn mot dette. Derfor vil jeg nå rette kritikk til rollemodellbegrepet knyttet til livssyn. Askland og Rossholt henviser til Davis (2003), som mener at rollebegrepet er problematisk i forhold til gender. Dette hevdes ut fra at roller knyttes opp til ”hva som personen er, og ikke til hva den lærer ved å kategorisere i ulike kjønnsteorier, og at disse kjønnsteoriene er uttrykk for kunnskapsregimer” (2012:49). Dette kan forstås som kritikk av definisjonsmakten til å bestemme kjønnsrolleforventninger på godt og vondt. Det kan også ses i sammenheng med Bourdieu`s kritiske tanker om symbolsk vold.

Hva har denne kritikken å si for vår forståelse av Jesus som rollemodell? Jesus som mann har vært med å begrunne forståelsen for at kun menn kan og skal fylle rollen som Guds representant på jorda. Informant 1 henviste til vers i bibelen om at mannen er kvinnens overhode osv som grunnlag for en slik tankegang.

Dussel snakker med feministteolog Tamez om kvinner stilling i kirka, før, nå og i framtida. Han påpeker blant annet den biologiske forskjellen at kvinner er de som har båret fram nytt liv. Kvinnene var og er slik sett viktige for samfunnets kontinuitet. Dussel sier også at siden kvinnene brukte mye av livet sitt til å bære frem nye liv, hadde de ikke mulighet til å utøve

moralsk, politisk og økonomisk autoritet (Tamez 1987:60). Dussel påpeker at det ikke finnes kilder som forbyr kvinnen fra å bli prest eller pave i den katolske kirke (anno 1986). Det har blitt regnet som så selvsinnlysende feil at det ikke er blitt nevnt. Han fremhever at forbudets fravær, også lar en dør stå åpen. Han ser ikke bort fra at det kommer til å bli kvinnelige prester og paver i framtiden. (ibid:59-60)

Kjønnede forståelser av Gud

Ut fra denne refleksjonen kan man si at rollebegrepet kan møte utfordringer når det er snakk om Jesus som modell. Man har kategorisert kjønnsroller ut fra de sosiale og biologiske oppfatningene av gender, og knytter ”kjønnede forståelser” av Jesus, Gud Fader og Den hellige ånd, inn i dette.

Et ”*Kunnskapsregime*” kan da slik forstås som patriarkiske kirkelige strukturer.

”*Kategorisering i ulike kjønnsteorier*” kan forstås som den overføringen av kjønnsroller som skjer i sosialisering av sosiale kjønn igjennom livssyn og religion. I mange sammenhenger i Latin Amerika er kjønnsrollene og de religiøse rollene nært knyttet sammen. Informant 2 kommenterer dette, hun sier blant annet at hun ikke har sett kvinnelige pastorer, utenom de som kan kalles pastorer fordi de er konene til pastorene.

Estermann trekker inn refleksjoner omkring fortellingen om syndefallet (1 Mos 3). Man kan si at fortolkninger av denne har vært med å skape patriarkisk dominans: Adam representerer mennesket og det maskuline som skal dominere over naturen. Eva representerer det feminine; naturen og materien som skal bli dominert. Mennesket (mannen) har mistet idealet om det gode liv som fantes i Edens hage, og må dermed kjempe mot naturen (kvinnen) og dominere den som en slags straff (Estermann 2011:6). Dette kan også knyttes til forståelsen av bibelverset om at mannen er kvinnens overhode som en legitimering av mannlige dominans.

Forsoning og nåde som hermeneutisk utgangspunkt

Man kan altså slik tolke fastsatte kjønnsroller inn i bibeltekster, og i den ytterste konsekvens ”machoisme” og diskriminering. Dette er problematisk om man ikke har en helhetlig refleksjon omkring hvordan dette har innvirkning på rettferdighet og rettigheter.

Jeg har skrevet om hermeneutikk og vil i den forbindelse nevne at et viktig prinsipp i hermeneutisk teologi er å tolke delene ut fra helheten, og omvent. (...) Forsoning og nåde kan karakteriseres som kjernen i det kristne evangeliet (Nordstokke 2009: i Johannesen et al

2009:82). (Joh 3.16, Rom 11,6) Gud gjenopprettet forholdet mellom seg selv og mennesket. Han gjenopprettet også forholdet mellom mannen og kvinnen, igjennom Jesu sin forsoning på korset. Diakoni i kontekst hevder at forsoning er viktig i Jesu sin diakoni; som en nådegave for at menneskene skal få evig liv og fellesskap med Gud. Men også for å vise hvordan forsoning kan helbrede relasjoner mellom mennesker (LVF 2008:45). Nåde kan ses på som en frigjøring fra ytre press om at man må oppfylle en modell og rolle. Hos Gud behøver vi ikke fylle noen rolle, vi kan få være oss selv.

Dette menneskebildet ligger til grunn for diakonien, og nyansene som Sen maler opp i forhold til rettferdighetstenkning og frihet er også interessant å ta med i betraktningen av menneskebildet. Det reflekteres at fattigdomsbekjempelse ikke bare handler om å avskaffe materiell nød, og å øke den økonomiske produksjonen, men også å skape bedre rom for kapabilitetene; slik at flere mennesker får reelle valgmuligheter. Man skal ikke fanges i snevre roller men heller se godene i valgfriheten. Sen forsvarer mangfold som frihet. Dette kan også ses i forhold til forståelse av gender⁴¹. I mangfoldet av muligheter er det å tenke ”gender på tvers” også en utfordring, dette skal jeg nå gå inn på.

6.1.5 Hvordan kan man forstå genderperspektivet som tverrgående tema?

Jeg vil nå gå inn på drøftingen av hvordan det tverrgående temaet gender kommer fram og forstås av Informantene i Misjonsalliansen. I denne sammenheng skal det også understrekes at diakoni blir definert som et tverrgående tema. Informant 2 refererte til Moser`s teori om ”gendermainstreaming”. Som jeg har presentert er dette en strategi med å ha ”tvillingsporet mainstreaming”. Det handler dermed om konkrete foretak men også om integrering av begge kjønnenes behov i alle aktiviteter. Dette tydeliggjøres igjennom WEGE-prosjektet. Målene for Blomsterprosjektet som kommer fram via Vid. Kom. Kan leses inn i tankene om gendermainstreaming.

Genderperspektiv på langs

⁴¹ ”Gi barna 100 muligheter i stedet for 2 : om genusfeller og genusproblemer i hverdagen” er en bok av Kristina Henkel, Marie Tomicic som tar opp dette, i forhold til å gi barn mer spillerom og mindre dominerende kjønnsstereotyper ”

Leòn Leòn⁴² har kommentert MAN-E sitt arbeid med empowerment og likestillingsarbeid i kirkene. Han peker på MAN-E sin målsetning med å myndiggjøre menn og kvinner. (se punkt 3.1.2 Myndiggjøring) Dette målet understreker nødvendigheten av å “mainstreame” fokuset på gender både på institusjonsnivå innad i Misjonsalliansen og med de sosiale prosjektene i samfunnene, hevder han (Leòn Leòn 2011:14).

Stortingsmelding nr 11, hevder at man skal ikke avgrense likestilling til sosiale sektorer, men fokusere på likestilling både som dimensjon og selvstendig mål. (Utenriksdepartementet 2007:19). Dette kan også ses på som et ønske om å fokusere på gendermainstreaming. Man kan spørre seg om gendermainstreaming gjør mest i forhold til å forandre små ting i forhold til organisering av et bistandsprosjekt, og om kan dette føre til mer dyptgående holdningsendringer etter hvert.

Mose peker på en rekke utfordringer i tilknytning til gendermainstreaming: ”- *Evaporation*. ”Fordampning”. - *Invisibilisation*. ”Usynliggjøring - *Resistance*. ”Motstand” (Moser 2012:5). Disse uttrykkene vil jeg bruke for å kommentere hvordan Informantene ytrer seg i forhold til hvordan gender og diakoni kommer fram som tverrgående dimensjoner.

Fordamning som hindring.

Fordampning kan man se når endringene bare har innvirkning på det overflatiske og ikke trekker ned i dybden. Stortingsmelding 11, påstår at norsk utviklingspolitikk har vært full av ambisjoner men har hatt manglende systematikk i praksis og at den i mindre grad har bidradd til ”*dyptgripende endring*” (Utenriksdepartementet 2007:7).

Informant 2 snakker om at kvinnenene har mye å gjøre heime. Da Misjonsalliansen først ville engasjere kvinnene, ville de ikke sitte i styrer og komiteer selv, men valgte heller mennene sine. Informant 3 analyserer situasjonen rundt kvinnenenes dobbeltarbeid. Hun trekker paralleller fra Norge til Bolivia. Det er mye å gjøre og mye som tar tid og energi, og slik kan genderperspektivet fordampes vekk. Informant 1 sine ytringer om at de opprinnelige ayamaraverdiene er blitt nedslitt, kan også ses på som en form av fordampning av genderperspektivet. Disse momentene tar opp i seg historiske tilbakeblikk.

⁴² På vegne av PLAN International og myndighetene i Ecuador har Jorge Leòn Leòn skrevet “Equidad de género y masculinidades en Ecuador. Breve descripción de los avances y desafíos.” (som kan oversettes med “Gender likevekt og maskuliniteter i Ecuador. En kort beskrivelse av framrykning og utfordringer.”) Her beskrives arbeid som ulike aktører gjør for å jobbe med gender og maskulinitet.

I forhold til denne diskusjonen, vil jeg også si litt om Informant 3 sine undringer om diakoni. Hun finner det problematisk at diakoni bare bli identifisert med den “kristne biten” og “diakonikontoret”. Kanskje fokusering på enkeltaktører og enkeltprosjekter med speisfikk diakonal eller genderrelatert profil, er med på å gjøre at diakoni og gender fordamper bort i andre deler av virksomhetene? Man kan si at de tverrgående perspektivene beveger seg på en gyllen middlevei; mellom det å ha et eget fokus, og det å være en selvsagt dimensjon. Gendermainstreamingmodellen til Moser (Figur 3) forsøker å synliggjøre hvordan man håper at dynamikken kan være med å nære bevisstgjøringen.

Usynliggjøring som hindring

Informant 1 snakker om vansker med å inkludere *“kvinnene som deltakere og utøver i prosessen”*. Dette kan tolkes som et tegn på ustynliggjøring av genderperspektivet. Man lager prosjekter uten å skape deltakelse. Informant 2 hevdet at *“på landet må folk se for å tro.”* Når genderperspektivet usynliggjøres kommer en altså ikke videre i prosessene med å myndiggjøre og engasjere mennesker til deltakelse. Informant 2 snakker også om at man iblant ikke ser at folk er like dyktige, fordi *“vi snakker bare om bøkene.”* Usynliggjøring kan slik sett handle om fokuset, man kan ha noen blindsoner fordi man er alt for opptatt av det negative, tunge, og det som må forandres.

Maria Galindo, medlem i ”Mujeres Creando Bolivia” (Skapende kvinner Bolivia) er skeptisk til bistandsorganisasjoner og sier at disse; *“... skaper passive mottakere, kvinner som mottar ulike former for støtte, ikke politiske aktører”* (LAG 2012:131). Denne kritiske påstanden kan knyttes til ”usynliggjøring” av genderperspektivet. Den kan også knyttes til diskusjonen om asymmetriske hjelpeforhold i diakonien. I Misjonsalliansens Strategidokument fremheves det at; *“Målgruppen i prosjektene skal ikke forstås som passive mottakere, men som aktive subjekter som har rettigheter og plikter”* (Misjonsalliansen 2010:9). Den Norske Kirkes nye definisjon av diakoni (Kirkerådet 2008), tar også opp i seg dette. Jordheim sier at

”Noe av de mest grunnleggende for tenkingen i den nye planen er at man ønsker å komme bort fra forståelsen som den gamle definisjonen kunne antyde, nemlig at det er et *vi* (definert som sterke givere) som skal ta oss av *dem* som er i nød (mottakerne.)” (I følge; Johannesen, Jordheim, Korslien (red.) 2009:14)

Jordheim påpeker heller at; *“Diakonien ramme er fellesskapet der alle er likeverdige”* (ibid:14). Diakonien har vært preget av ”objektivering”. Ytringene til Informantene understreker at dette også har vært en utfordring i Misjonsalliansen. Informant 3 ytrer også skal man få til utvikling må man fremheve utfordringer, og ikke *“dulle de inn”*.

Hun ser på Misjonsalliansen som en aktør som kan påskynde forandring. Hun mener det er viktig å være tydelig på det Misjonsalliansen står for som misjonsorganisasjon, men vil også understreke at diakoni ikke er avhengig av å bli fremstilt sammen med et ”bibelord” for at det skal være diakoni.

Informantene snakker også om utfordringer med å synliggjøre genderperspektivet, og det kommer det fram at det er større deltakelse for begge kjønn nå, enn før. Usynliggjøring handler også om mangel på dokumentasjon i arbeidet. Fokuset arbeid med genderperspektiv i Blomsterprosjektet og WEGE-prosjektet er en måte å få til større synlighet omkring tema knyttet til gender.

Motstand som hindring

Jeg har presentert mange av de utfordringene som Informantene har snakket om.

Diskriminering, machoistisk mentalitet og dominerende definisjonsmakt skaper motstand. Informantene er også inne på fattigdom, kriminalitet og voldelighet. Informant 1 sier at mangel på utvikling har nær sammenheng med mangel på likestilling/ rettferdighet.

Informant 3 gir noen refleksjoner omkring ”kvotering av kvinner”. Hun mener dette er problematisk. Kanskje kan en slik ”positiv diskriminering” for å skape mer likestilling, også skape mer motstand? Her blir myndiggjøringen satt på etiske dilemma, i forhold til hvor mye man skal ”spille på” maktbalanser. Kanskje dette kan settes i sammenheng med ”mangel på samarbeid”? ”Å få hjelp av mannen sin” er noe Informant 2 fremhever som viktig i forhold til å forandre ting. Informant 0 og 1 snakker om samarbeid med andre aktører som betydelig for å få til ting. Mangel på samarbeid spiller også inn i utfordringer med korrupsjon og ustabil demokrati. Informant 1 snakker om tillitt og respekt som grunnleggende verdier, for alt arbeid. Der det er mangler på disse grunnleggende verdiene, kan man si at motstanden vil vokse.

Motstand er den mest selvinnlysende posten i analysen omkring gendermainstreaming. Men når man tar på seg briller for å analysere ”Fordampning” og ”Usynliggjøring” kommer disse utfordringene også klarere fram. Blikkene igjennom ”Fordampning”, ”Usynliggjøring” og ”Motstand”-brillene på ytringer til Informantene, illustrerer hvordan de tre utfordringene henger sammen og virker inn på hverandre.

Gendermainstreaming og ivaretagelse av tverrgående perspektiver er altså noe som stadig må vurderes, for ikke fordampes, usynliggjøres eller motarbeides. Fokuset for oppgaven er

Misjonsalliansens overordna målsetninger og jeg har brukt eksempler fra Bolivia og Ecuador for å belyse hvordan man kan forstå genderperspektivet i forhold til dette.

For å vurdere og lære mer om genderperspektivet er det interessant å spørre seg hvordan genderperspektivet blir ivaretatt i andre organisasjoner. Jeg vil nå i korte trekk se til to andre norske diakonale aktører.

Gender i Den norske kirke

Først vil jeg nevne hvordan genderperspektivet kommer fram i Den norske kirkes “Plan for Diakon”. Det fremheves en rekke *“tverrgående perspektiv i alt arbeid innenfor Den norske kirke”* som skal *“prege lokalt planarbeid.”* *“Kjønn og likestilling”* er en av disse (Kirkerådet 2008:15).

Kirkens nødhjelp`s “gender rettferdighet

Kirkens Nødhjelp (KN) er en trosbasert organisasjon med diakonal, økumenisk og humanitær profil som jeg nå vil sammenligne med Misjonsalliansen. Visjonen til KN er; *”sammen for en rettferdig verden”* (KN Global strategi 2011-2015, 2011:12). For å nå denne visjonen vil KN myndiggjøre de fattige og utfordre de rike og mektige.

Misjonsalliansen nevner genderperspektiv som et tverrgående tema, mens KN opererer med *“gender rettferighet”* som et eget område i sin globale strategi. KN nevner i alt fem områder⁴³. Hovedområdene innenfor *”Gender rettferdighet”* er; *”kjønnsbasert vold”* og *”kvinner i ledelse”*(ibid:44). (Min oversetting)

KN trekker fram utfordringer: Uvitenhet, fastsatte kjønnsroller, patriarkiske strukturer og vold hindrer ofte at kvinner deltar i politiske beslutninger. Det ses alvorlig på at vold i hjemmet rammer hver tredje kvinne på kloden. Det pekes også på at kvinner ofte mangler tilgang til eiendom, ressurser, rettigheter (ibid:48). Jeg har sett at Informantene snakker om mange av de samme utfordringene.

Håpsteget

KN snakker også om at trosbaserte aktører fremheves som sterke moralske og etiske stemmer for å fremme gender-rettferdighet. Men religion og kultur kan også bli brukt for å legitimere

⁴³ De øvrige områdene som KN jobber ut fra, kan deles inn to. Den første delen omhandler 1) retten til fred og sikkerhet, og 2) retten til vann og helse. *”Gender rettferdighet”* står sammen med *”Økonomisk rettferdighet”* og *”Klima rettferdighet.”* (KN 2011:44)

vold og diskriminering. Tros-baserte strukturer kan fremme positive holdninger, blant anna gjennom teksttolkning, forkynnelse og rådgivning, hevder KN. ”Håpstegn” er et uttrykk som brukes i denne sammenhengen (ibid:49). Dette ”Håpstegnet” fører assosiasjonene tilbake til ”Håpsspiralen” og diakoni forstått som ”et tegn”

Informant 1 har også mange tanker om hvordan teksttolkning, forkynnelse og rådgivning kan være med å sette sosialt engasjement på dagsordenen i menighetene. Undervisningsopplegget med gruppesamlinger som Informant 0 ledet har også nære forbindelser med diakonal forkynnelse og rådgivning. Siden jeg ikke skal jobbe med å sammenligne KN og Misjonsalliansens konkrete arbeid, kan jeg ikke si noe mer om hvordan ”gender rettferdighet” utarter seg på ”grasrota” i lokale prosjekter som KN støtter. Men det er interessant å se at KN er på gender rettferdighet som et eget satsningsområde. Det kan virke som et uttrykk for sterk prioritering av genderrelaterte utfordringer. Spørsmålene om hvordan ”Motstand”, ”Usynlighet” og ”Fordampning” kan virke inn på arbeidet som KN gjør, kan også gi viktig og konstruktiv kritikk. Jeg vil nå gi en kort sammenligning mellom verdier i KN og Misjonsalliansen.

Begrunnelser for diakoni.

KN nevner fem veiledende verdier med rot i den kristne tro som mennesker med annen tro også kan identifisere seg med. Troen på at alle mennesker er skapt av Gud med samme verdighet og med grunnleggende retter og forpliktelser, er utgangspunktet for KNs rettighetsorientert arbeid med langsiktig utvikling, påvirkningsarbeid og nødhjelp. (KN 2011:12)

KNs sine veiledende verdier kan sammenlignes med fire punkt som Misjonsalliansen presenterer som “det teologiske grunnlaget” for diakoni: (Misjonsalliansen Prinsippdokument for diakoni 2007:4). Prinsippdokumentet om diakoni har arbeidere i misjonsalliansens som målgruppe. KN sin “Global strategy” er skrevet på engelsk og vil dermed kommunisere enda bredere. Som sagt fremmer KN verdier som folk av all slags tro kan omfavne. Dette gjør at de ikke bruker “spesifikke kristne uttrykk”. Til tross for at “verdilistene” presenteres igjennom ulike fora og til forskjellige målgrupper, vil jeg sammenligne de slik:

Kirkens Nødhjelp	Skapelsens integritet	Menneskelig verdighet	Global rettferdighet	Inkluderende samfunn/fellesskap	Medfølelse
Misjonsalliansen	Skapelses-teologi	Mennesket	Guds rike	Kristussentrert	

Man kan se direkte link mellom de to første par uttrykkene. Så splittes fokuset litt mer opp. Jeg velger å dra inn Misjonsalliansens “rettferdighets og barmhjertighetsdimensjon” (Misjonsalliansen Strategidokument 2010:6). for å komme i møte “global rettferdighet” og “medfølelse” som KN trekker inn. “Inkluderende samfunn/fellesskap” kan på et vis trekkes inn i både punktene “Guds rike” og “Kristussentrert”, ved å ha fellesskapet i Kristus og i Guds rike som idealer. Genderperspektivet kan også forstås ut fra flere kritiske utgangspunkt, det vil jeg gå inn på nå.

6.1.6 Hvordan kan man forstå genderperspektivet som utviklingskritikk og profetisk diakoni?

Stortingemelding nr 11 problematiserer ”det grunnleggende dilemmaet” ved ”å fremme et syn på kjønnsroller og et verdisett som oppfattes som fremmedartet i mange land,” i gjennom norsk utviklingspolitikk (Utenriksdepartementet 2008:6).

Galindo, retter krass kritikk mot utviklingspolitikk basert på vestlig ideologi. Hun hevder i følge Latinamerikaboka at:

”Myndiggjøring (empowerment) og likestilling stammer fra en teknokratisk og nyliberal modell. Hverken kvinnebevegelsene eller feministene i sør var med på å innføre dette, det ble innført av internasjonale institusjoner som Verdensbanken⁴⁴ (LAG 2012:131).

Dette er en påstand som utfordrer veletablerte oppfatninger og forforståelser av likestilling og empowerment. myndiggjøring. Ved å kaste et blikk på historien i Bolivia og Latin-Amerika kan man se dominans av vestlig tankegods tenkt av menn. I kontekstkapitlet har jeg gitt et historisk omriss av politiske strømninger i landene. Disse illustrerer til dels hvordan nyliberal økonomi og internasjonale institusjoner og politikk har hatt innvirkning på å opprettholde strukturelle årsaker til urettferdig makt og ressursfordelig.

”Det handler ikke om veldedighet men rettferdighet”

⁴⁴ Verdensbanken er en internasjonal låneinstitusjon etablert 1944. Store Norske Leksikon skriver videre at; “Opprinnelig var det en viktig oppgave for Verdensbanken å bidra til finansiering av gjenoppbyggingen av de krigsrammede land etter den annen verdenskrig, men etter hvert har dens utlånsvirksomhet først og fremst tatt sikte på å dekke utviklingslandenes langsiktige finansieringsbehov. Dens utlån skal gå til produktive formål og må bidra til å stimulere den økonomiske vekst i landet.” URL: <http://snl.no/Verdensbanken> (Lest 07.05.2012)

Kritikken fra Galindo knyttes dessuten til at mye bistand kun har jobbet med å lindre følgene av strukturell urettferdighet, men ikke grunnene. ”Advocacy” og ”profetisk diakoni” er begrep å knytte inn som et svar til denne kritikken. Misjonsalliansen fremhever at

”I kampen for rettferdighet vil det ofte være nødvendig å utøve talsmannsfunksjon (advocay) hvor vi står opp i møte med samarbeidspartnere og andre for å frigjøre ressurser som målgruppa rettmessig har krav på” (Misjonsalliansen 2010:10).

Som jeg har vært inne på tidligere handler profetisk diakoni om av at diakonien har et Gudgitt mandat til å forsvare rettferdigheten. (Punkt 2.3.3. Fremme rettferdighet) Man kan si at frigjøringsteologiens og Dussels tanker om at Gud åpenbarer seg og identifiserer seg med de fattige bygger opp om denne forståelsen av profetisk diakoni.

I et brev fra et møte i Det Lutherske Verdensforbund beskrives ”*hjertet til den profetiske diakoniens kall*”(min oversertting): ”*We are to be shaped by a teology of the cross, which compels us to identify with and for the suffering rather than the successful.*” (I følge Nordstokke i Johannensen, Jordheim, Korslien (red:) 2010:77)

Korsets teologi former altså diakonien til å identifisere seg med de lidende. Dette kan belyses ved den profetiske diakonien relatering innover til selvforståelsen av diakoni. Den har et Gudgitt mandat og en Gudgitt myndighet til å identifisere seg med de lidende. Den bygger på forståelse av bibelske profeters forsvar av rettferdighet og reaksjon når ”*den gudgitte loven om å tjene sin neste ble brutt.*” (ibid:83)

7. Kapittel: Avslutning

7.1 Oppsummering

Jeg vil nå oppsummere poengene jeg har trekket fram i fortolkningen. Jeg vil til slutt gi noen avsluttende kommentarer og appeller.

Hvordan kan man forstå genderperspektivet i forhold til forandring og likestilling? Jeg har gitt noen blikk på hvordan opprinnelige verdier kan bli ”reverdigjort”, og at dette kan ses på som positivt i forhold til genderperspektivet. Jeg har brukt ”bricolage-tankegang” for å understreke dette. Forandringer er vanskelig å få til, dette belyser Informant 2, når hun påpeker at mange folk har allerede blitt dannet av stereotypiske forestillinger. Jeg har likevel forsøkt å fremstille fellesskapet som en dynamisk påvirkningsaktør for å få til forandringer. Jeg har undret meg over ”tre innfallsvinkler til likestilling”. Disse er karikert, man vil kanskje sympatisere med flere av disse forståelsene for likestilling og finne sine egne forståelser? Misjonsalliansen er en mangfoldig organisasjon sammensatt av enkeltmennesker, som alle vil ha sin tilnærming til likestilling. Utfordringen er hele tiden å jobbe med tematikken og bevisstheten rundt sine egne synspunkter.

Hvordan forstå genderperspektivet i forhold til undertrykking og myndiggjøring? Jeg har undret meg over hvordan forskjellige sider av undertrykking kan komme fram. For det første kan man si at marginaliserte og diskriminerte kan oppleve at ”en ulykke kommer sjelden alene”. Håpløshetsspiralen illustrerer også dette. Definisjonsmakt er et fenomen jeg har grunnet på. Jeg har argumentert for at det kan fremtre som Bourdieus; ”symbolske kapitel og vold” i noen sosiale sammenhenger. Men jeg har også forsøkt å se på hvordan definisjonsmakt kan bli brukt i det godes tjeneste, forstått som et myndiggjørende verktøy til å definere seg selv og sine muligheter. Denne tvetydigheten og kompleksiteten kan man også se i forhold til at undertrykking ikke bare er negativt i forhold til den som undertrykkes, men også i forhold til undertrykkeren. Det gjør noe med menneskebildet når man lar makt seire over medmenneskelighet. Mennesker speiler seg selv i fellesskapets mangfold, og når dette mangfoldet trues og underkues kan dette også prege ens eget selvilde. Vi trenger å ta opp kampen mot undertrykkende ”system”, og vite at vi har hverandre som medvandrere mot målet om en mer rettferdig verden.

Hvordan forstå genderperspektivet i forhold til likegyldighet og Guds rike? Jeg har sett på hvordan forskjellig syn på Guds rike både kan hemme og fremme engasjement for en mer

rettferdig verden. Det finnes mye likegyldigheten i forhold til uretten som begås mellom kjønnene og i verden generelt. Jeg forsøker å argumentere at dette kan forandres ved å mane fram en forståelse av fellesskapets betydning, og enkeltmenneskers innvirkning på dette. Jeg har fokusert på hvordan Sen sin tankegang om ”felles ansvarsfølelse” kan forstås i denne sammenhengen. Dessuten har jeg gitt et blick til den profetiske diakoniens rolle i dette. Jeg vil oppsummere at medfølelse et viktig stikkord. Mangel på medfølelse skaper likegyldighet til undertrykkelse og diskriminering på grunnlag av kjønn. Jeg har gitt en betraktning omkring hva slags relasjoner, håp og ansvar som ligger i begrepet ”Guds rike”. Jeg har sett på hvordan ulike helhetlige syn på virkeligheten og relasjonene kan belyse hverandre. Kanskje kan man si at genderperspektivet i kampen mot fattigdom og fremmingen av rettferdighet, handler om å bytte ut likegyldighet med medfølelse?

Hvordan forstå genderperspektivet ut fra teorier om kjønnsrollesosialisering? Jeg har argumentert for hvordan sosialisering både kan virke positivt på sosialt engasjement, men også hvordan man kan se den mørke siden av sosialiseringsmekanismene i historien. Ut fra en forståelse av rolle som et ønske utenfra, kan man si at Bibelen og den kristne troa som Informantene henviser til, er et slikt ”utenfra perspektiv”. Jeg har rettet kritisk søkelys på tolkning av kjønnsrolleforståelse ut fra ”kjønnede forståelser av Gud”. Jeg vil for øvrig konkludere med å rette blikket videre ut mot kjernebegrepene i den kristne tro. Disse kan man forstå som; forsoning og nåde. Hermeneutikken handler om å forstå delene ut fra helheten og omvendt, dette er også viktige refleksjoner i møte med genderperspektivet

Hvordan kan man forstå genderperspektivet som tverrgående dimensjon? Jeg har sett på og diskutert utfordringer med å tenke organisatorisk for å jobbe med tverrgående dimensjoner. Genderperspektiv og diakoni uttrykker denne utfordringen i Misjonsalliansen. For å drøfte dette har jeg brukt Moser’s “tre fallgruver for gendermainstreaming”. Jeg har vurdert og kommentert Informantenes ytringer opp mot disse. Jeg har observert at ved å sette “merkelapper på hindringer” blir de synligere og det kan være enklere å evaluere og finne løsninger. Men dette skaper også diskusjon omkring hvordan definere fenomener. Dessuten har jeg sett på Kirkens Nødhjelp i sammenligning med Misjonsalliansen, med vekt på hvordan de stiller seg til genderperspektiv og verdier. KN jobber med gender som et eget rettferdighetsfokusert område. Slik sett kan man registrere at det er mange måter å fremme gender og utvikling på i diakonale sammenhenger. Jeg vil ikke si om den ene strategien er bedre enn den andre. Informant 3 ytret i en annen sammenheng at hun tror at begge ønsker å gjøre det som er best. Jeg får stille meg bak denne ytringen også i forhold til de ulike

strategiene i møte med genderrelaterte utfordringer: Det finnes ulike utgangspunkt og veier mot dette. De ulike tilnærmingene kan nære og styrke hverandre, siden også virkeligheten er kompleks.

Hvordan forstå genderperspektiv som utviklingskritikk og profetisk diakoni? Jeg har luftet noen refleksjoner omkring hvordan det kan virke som om fokuset i diakonalt arbeid forandret seg. Kritiske stemmer hevder at noen måter å hjelpe på kan skape avhengighet mer enn selvstendighet og mestring. Myndiggjøring og ”hjelp til selvhjelp” er strategier som fremdeles må finne nye veier inn i lokale kontekster, og bli formet av disse. Jeg har sett at "advocay" og profetisk diakoni kan vise tette sammenhenger i det å ”fremme rettferdighet”, og ”bekjempe fattigdom” knyttet opp til det; ”å bygge Guds rike”. Det er mye som skiller krass utviklingskritikken og den profetiske diakonien, men på samme tid er det mange likheter: Det handler om å skape forandningsprosesser og stå opp mot undertrykkelse og umyndiggjøring. I denne oppgaven har jeg sett på dette ut fra et genderperspektiv.

7.2 Hypotesen og konklusjoner

Hypotesen min lyder: *”Misjonsalliansens fokus og arbeid med genderperspektiv er med å fremme dens overordna mål om å bekjempe fattigdom, fremme rettferdighet og bygge Guds rike.”*

I løpet av tiden jeg har jobbet med drøftingsdelen har et uttrykk formet seg i hodet mitt: ”Det diakonale genderperspektivet”. Uttrykket oppsummerer min tanke og forforståelse for at å jobbe med at det blir likere tilgang og kontroll av muligheter og ressurser for kjønnene er å jobbe diakonalt. Refleksjonene jeg har presentert i denne oppgaven er til dels komplekse. Som jeg var inne på innledningsvis er ikke min intensjon å gjennomføre en ”sjekklister” på hvordan genderperspektivet blir ivaretatt i Misjonsalliansen, derfor vil jeg ikke stemple hypotesen som gal eller riktig. Jeg har sett på og drøftet hvordan man kan forstå det mangfoldige universet av utfordringer og muligheter som finnes i genderperspektivet.

Det er vanskelig å gi noen endelige konklusjoner, likevel vil jeg prøve: Jeg mener at diakonien kan og skal møte utfordringene og mulighetene i genderperspektivet blant annet igjennom sin rolle som talsmann for undertrykkende. Diakonien trenger dessuten å jobbe med å kulturtilpasse tiltak i møte med utfordringer knyttet til gender. Empirien viser at disse fremdeles er mange, men at man kan se forandringer etter å ha jobbet bevisst med genderperspektivet. Misjonsalliansen bidrar på en konstruktiv måte inn i dette.

Figurene jeg har presentert i denne oppgaven illustrerer mange ting; ”håpsspiral” ”en takk, en livsstil, et tegn”, og ”gendermainstreaming”. Figurene viser dynamikk! Figurene viser fellesskap, alt har innvirkning på hverandre. Diakoni er å hjelpe til med at innvirkningen kan være god. Diakoni handler også om å tale på vegne av mennesker som opplever innvirkningen som vond.

Misjonsalliansen sier; ”VI gir livet en sjanse!” Jeg vil sette to streker under ”vi!” fordi jeg mener at fellesskapet er spesielt viktig. Fellesskapet er medmenneskene av kvinner og menn, gutter og jenter. Det er den varme favnen av fellesskapet som Gud er for oss mennesker! Fellesskapet er å vite at sammen er vi sterkere.

Om jeg hadde vist da, det jeg vet nå..

Jeg har i denne oppgaven skrevet om hvordan man kan forstå genderperspektivet i møte med Misjonsalliansens overordna målsetninger. Jeg har gjort rede for valg av metode og arbeidsprosessen. Dessuten har jeg presentert både teori og empiri og drøftet disse i lys av hverandre. Jeg har jobbet med diakonale refleksjoner og forståelse av kontekstene til Misjonsalliansen. Dette innebærer filosofiske, sosiologiske og teologiske argumenter for rettferdighet mellom kjønnene. Jeg har analysert ytringer og forsøkt å se mønstrene i disse.

Prosessen har vært lang, og om jeg har lært masse underveis. Jeg har tilegna meg kunnskap og erfaring om hvordan skrive en akademisk oppgave, gjennomføre undersøkelser og ikke minst fått en fordypa forståelse for gender, internasjonal diakoni, utviklingspolitikk, frigjøringssteologi med mer. Om jeg skulle gjort oppgaven på nytt igjen ville jeg sannsynligvis brukt disse verktøyene mer målretta enn det jeg har gjort. Antakelig ville jeg ha arbeidet annerledes med datainnsamlingen og det empiriske materialet. Det tok en stund før jeg innså hvordan jeg skulle behandle dataene jeg samlet inn, dette gjorde at drøftingsarbeidet ikke kom ned på papir før ganske seint i prosessen. ”Å bekjempe fattigdom”, er kanskje det momentet jeg skulle ønske jeg hadde fått drøftet mer. Samtidig er alle momentene nært knyttet til hverandre.

Informantene beveget seg videre i sine egne refleksjoner og erfaringer med tematikken. Man må altså se empirien jeg har samlet inn for det er; øyeblikksbilder av ytringer. Jeg har brukt meg selv som instrument i fortolkning av disse bildene. Jeg håper at bildet som jeg har malt opp, kan inspirere til å ta tak i utfordringer som finnes i forhold til genderperspektiv i verden og diakoniens mangfoldighet.

Å forlate et bilde

Lars Saabye Christensen har sagt; *"Man fullfører ikke et bilde. Man forlater det."* (2005 Modellen).

Omfanget av kjønnsbasert vold i verden og Latin-Amerika. (Red Miqueas 2011:15-18) og den enormt skjeve fordelingen av makt og ressurser i verden gjør bildet på utfordringene i genderperspektivet grotesk og provokativt. Jeg tenker at å skrive om genderperspektiv i internasjonal diakoni er som å tømme "Zareptas krukke", eller som å åpne "Pandoras eske".

Jeg kan jo ikke sette punktum, ikke enda! Det gjenstår enda mange ting å forstå! Så møter jeg meg sjøl i døra, ser ordene for det de er; ord. Gunnar Bjørlung har sagt; *"Livet skal ikke begripes, det skal gripes"*. Diakoni er ikke evangeliet i ord, det er evangeliet i handling.

Jeg kan sukke lettet ut, og la ordene få hvile. Jeg forlater bildet ordene mine har bygd opp. Det provoserer; fordi virkeligheten roper etter forandring. Diskriminering medvirker til at mennesker opplever at virkeligheten ikke er deres.

Jeg håper at bilde også smiler av håp. Det ligger en gjemt gullflate under overflaten: Håpet på noe utenom alle vår konflikter, bortforklaringsmanøvre, ideologi, strukturell urettferdighet, brutte relasjoner, sosialisering, forventninger, uro, tro og tvil.

Jeg forlater bildet. Noe sprenger bildets rammer og grenser.

Dette er håp.

8. Litteraturliste:

Askheim, O.P og Starring B. (red.) (2007) *Empowerment I teori og praksis*. Oslo: Gyldendal Akademiske.

Askland, Leif. (2006) *Kontakt med barn. Innføring i førskolelærerens arbeid på grunnlag av observasjon*. Oslo: Gyldendal Akademiske.

Askland, Leif. Rossholt, Nina.(2012) *Kjønnsdiskurser i barnehagen. –Mening –makt – medvirkning*. Bergen: Fagbokforlaget,

Bibelen (2011) URL: <http://www.bibel.no/> (lest 10.11-12)

CIA (2012) World Fact Book: Ecuador. URL: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ec.html> (lest 13.11-12)

CIA (2012) World Fact Book: Bolivia. URL: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/bl.html> (lest 13.11-12)

Digni (2010) ”Gender policy for Digni”

URL:<http://www.digni.no/newsread/readimage.aspx?asset=DAM:112> (lest 13.11-12)

Digni (2012) Om Digni. URL:<http://www.digni.no/newsread/document.aspx?nodeid=5152> (lest 13.11-12)

Drange, Ingeborg Danbolt (2012) *Empowerment, myndiggjøring, empoderamiento*. Oslo; Diakonhjemmet høgskole.

Dussel, Enrique. (2003) *Beynd History, ethiscs, history, Marxism and liberation theology*. edited by Eduardo Mendieta. Maryland, USA: Rowman & Litlefield Publisher, Inc..

Eklund, Jenny (2006) ”*Revalorazation of Culture and Identity – A case study of revalorization among urban Ayamara through the work and experiences of local organizations*” University of Lund. Sweden.

URL:<http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordOid=1327595&fileOid=1327596> (lest 5.11-2012)

Josef Estermann (2011) ” *Vivir bien` como utopía política La concepción andina del “vivir bien” (suma qamaña/allin kawsay) y su aplicación en el socialismo democrático en Bolivia*” ISEAT, Bolivia. URL: https://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:jcuUU703iykJ:csh.xoc.uam.mx/produccioneconomica/Coloquio_nuevoparadigma/archivosNuevoParadigma/Estermann_Vivir%2520bien.doc+%E2%80%9CVivir+bien%E2%80%9D+como+utop%C3%ADa+pol%C3%ADtica&hl=no&gl=no&pid=bl&srcid=ADGEESj2K03AvJ2KPkJ4smcr1Xz0KmHzsLbJti-zTB5mKf47BjG1nnscoQ2Md574JvEHuHwM2YmLiaRsaomlI7tJ11FPuyB5BZIrEAdrskYoEi9hhMu0P9Be2FErkiulGt0z0cg-iFlk&sig=AHIEtbS26gI3oHH9v3ZskOqOtfW_4yaf1A (lest 10.11-2012)

Fangen, Katrine & Sævi, Ann-Mari (red.) (2011) *Mange ulike metoder*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

FN (2012) ”Hva er tusenårsmålene?” URL: <http://fn.no/Bibliotek/Emneord/Generelle-emneord/Tusenaarsmaalene/Hva-er-Tusenaarsmaalene> (lest 13.11-12)

Fog, Jette (2004) *Med samtalen som utgangspunkt : det kvalitative forskningsinterview*. København: Akademisk Forlag.

Green, Duncan (1997) *Faces of latin america*. London: Latin America Bureau.

Guddal, Jesper. Møller, Martin. (red.) (1999) *Hermeneutikk. En antologi om forståelse*. Oslo: Gyldendal.

Grønmo, Sigmund. (2004) *Samfunnsvitenskapelige metoder*. Bergen: Fagbokforlaget

Isachsen, Knut. (1999) *Masker, roller og spill; om fire metoder for å finne sitt sanne selv*. Oslo: Tano Aschehoug,

Johannesen, Asbjørn. Tuft, Per Arne. Christoffersen, Line. (2010) *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Abstrakt forlag.

Henkel, Kristina & Tomovic, Marie. (2011) *Gi barna 100 muligheter i stedet for 2: om genusfeller og genusproblemer i hverdagen*. Oslo: Pedagogisk forum.

Nordstokke, Kjell (2009) ”Internasjonal diakoni” i: Johannesen, Kai Ingolf. Jordheim, Kari og Karsrud Korslien, Kari. (red:) (2009) *Diakoni en kritisk lesebok*. Trondheim: Tapir akademisk forlag.

Jøssang. Asle F.(2010) ”Religion and globalisation: an anthropological perspective.” (s 74-83) i ”The Church Going Global.Mission and Globalisation”. REGNUM EDINBURGH 2010

SERIES.

URL:<http://www.ocms.ac.uk/regnum/downloads/The%20Church%20Going%20Global-final-WM.pdf> (lest 20.10 2012)

Kirkens Nødhjelp (2010) Global Strategy 2011-2015. Oslo.

URL:http://www.kirkensnodhjelp.no/PageFiles/1935/Global_Strategy.pdf (lest 14.11-12)

Kirkerådet (2008) *Plan for diakoni*. Oslo: Nr1 Arktrykk.

Kolstad, Tine (1996) Det var en mørk og stormfull dag – dramaturgi for journaliser.

Fredrikstad: Institutt for journalistikk.

LAG; Latin-amerikagruppene i Norge, (Loge, Julia, red.) *Latinamerikanske løsninger, Latinamerikaboken 2012*. Oslo: Solidaritet forlag.

Langdridge, D. (2006). *Psykologisk forskningsmetode. En innføring i kvalitative og kvantitative tilnæringer*. Trondheim: Tapir akademisk forlag.

Leon Leon, Jorge. (2011) “*EQUIDAD DE GÉNERO Y MASCULINIDADES EN ECUADOR. Breve descripción de los avances y desafíos*”

URL: <http://www.infa.gob.ec/catalogo/catalog/ejemplares/d242.pdf> (lest 26.10-12)

Lillemyr, Ole Fredrik. (2004) *Lek -opplevelser -læring i barnehage og skole*. Oslo: Universitetsforlaget

MAN-E (2012) Beskrivelse av Misjonsalliansen i Ecuador.

URL:<http://www.misionalianza.org/QuienesSomos.aspx> (lest 06.05.12)

MAN-E (2012) Strategiske mål i Misjonsalliansen i Ecuador.

URL:<http://www.misionalianza.org/Programas.aspx> (lest 06.05.12)

MAN-E (2011) ”Encuentro 3: Que mismo es esto de género.” (Kursmaterialet til manns og kvinnegrupper:) Misjonsalliansen: Guayaquil.

Misjonsalliansen (2012) Prosjektkatalogen 2012. Din støtte – fattiges mulighet.

Misjonsalliansen (2010) Strategidokument.

URL:http://www.misjonsalliansen.no/service/14413/download/id/19276/name/Misjonsalliansen_Strategidokument_2010-2015%283%29.pdf

Misjonsalliansen (2007) Diakonidokument. ”Prinsippdokument om diakoni.”
URL: http://www.misjonsalliansen.no/service/14413/download/id/16909/name/NMA_Prinsip_TakkLivstilTegn.pdf (lest 13.11-12)

Moser, Caroline. (2009) *Ordinary Families, Extraordinary Lives: Assets and Poverty Reduction in Guayaquil 1978-2004*. USA, Washington DC; Brookings Press.

Moser, Caroline (2012) ”Mainstreaming women’s safety in cities into gender-based policy and programmes” URL: <http://www.digni.no/newsread/CourseDetail.aspx?ID=15> (lest 16.10-12)

Manriquez, Maria. Palma: ”Violencia simbolica: un acercamiento desde los micromachismos.” (s.19-21) i; Castillo Jayme, Jackeline. (red.) (2011) *Memoria Consulta regional sobre relaciones de genero violencia hacia la mujer y mision intergral*. Peru: Red Miqueas.

Norad (2012) Om Norad: (<http://www.norad.no/no/om-norad>)

Nussbaum, Martha C. (2011) *Creating capabilities: the human development approach*. USA Cambridge, Mass: Belknap Press of Harvard University Press.

Pierre Bourdieu (1997) *Af praktiske grunde. Omkring teorien om menneskelig handlen*. København: Hans Reitzel,

Sen, Amartya (2009) ”Utvikling som frihet” i; Lars Fr.H. Svendsen (red.) (2009) *Liberalisme: politisk frihet fra John Locke til Amartya Sen*. Oslo: Universitetsforlaget..

Tamez, Elsa (1987) *Against machismo*. USA Oak Park: Meyer Stone Books,

Thomas Hylland Eriksen (2010) *Små steder store historier, innføring i sosialantropologi*. Oslo: Universitetsforlaget.

Utenriksdepartementet (2008) ”St.meld.nr 11(2007-2008) På like vilkår: Kvinners rettigheter og likestilling i utviklingspolitikken.”
URL:”<http://www.regjeringen.no/pages/2043900/PDFS/STM200720080011000DDDPDFS.pdf>” (lest: 12.11-12)

Utenriksdepartementet (2010) ”Handlingsplan for kvinners rettigheter og likestilling i utviklingssamarbeidet (2007–2009) Videreføres 2010–2013”

URL:(http://www.regjeringen.no/upload/UD/Vedlegg/Utvikling/Kvinner%20og%20likestillin g/Handlingsplan_kvinnerNo_0510.pdf) (lest: 05.11-12)

Øveland, Arnulf (1937) *Den røde front*. Oslo: Tiden Norsk Forlag

Wikipedia (2012): Om Bricolage URL: <http://en.wikipedia.org/wiki/Bricolage> (Lest 26.10-12)

Kilder for Empirien

Informant 1; grunnlag: Transkribering av intervju i MAN-B, basert på lydfil (16.03-12)

Informant 2; grunnlag: Transkribering av intervju i MAN-B, basert på lydfil (16.03-12)

Informant 3; grunnlag: Transkribering av intervju i MAN-B, basert på lydfil (16.03-12)

Informant 0; grunnlag: Observasjonsnotat fra fordypningspraksis i MAN-E (08.11- 2011, 28.10-12, 31.10-12, 14.11-2011)

Videoinformant (Vid.kom. og Vid.int.): grunnlag: Video om WEGE-prosjektet.

URL: <http://vimeo.com/47434512> (lest:13.11-12)